

ВІСТІ

БРАТСТВА КОЛ. ВОЯКІВ 1 УД УНА

Рік IV.

Липень — Серпень

Ч. 7-8 (33-34)

Л. Рухтицький

Переможіть себе!

Переглядаючи річники української національної преси, трудно не зустріти бодай раз на тиждень згадки про якусь академію, свято, панахиду, чи щось подібного. Наш народ набрав вже такої вправи в уладжуванні цих усіх імпрез, а наші журналісти — в іх сльозообильному описі, що ніхто тут вже конкуренції зробити не зможе хоч би й як намагався. І тому я вирішив, що хоч під Бродами згинув фактично квіт нашої молоді, сотні й тисячі моїх бойових друзів — я не буду писати словословій про їх геройчу смерть. Ясна річ, що вони згинули за Україну, і хто в цьому сумнівається, то я дозволю собі сумніватись щодо його здорового національного глузду; ясна річ, що вони полягли на полі слави, і ясна річ, що в цьому аспекті вони є герої. Мені натомість щось іншого приходить на думку, коли я розглядаю документи того бою і усвідомлюю той символічний ліс хрестів (насправді — там заране ворогом поле), що виріс над їх могилами, і саме про це я хочу з вами моїми думками поділитись.

Наша дивізія, так перша, як і друга, об'єднували проріз усієї української суспільності, без огляду на походження, професію, віроісповідання — та політичні переконання. Ми навчилися вже декламувати про нашу готовість гинути за Україну, але в час, коли німці відступали з сходу, і коли на здоровий розум кожний бачив, що для них війна програна, трудно не пощанувати рішення вісімдесяті тисяч молодих людей — взяти зброю в руки — і таки йти за цю рідину Україну, її землю і її народ гинути. Цей намір нас усіх тоді об'єднав і, як не дивно, але бандерівці з мельниківцями, в спільніх військових лавах, на тому самому піску і в тому самому болоті, зовсім не покусались, про це я можу вас запевнити. Ба, що більше, націоналісти і універівці, в тому самому однострою і при тому самому вогні на полі, не скакали собі до очей, і навіть навпаки, неначе горіві були собі взаємно ще й прислуги робити. Щось нас усіх тоді об'єднав, і я думаю, що навіть без моєї помочі, ви знаєте що. Цікаво було спостерігати, як сходились до купи наші різні політичні переконання, і як спершу несміливо, потім при вжитті сочистих, вояцьких вже, висловів сміливіше відкинули ми в кут весь оцей — непотрібний!! — партійницький баляст, і як ми переконались, що в кожного з нас є таки ук-

райнська душа і таке ж серце, що кожний з нас є таки «свій хлоп!» Зважте, що за тридцять років між двома війнами ми до того не могли прийти, бо нас весь час, безперервно — роз'юджували. Спитаєте — хто? Навіть ми самі. Просто тому, що в нас завмерло відчуття потреб нашого народу, як такого, а на це місце прийшли підсилені пустим криком і мнимими аргументами потреби наших партій і партійок. Ясна річ, що левина частина вини за це паде на провідні кадри нашого народу, бо вони, і тільки вони, мали отий історичний обов'язок — нашу молоду енергію керувати дійсно в напрямі розбиття ворога, а не розбивання інших українських політичних середовищ. Їхня вина в цьому є, але й наша — не менша: хто ж міг примусити нас це все робити? Адже у війську ми зрозуміли, стоячи піліч-о-піліч в одному окопі, що нас ніщо не ділить, ніщо нас не різить аж так, щоб ми не могли знайти спільну мову, і щоб ми не могли нарешті нашу силу кинути проти зовнішнього ворога. І тому, якщо глянути на наше недалеке минуле під цим аспектом, я дозволю собі сказати, що під Бродами ми поховали не тільки тисячі молодих голів, але й нашу внутрішню ворожнечу, наші братні міжусобиці, що таким жахливим лихом лягли на долю нашого народу і на його історію.

Скажіть тепер, чи минуле не є на те, щоб із нього вчинитись на майбутнє? Кожний скаже, що так, кого тільки спіткаєте. Але чи хоче хтось це застосувати в практиці? О, це вже інша справа. Це бачите, для майбутньої України має грунтовне, засадниче значення, чи перший пррапор у Києві вивісить бандерівець, а чи мельниківець, або чи проклямацію про державність відчитає до мікрофону універівець, а чи гетьманець. Це має таке значення, що доки цього ясно не вирішено, то краче не будувати взагалі України, бо ж невідомо, власне, хто перший, і т. і., без кінця. Не думайте, що я фантазую: це діється на наших очах, тобто теж на очах тих із нас, хто ще з воєнного лихоліття виніс уміння знаходити дійсного ворога та ступенювати дійсні потреби. Це ж мусить бути раз написане, і нехай собі це хтось розуміє, як хоче, але коли зайдуться бойові товариши хоч би й яких переконань, у них не раз взаємно до себе є більше, довір'я, ніж до власних партійних

(Докінчення на стор. 3)

Нашими очима:

„Ще сперед...”

В основу нашого Братства поставили ми засаду апартійності. Вона стала своєрідною договою нашого товариства й завдяки їй, ми досягнули намічених цілів: Братство об'єднало все кол. вояцтво 1. УД без різниці партійної приналежності. Сьогодні, на четвертому році праці Братства ця засада так вкорінилась в душі й мізки нашого членства, що навіть не приходиться про це говорити. Це стало самозрозуміле.

Пригадати треба натомість іншу засаду, що теж лягла в підвалини нашої братської будови: роботу в Братстві ведуть люди, що хочуть і вміють її попровадити. В Братстві не має місця на фальшиві амбіції, не має місця на збірщиків почестей, титулів й відкликувачів до своїх заслуг, «ще сперед...». Цю засаду мусимо пристосувати головним чином при наділлюванні людей керівними постами в клітинах Братства. Добра воля й вміння ставити роботу — одинокий критерій, що мусить рішати про це, чи дана людина може попасті в провід братських клітин. Ніщо інше!

Ми ще не є, і дай Боже, щоби ніколи не стали, колекцію «заслужених ветеранів», товариством взаїмної адорациї! Ми жива, діюча, молода організація, що щойно розвиває свою діяльність. Вона вимагає повних людей, що хочуть, а найважніше, вміють працювати.

Від повного примінення цієї засади залежить наш дальніший ріст і успіхи.

ОРТ

ІЗ ЗМІСТУ:

- B. Козак —
НА IX МОГИЛАХ**
- L. Василів —
БІТВА ЗА МОСКВУ**
- B. Сірський —
ШТАБОВА СОТНЯ 29 ПП.**
- C. Конрад
РЕПОРТАЖ**
- L. Годлеувські
БІЛОРУСЬКЕ ВІЙСЬКО**
- A. Кобрин
АМЕРИКАНСЬКИЙ РЕКРУТ
Кожному слово — З книжок
і преси — Комунікати**

В. Козак (Німеччина)
сot. 1. УД

На їх могилах

(З поїздки по воєнних побоєвищах)

Губився в гірських проваллях грюкіт останньою сальви гармат, навколо становищ лежали гарматні замки й зброя, коли гармати 1 УД покидали становище, щоб долучитись до великої кольони на захід. Ще якийсь час тримали сотні тилової охорони бойові лінії, але й для них прийшла нетерпливо очікувана година відмаршу. Прискореним маршем перейшли річку Мур і взяли напрям на захід. За ними залишились спутошені окопи, понижена важка зброя і... свіжі могили, багато свіжих могил вояків 1. Української Дивізії, їхніх друзів.

Довгим вужем тягнулась відступаюча маршова кольона вояків з «лєвиками» на рамені. Ішли повз шпаліри німецьких твінтовок, повбиваних багнетами в землю, назустріч невідомій долі. А на побоєвищах під Фельдбахом й Гляйхенбергом лишились могили їхніх друзів, вояків 1 УД.

Минали роки... Довгий вуж тисячей відступаючого вояцтва, пройшовши табори полонених, до dna випивши гірку чашу, що йому зготували таки свої — ті, що ще вчора вінчали квітами — бувши продаваними за «штангу» папіросів купцям «значків з-під пахви», все ж таки виплив врешті-решт на чисті води. На всі чотири сторони світу розійшлися друзі великої маршової кольони 1 УД. Покинули «старий край» — Європу — і пішли в світ шукати місця, де могли б перечекати до хвилини повороту, а то і... назавжди там лишитись! Тільки на побоєвищах лишились могили їхніх друзів, самітні могили, забуті могили...

Дово довелось чекати поляглим на відвідині й привіт від друзів. Але врешті й вони діждалися. З доручення Головної Управи Братства, під моїм проводом, вийшла 1. 5. 1953 р. тричленна комісія (пор. В. Яворський, д-р І. Мриц і я) на австрійські побоєвища в околиці Грацу. Завданням комісії було: розшукати й зідентифікувати могили вояків 1 УД, зробити реєстр могил відомих і невідомих вояків, поробити знімки могил і простудіювати можливості утворення українського військового цвинтаря.

Обговоривши справу з представниками австрійського Чорного Хреста й одержавши відповідні посвідки, комісія прибула 14. 5. 1953 р. в околиці Грацу й відразу взялася до праці.

Як перший, відвідано цвинтар у селі Ст. Стефан. Розташований на горбку недалеко від церкви, цвинтар у Ст. Стефані нараховує 22 могили відомих вояків 1 УД і 6 невідомих, при чому є дві могили вояків розстріляних на підставі польового суду Дивізії. Більшість могил опікується місцеве населення, на них — ще добре збережені хрести з написами, посаджені квіти. Але є теж запущені, зі старими, ще в 1945 р. поставленими провізоричними хрестами. Написи на них вже ледве читкі, а то й цілком

нечіткі. Населення Ст. Стефана повне пошані до могил, рік річно запалює на них свічки, садить квіти й доглядає їх. Дуже прихильно наставлений місцевий парох, він усе пригадує своїм парафіянам про могили українських вояків і просить про опіку над ними. В нього зберігається й список поляглих, що його подаємо в іншому місці.

Другим цвинтарем, що його відвідала комісія, був військовий цвинтар в містечку Фельдбах. На підставі одержаних від «беціркставтмана» списків поляглих, вдалось устійнити слідує: 14 гробів відомих вояків 1 УД, 133 невідомих, щодо до 12 гробів існують сумніви, чи це дійсно вояків 1 УД. Велике число невідомих постало в наслідок перевезення на військовий цвинтар у Фельдбаху сотень екстремів тіл вояків з менших цвинтарів, порозкиданих при кінці війни вздовж бойової лінії, головно із села Стаден. Деякі взагалі не мають прізвищ, прізвища інших дуже поперекручувані. Військовий цвинтар у Фельдбаху гарно розташований та добре упорядкований. На всіх могилах стоять дерев'яні хрести з металевими табличками, із заподанням прізвища й частини. Всіх похованіх на військовому цвинтарі є 2000, могили українських вояків складають власну секцію, розміщену направо від головної дороги, відразу ж коло входу.

Сім могил вояків 1 УД містяться на малому цвинтарі села Гнас. Притулівшись до себе, вони — немов одна цілість. Посередині великий березовий хрест, що його поставили ще товариші зброй в 1945 р. У стіп хреста поскладені шоломи, що на них видніють іще дивізійні відзнаки. Листа похованіх зберігається в місцевого пароха.

Дуже гарно упорядкований є малий військовий цвинтар у Травтманшдорфі, що начислоє 4 могили відомих вояків 1 УД і понад 200 невідомих. Могили впорядковані, дерев'яні хрести — з дашками й зализними табличками з написами.

Розшуки за могилами в місцевостях Дорф-Гляйхенберг, Шльос-Гляйхенберг, Бад-Гляйхенберг виявили, що всіх похованіх у тих місцевостях вояків екстремів в 1946 р. і перевезено на військовий цвинтар до Фельдбаху. Від місцевого населення комісія довідалась, що большевики позабирали поляглими воякам усі документи й записи, як теж і розпізнавчі марки. Сумний стан могил застало комісія на цвинтарі в селі Штаден. Властиво, годі вже говорити про могили, лишились тільки сліди по них. Лише за допомогою грабаря вдалось усталити приблизне місце, де повинні спочивати тілні останки 6 вояків 1 УД, що згідно з заподаннями, мали бути екстремів і перевезені до місцевості Пельтен,

район Ратккерсбург. Поїхавши туди, комісія ствердила, що там є могила 350 вояків советської армії. Не зважаючи на всі вживані заходи, не вдалось ствердити, чи в тій могилі спочивають теж і перевезені тіла 6 рояків 1 УД із Штадону.

На цвинтарі села Бірнбам віднайдено могили 6 вояків 1 УД. В одному ряді лежать тут українські вояки поруч з німецькими. На могилах хрести з написами, могили в добром стані.

Відвідавши ще ряд місцевостей, що в них комісія сподівалась віднайти могили вояків 1 УД, але не знайшовши їх, комісія відбула в Граці конференцію з представником Чорного Хреста на Штирію, що приобіцяв далекосяжну допомогу на випадок, якби українські чинники рішили створити один український військовий цвинтар на котромусь з уже існуючих військових цвинтарів. Найважливіше, що австрійські урядові чинники погодились перевести на власний кошт екстремів поляглих і їх перевезення до одного місця. За українською стороною лишилося в тоді поставлення на середині української секції пам'ятника, а на гробах — пропам'ятних таблиць.

Швидко біжить крутими дорогами Штирії наш малий «фольксваген». За нами знову лишились самітні могили наших друзів: відомих і невідомих. Над бағатма з них похилився вже дерев'яний хрест, вилиняли написи, бур'янами заростають могили. Робиться якось соромно й ніякovo. Потискають на педалю газу, щоб швидше іхати. Не щоб утекти від похилених хрестів, не щоб не бачити бур'яну над могилами друзів. Навпаки, їдемо швидко, щоб відразу ж таки зложити тисячам товаришів зброй звіт про стан могил і закликати: так далі не може бути! Вояцтво 1 УД не дозволяє бур'янів над могилами своїх товаришів зброй. Не дозволить, бо знає, що могили воїнів, поляглих за волю народу — це джерело сили й віри для них, що прийдуть по нас, бо знає, що культ і плекання могил це показник зрілості й культурності народу.

Кожний, хто читатиме ці рядки, всі колишні товарищи зброй, що для них доля була ласкава й дозволила з життям і здоров'ям вийти з побоєвиці 1 УД, хай знають, що маємо до сплачення великий борг. Перед нашими поляглими товаришами зброй, перед нашою історією, перед нашими дітьми. Ми ще не можемо здигнути великої могили й поставити пам'ятник на брідському побоєвиці. Але ми можемо й мусимо, чуєте, товариши, мусимо, впорядкувати могили наших друзів, поляглих під Фельдбахом і Гляйхенбергом. Мусимо створити на одному з тамешніх військових цвинтарів український відділ, поставити великий пам'ятник і тим віддати пошану нашим поляглим товаришам.

Переможіть себе

(Докінчення із 1. стр.)

програм. Між нами всіма жевріє весь час інтуїтивне відчуття дійсної ситуації, бо ж на фронті за лиху оцінку положення треба було платити кров'ю, а не так, як у політичних помилках — газетною статтею. І ця дійсна ситуація сьогодні вже не кліче, а просто молотом товче в усі українські голови: «схаменіться, опам'ятайтесь, бо час наглить, бо є дійсно п'ять перед дванадцяткою!» Перестаньте вже порпатись у взаємних автобіографіях, перестаньте ображуватись за дурниці, перестаньте бачити у ваших кровних братах своїх ворогів, тим більше, що це є можливе! Цього довело військове життя не тільки нашої дивізії, цього довели теж Усусуси, довели армії УНР і Галичини. Зробіть отою один крок уперед, не чекайте аж того моменту, коли вже почне горіти, коли вже пізно договорюватись і сднатись, коли вже треба буде боротись, — зробіть це вже тепер! Адже декляємо всі, що ми перебуваємо у війні. Ну, не знайдете ні одного журналу, щоб вам головний редактор не писав про те, що весь народ стоїть на фронті великої, святої війни проти Росії і інших окупантів. Отже, коли всі таке пишуть, то так воно є. І який же це фронт, яка ця наша армія, коли в ній того духа поєднання, духа солідарності, духа спільноти боротьби — немає. Виходить, що ми не народ у боротьбі, але отара овець у паніці. А під Бродами, зовсім свіжо в нашій пам'яті, лягли хлопці, що показали нам, яку маленьку вагу мають усі наші «платформи», «позиції» і поправки та доповнення до них «позицій». Одинокі позиції, які для нас існують — це фронтові позиції, і я кажу відкрито, я хотів би всіх наших найбільш «принципових» політиків побачити на тих позиціях! Нехай би вони послухали, як свищуть російські кулі, як б'ють російські гармати, як суне хмарами російська салдатня — може, тоді вони зрозуміли б, чому, мимо ворожої до Дивізії пропаганди, до неї стільки молоді пішло, і чому при першій нагоді знов піде; може, вони відчули б нарешті, як діти перед образом Бога, що цей Бог таки є, і що наш ворог — це не мій політичний суперник, тільки зовнішній ворог, Росія!

Нація в боротьбі за свою волю потребує середників для цієї боротьби, і це є їй уся наша дійсна ідеологія. Завданням наших провідників є — цими середниками вміло оперувати, завданням нашим є — іх у цьому напрямі підтримувати. Так, як діє організована армія в бою.

В роковині великого бою під Бродами ми хилимо голови перед найбільшим заповітом наших бойових друзів: **переможіть самі себе!** Забудьте ваші смішні свари і ваші неповажні «принципи» — **одинокий принцип — це є вибороти волю Україні!**

Хто не хоче придбати собі тавра національного зрадника — нехай у ці роковини подумає над собою, над «позиціями» своєї партії і над дійсними потребами українського національного організму.

КЛОНИМО ГОЛОВИ

Головна Управа Братства кол. вояків ІУД УНА висловлює на цьому місці найглибші вислови співчуття представникам козацького самостійницького руху з нагоди сумного свята-поминок по тисячах козаків, підстаршин і старшин козацьких дивізій, що були видані трагічних днів травня-червня 1945 р. в Шпиталі й інших місцевостях Австрії в руки большевиків. Співчуваємо з Вами дорогі побратими й клонимо наші голови перед тисячами Ваших трагічно погинулих товаришів. В ці болючі для Вас роковини хочемо запевнити Вас від імені українського вояцтва і ІУД УНА, в його великій для Вас й Вашого руху симпатії. Ми глибоко впевнені в тому, що наші спільні змагання до волі увінчуються успіхом.

Головна Управа Братства кол. вояків ІУД УНА

О. Лисяк (США)
звітодавець 1. УД

„Коло Бродів“

Я пригадую — це був літній вечір 1946 року. Я прибув на якусь чергову театральну прем'єру до табору українських скитальців «Зомме-Казерне» в Авгсбурзі — і доходив якраз під браму, коли я зауважив цю жінку. Вже здалеку я бачив, як вона зверталась до людей, що входили і виходили з табору і їх, мабуть, про щось

Архів „Вісті“
БУР'ЯН
виріс на могилі нашого друга...

питала. Але кожний із запитаних дивився лише якось дивно на жінку, крутив головою і, кинувши їй мабуть, кілька слів, а то й без відповіді — відходив далі. Жінка була одягнена напів по-селянському, з хустиною на голові, і не була вже молода. Коли я підійшов більше, я зауважив, що воно — таки стара і виглядає дуже втомлена. Якраз черговий прохожий кинув їй нетерпеливе: «Та відчепися, бабо!» — і вона невтомно звернулась до наступного. «Якби то просмікнулось коло неї? — майнула думка. — Це якась божевільна. А там зараз же починається вистава...» Але стара жінка стояла вже коло мене. Мабуть, чи не сотні разів вона вже повторяла сьогодні свої слова до прохожих, бо її голос звучав дуже втомлено й мо-

нотонно, коли вона запитливим тоном звернулась до мене:

«Пане, а може ви його виділи? Іван Зарічний, мій син... Ось такий буде, як і ви. Такий високий... Пішов до війська, пане. Вже три роки, як пішов... І битва, кажуть, була велика... Коло Бродів — чи як? Не виділи, пане?»

Я станув і раптом усе здалось байдуже: те, що я спішився, та навіть і те, що, може, спізнююсь на виставу. А стара селянка вже з надією спричиненою моєю затримкою говорила далі, а її виполові сині очі дивились мені прямо у вічі, з чимсь, чого я не зможу описати:

«Іван Зарічний, пане, не чули?! Ніхто нічого не скаже, ніхто не знає. Іх там, кажуть, багато впало... А тепер тих, що вернулись, замикають до гарнішу... Але ви не бійтесь — я нікому не скажу. Скажіть правду, не виділи моого сина? Іван Зарічний пішов... Під Бродами був...»

Що ж я міг сказати матері, що очікувала сина при воротах біженецького табору в чужому краю? Я не знав Івана Зарічного, а ще до того, нас справді в цьому часі «замикали до гарнішу». Я не міг дати їй ніякої відповіді. Кожне слово звучало б фальшиво. Я швидко минув браму табору. За мною селянка лепетіла до чергового прохожого: «Битва була велика... Коло Бродів — чи як?...» *

Мене часами питают, чи не забагато робиться вже шуму з «цією цілюю дивізією». Чи не забагато «творення легенд» коло битви, якої ми не виграли, коло бою, що закінчився нашим неуспіхом — і про який країце не згадувати.

Не моя річ судити про мілітарну чи політичну важливість битви під Бродами і участь у цій битві українських вояків Дивізії. Це справа «великої політики», це справа майбутніх військових академій української держави, це справа «компетентних чинників». Але моя справа, справа нас усіх, колишніх вояків Дивізії, розповісти українському загалові про те, за що і як бились і гинули наші поляглі товариши. Розповісти про все і відкристи все те, що перетерпіли не лише ті, що стояли в бою проти ворога віч-на-віч — але що витерпіли їх матері, їх дружини, їх наречени, їх батьки і сини — під час довгих років укритого перед людським оком болю за їх най-

майор Л. Василів (Німеччина)

Битва за Москву

КОНТРНАСТУП СОВЕТСЬКОЇ АРМІЇ ПІД МОСКВОЮ ЗИМОЮ 1941 р.

ВСТУП

Існує твердження, що швидкість, з якою розігрується проломова битва, має вплив на можливість провадження дальшого маневру на головне угруповання ворога, а тим самим на опанування просторами. Натомість проволікання цієї битви дає оборонцям можливість реакції через перевугрупування своїх сил.

Досвід воєнний показав, що глибокі операції можуть здійснюватися в глубинуoko 600-800 км., т.зв. «одним розмахом». Сама ж битва проломова в таких випадках провадиться в двох етапах по 300 км. (глубина розташування першої групи операційних резервів оборони) з перервою, що не повинна тривати довше, як кілька днів. Ця перерва потрібна для підтягнення запілля, очищення зайнятого терену та приготовань до дальшої дії.

Час тривання «глибоких операцій» є також обмежений, наприклад, втомою війська, зужиттям озброєння та виряду, та вичерпанням середніків бою. Тому можна вважати правильною засаду, — діяти військом добре випочатим, забезпеченим в достаточну кількість необхідного воєнного матеріалу. Невдача глубоких операцій з причини втрати сил у наступаючого криє в собі велику небезпеку, бо оборона з уваги на послаблення сил у наступаючого може винайти відповідний спосіб дії, і приготувати протиудар, який вона впровадить в дію в момент застою дій у наступаючого. В такий спосіб захистану рівновагу сил не дастесь направити. Ризико, що криє в собі кожна глибока операція, збільшує вартість контраступу.

ближчими — добрими синами України — яких невдячний світ довгі роки «вшановував» — мовчанкою.

Часом мені здається, що вони приходять і говорять нам, тим, що живуть, щоб ми не забули їхньої смерті. Вони, такі молоді, такі повні того, що називається радістю життя, такі усміхнені і щасливі що йдуть у бій. Я бачу молодечі обличчя моїх друзів Владка Заворотюка і 17-річного Володара Ратича, бачу похмуре обличчя батька трьох синів, Дзюбана, командаира артилерійського дивізіону майора Паліенка, і сотень інших, що їх імення я не знаю. Може, між ними було й обличчя Івана Зарічного — що його мати даремно ждала при воротах табору «Зомме-Казерне» літом 1946 року в Августбурзі.

Прийде час, і на підбрідських полях у стін Маркіянової гори стане величний монумент для вічної пам'яті героя брідської битви. Прийде час, коли матері не тинятимуться під чужими плотами, шукаючи синів, що загинули за краще майбутнє народу. Цей час прийде, і це таке певне, як певним є те, що ненадаром загинуло під Бродами в липні 1944 року чотири тисячі українців у боротьбі за Свободу!

Подібний розвій дій можна було спостерігати в німецьких операціях під Смоленськом в 1941 р., що мали характер операцій глубоких і переломової битви. Встримання на деякий час наступових дій німецької армії під Смоленськом та Єльною було використане совєтським командуванням для маневру операційними резервами, що в дальному розвої битви унеможливило німцям опанування Москвою.

Можна вважати, що битва за Москву в 1941 р. була кульмінаційним пунктом всієї німецько-російської війни. Сталінград та інші неповодження німецької армії на східному фронті являються тільки вислідом попередніх подій. В міру того, як розвивалися події на східному фронті, німецьке командування примушено було впроваджувати щораз більшу кількість дивізій. Багато з цих дивізій не стояли на висоті свого призначения. Бракувало кадрів, озброєння та моторизації. Воєнний механізм німецької армії розстроювався, тактика падала, затрачалося почуття маневру.

СИТУАЦІЯ НІМЦІВ

Наступ німецької армії, що на східному фронті (напрямок Москва) розпочався в червні місяці 1941 р., стратив в кінці жовтня своє темпо і силу. Швидкість руху вперед зменшувалася з дня на день. Надія — здобути Москву блискавичною дією — розпорощувалася в міру того, як німецькі танки та самоходи грузли в розмоклом від осінніх дощів терені, а лінії комунікацій витягувалися, що збільшувало труднощі постачання земуниці, виряду та провіянту. Дощева і холодна осінь що раз більше докучала німецькому військові, що не було приготоване до кліматичних умовин.

Маневр клясичних Канн, що переваджував командуючий середнім фронтом генерал Бок, не вдався.

Північне крило (клещі), що діяло в напрямку Калінін, задержалося на багнисто-лісових просторах та залишилося по заду. (див. шкіц).

Південне крило, що діяло в двох напрямках: 1) Калуга-Серпухов, що складалося з піхотних з'єднань, та 2.) Тула-Кашира, що в ньому посувався панцерний корпус ген. Гудеріяна, який щоправда пробився на схід та північ і заняв лінію Серпухов-Кашира-Михайлівськ, але за недостачею палива та амуніції примушений був затриматися.

З німецької панцерної дивізії (Берлінер Беер дів.), що перейшла ріку Оку на схід від Серпухова, зустрінулася з несподіваним контраступом совєтського кінного корпусу ген. Белова. В наслідок того німецька дивізія примушена була відступити та залишити велику кількість унерухомлених танків та автомашин.

Ця дія совєтської кінноти вбила клина в німецьке угруповання і відділила панцерний корпус Гудеріяна від його піхоти, що знаходилася під Серпуховим.

Тільки одне середнє угрупування, що діяло в напрямку Можайск-Москва та Волколамськ-Москва помалу посувалося вперед, та відпихало чоловими ударами совєтські відділи, що ставили сильний спротив. Під кінець листопада ця середня група осягнула лінії Наро-Фомінська-Звенигород-Дмітров, та знайшлася на віддалі 27 км. від Москви, перетинаючи залізничне сполучення Москва-Ленінград. Але дальнє просунуття ця група не змогла.

Завдяки такій ситуації німецьке командування примушено було заперестати поважніші дії на східному фронті, стягнути оперативні резерви, та поповнити виряд і забезпечити військо в зимовий одяг. Крім цього для дальнего наступу треба було перевести перегрупування. В наслідок цього попередній план не був змінений. Провідна думка — двостороннє охоплення з півночі і півдня, та зв'язання чоловим наступом із заходу — залишилися незмінені. Німецьке командування змінило тільки склад і характер угруповань. Якщо до цього часу південне крило мало перевагу в панцерній зброй, то при новому угрупуванні ця перевага пересунулась на північ, де було сконцентровано 6 панцерних дивізій. Але деякі з цих дивізій не були передбачені для дій на східному фронті, бо своїм озброєнням та вишколом були приготовані до бою в північно-африканській пустині. Вояки цих з'єднань одержали спеціальну африканську заправу, вишкіл ях провадився в спеціальних приміщеннях з температурою 45° С. Тому можна собі уявити самопочуття цих вояків в умовах російського зимового клімату, тим більше, що в кінці листопада 1941 року несподівано прийшли 20°-еві морози.

Перен для дій панцерних з'єднань був недогідний. Густо розкидані багна, великі лісові масиви порізані багністими річками творили багато натуральних перешкод, що тяжко було поконати в осінньо-зимовій порі. Несподівані морози утворили на дорогах сковзанку, а річки покрили тонкою поволокою льоду, що не витримувала тягару навіть поодиноких людей. Такий стан на поверхні річок утруднював будову переправ.

Можна припустити, що на заховання первісного операційного плану і на впровадження тільки необхідних перегрупувань вплинули два чинники:

Перший — це абсолютна певність вищих німецьких командирів в тім, що совєтська армія розбиті і нездібна до будь-яких зачепних дій. Яскравим підтвердженням цього є факт, що німецька розпізнавальне летунство не перепровадило в тім часі оперативних розвідок в глибокому запіллі совєтських військ, хоч мало перевагу в повітрі і велику кількість летовиц, що надавалися до вжитку в цій порі року. Це дало можливість совєтському командуванню перепrowadити спокійно і в повній таємниці концентрацію

військ та розпочати протинаступ, що був прикрою несподіванкою для німців.

Другий чинник — це брак транспортних середників, що були би пристосовані до російських теренів з їх жахливим станом шляхів. В таких обставинах кожне поважніше перегруповання вимагало великого напруження та багато часу.

З огляду на поспіх в закінченні своїх операцій перед початком зими німецьке командування головну свою увагу спрямувало на поспіх приготувань, а занедбало логіку угрупування. Це легковаження ворога мало далекосяглі наслідки.

Генерал Гудеріян, командир панцерної армії, що входила в групу генерала фон Бока, дає слідуюче наслідження німецьких операцій на східному фронті в 1941 р.:

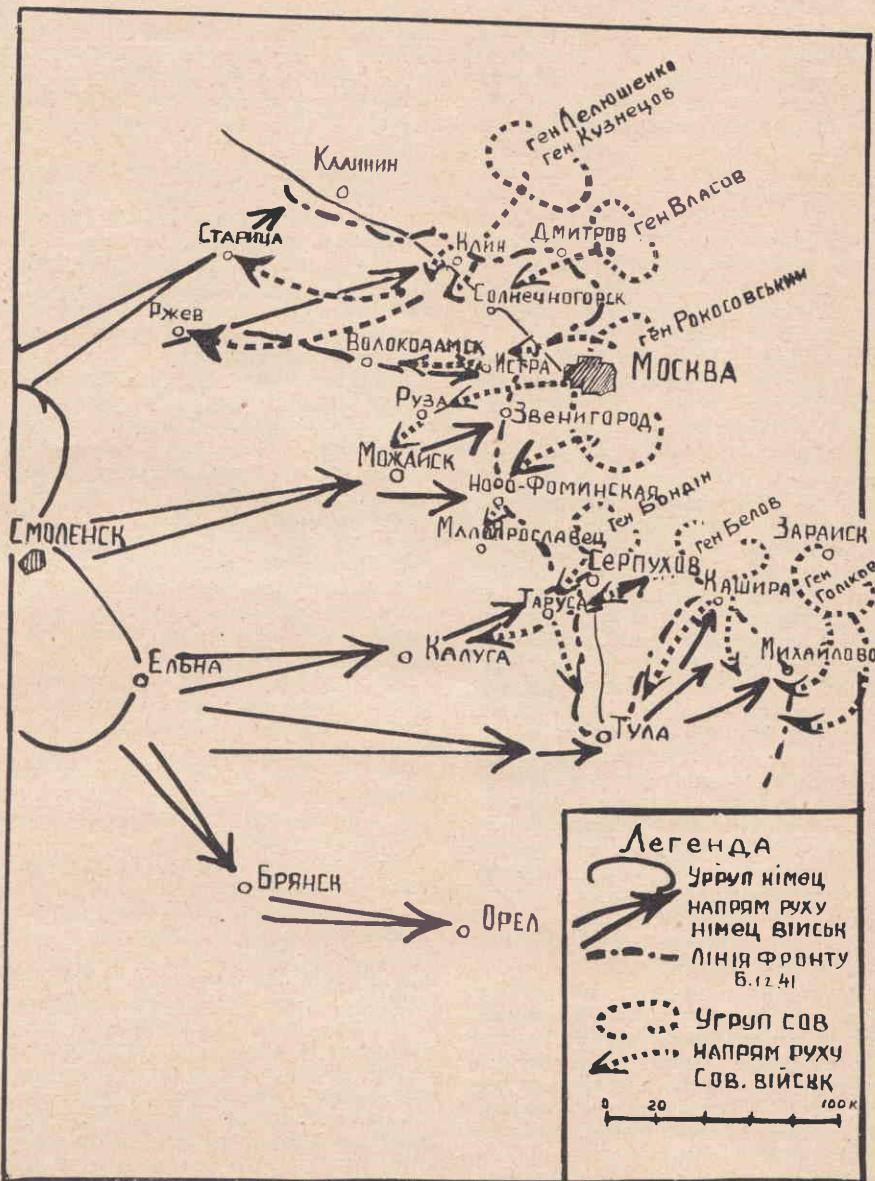
Панцерна армія генерала Гудеріяна знаходилась в центрі угрупування, де була найбільша перевага технічна нім. армії. Завданням цього угрупування було — гострі клини. Він повинен був кинутися з району Берестя Литовського в напрямі **Борісово-Смоленськ**, перерізати советську армію на двоє і взяти Москву.

Поштотк операцій розвивався успішно. Бойова здібність советської армії була слаба. Цілі советські з'єднання без спротиву здавалися в полон. Німецькі страти в машинах і людях були мінімальні.

До 15. липня німці осігнули **Єльни**, що знаходиться в 300 км. від Москви. Тому, що для дальнього руху вперед, треба було зробити поповнення матеріалів, він, ген. Гудеріян запотребував бензину та запасові мотори, але місто того одержав наказ зупинитися. Цей наказ був великою несподіванкою для німецького командування, бо советська армія була розбита і здеорганізована; умови атмосферичні були сприятливі — панувала сильна спека — дороги були тверді, добри для танків. Військо німецьке захоплене перемогами рвалось вперед до Москви.

Згодом вияснилося, що причиною наказу затримання наступу була не-згідність поглядів між німецьким вищим командуванням, а Гітлером. А саме: Німецьке командування хотіло оволодіти Москвою, як головним комунікаційним узлом і політичним центром советів; Гітлер же мав іншу думку — він наперед хотів зайняти Кіїв і Україну. На узгіднення цих двох поглядів стражено цілий місяць часу. Успіхи німецької армії в районі **Менськ-Барановичі** дали Гітлерові мильний погляд на справу. Він був певний, що советська армія зовсім заломлена і властива стратегічна мета вже осігнута, а Москва уявляє тільки мету географічну й з її захопленням не треба поспішати. Хоча фюрер в дальньому й уступив під натиском військового командування, але довготривали наради і упертість Гітлера, як в дальньому побачимо, мали для німецької армії катастрофальні наслідки.

Генерал Шалля твердить, що советське командування використало затримку в районі **Смоленськ-Єльни** і перейшло в протинаступ. Щоправда, советські операції були слабі і не скородиновані, але зате запеклі. Змінився дух советської армії. Советські во-

Архів „Вісті“

яки перестали масово здаватися в полон та почали казати: «ми патріоти і захищаемо свою землю». Кинуто було гасло «отечественной войны».

Німецька армія в наслідок неузгіднень рушила далі тільки в початках думтки, коли почалися вже дощі а терен обернувся в море болота. Вояки і мотори знесилися від тяжких маршів. Танкова армія зуживала половину свого палива для руху вперед.

30. листопада німецька армія осігнула **Брянськ** і підійшла до **Орла**. Тоді якраз несподівано настали великі зимні; температура впала на 20° С нижче нуля. В цей день, 30. листопада ген. Гальдер привіз накази, в яких зазначувалось, що не дивлячись на сильні морози, нім. вище командування вважає кампанію ще за осінню.

Метою дії була **Москва** і **Волга** біля **Горького**. Це означало дальнійший 400 кільометровий похід по тяжких дорогах. Німецька армія не могла виконати це завдання успішно, тому, що зимовий одяг ще не надійшов, а постачання харчами не було забезпечене, бо в запіллі почали діяти партизани.

Всі німецькі генерали з жахом

прийняли ці накази. Генерал Гудеріян негайно поїхав до фельдмаршала фон Бока, та разом з ним інтервюють у фельдмаршала Бравхіча, але на жаль це жадних змін наказу не спричинило.

Наступ німецьких військ був призначений на день 2. грудня 41 р. Але з причини морозів і стану доріг виконання наказу було відложене і наступ розпочався 4. грудня. В день наступу термометр впав з 20° на 40° . Страждання війська були страшні. Масло в компресорах при гарматах замерзло, ручна зброя не діяла, моторів не можна було запустити. 5. грудня всі німецькі армії без наказу зупинили свій рух.

Тим часом советське командування, використовуючи свою перевагу в одязі та середниках проти замерзання зброї, 6. грудня почало протинаступ. Але цей наступ, без огляду на те, що німецька армія була заморожена, не дав советам бажаних наслідків.

Коли Гітлер довідався про затримання німецьких військ, поновив наказ руху на **Москву**, і всі старання Бравхіча, Гудеріяна та інших німецьких генералів з'ясувати стан ре-

чей і добитися у фюрера відкликання наказу не мали успіху. 20. грудня ген. Гудеріан удається літаком до Головної Кватири Гітлера, щоби особисто переконати його та осягнути відкликання наказу про наступ. Він пропонує відвести війська на зимові кватори, а танки обернути в бльокгавзи. Його вказування на те, що це одинокий спосіб зберегти армію та його просьби залишаються безуспішними. Фюрер наказу не відкликає, бо не вірить звітам ген. Гудеріана — фюрер думає, що він, ген. Гудеріан занадто ощаджує своїх вояків і танки.

Але природа була сильніша від наказів фюрера — мороз так здеорганізував німецьку армію, що накази не могли бути виконані.

Тим часом совєтські війська в міру можливості перепроваджували протинастути і їм удається відкинути і окружити передові німецькі відділи. З'язок німецький був перерваний, бо апарати через мороз не діяли. Страти німців в людях були дуже великі — легке поранення викликало смерть. Боротьба спинилася сама собою — без наказу. Наслідком цих всіх подій було усунення перед Різдвом фельдмаршала Бравхіча з його становища. Наступник його фельдмаршал Клюге, 25. грудня звітував фюрерові, що ген. Гудеріан відмовився виконувати накази фюрера. Генерал Гудеріан був негайно знятий зі становища командуючого. Щоправда, в кілька днів по тім прибув до Орла ген. Шмунд, щоби перевести дослідження і стверджив, що ген. Гудеріан зробив все, що міг, і що він виконав свій обов'язок, але було вже пізно.

В силу вище згаданої ситуації на фронті, наказ про відступ був даний Гітлером у початках січня. Німецька армія відійшла лише на сотню кільометрів, але втрати, що вона їх понесла, вже ніколи не були поновлені. Битва за Москву була кульмінаційним пунктом усієї війни.

Німецькі панцерні сили, що наступали на Москву — армії Гудеріана, Райнгарда та Гепнера уявляли із себе страшний боєвий таран, що в 18 днів роздушив Польщу а в три тижні Францію. Це була еліта німецького війська. В історії воєн її можна порівняти з македонською фалангорою або з римськими легіонами. На протязі двох років ці панцерні з'єднання були найголовнішою зброєю гітлерівських перемог. Піхотні ж дивізії, що складали головну масу німецької армії, обмежували свої бойові дії тільки до заняття території, вирівнання фронту та приняття полоненних.

І ця, вище згадана новітня зброя перемоги — «сила і швидкість», — була стражена Гітлером в грудні 1941 р. завдяки його божевільному жаданню взяти Москву.

СИТУАЦІЯ СОВЕТІВ

Для повного зрозуміння генези протинастулу советів під Москвою треба усвідомити собі ситуацію, що вий на той час знаходився совєтський уряд.

Німецький удар був для Росії несподіванкою. Червона армія понесла великі втрати в людях та матеріалі. Фронт швидко та безупинно пересувався в глибину краю. Німці захоп-

или найбільш врожайні терени та важливі промислові центри. Біля 16 мільйонів населення мандрувало на схід. Советський державний апарат не був приготований до такої катастрофи, і тому не міг опанувати ситуацію.

Фундамент комуністичного режиму був захітаний. Населення советської Росії по часті з непокоєм, а по часті з радістю стежило за подіями. Захоплення Москви німцями рівнозначне було з кінцем комуністичного панування. Німці цього не доцінювали, але Сталін розумів це добре, і тому все поставив на карту.

Стримано було рух на Сибірській залізниці, для того, щоби перекинуті свіжі, добре озброєні дивізії з Далекого Сходу. Ослаблено полуднівий фронт відтягненням великої кількості кінноти. З інших фронтів було стягнуто найкращі дивізії і заступлено їх ново-сформованими, слабозброєними дивізіями. Всі з'єднання, передбачені для майбутньої дії, були поповнені людьми та вирядом. Вжито навіть певної кількості військ НКВД як одиниць бойових.

Всі ці з'єднання були сконцентровані і приготовані для протинастулу. Решта фронтів залишена була на власні сили.

Видані були суворі, драконівські накази проти дезертирів і відступу. В дію було кинуто всі засоби нищення і зброяння терену.

Атмосферичні умови були винятково корисні.

Сам Сталін не покинув Москви, хоча місто було в небезпеці. Сталін зізнав, що з хвилиною його віїду із столиці зникне чар його особи і він перестане бути володарем Советського Союзу. Тому відкинення німців зіп'є брами Москви було справою життя або смерті не тільки з погляду військового, але й політичного. Сталін мусів показати советському народові бодай тінь перемоги, щоби запаскоїти народ і знову заволодіти психологією мас.

Советський протинастул не мав мети і стратегічного значення, тому, що матеріальна спроможність советської армії в цім часі не дозволяла на це. Цей наступ мав характер оперативний з обмеженою метою. Завданням советського оперативного пляну було: перше — перешкодити в перегрупованні німецьких військ, що готовувалися до нового наступу з близьких вихідних підстав; друге — відкинути німців від Москви. Успіх цього залежав від часу, що треба було його витратити на приготування до цієї рішучої битви. Незнищенні шляхи сполучення в запіллі советів і відсутність дії німецького летунства дозволили Сталінові виграти на часі і випередити ворога.

Советський план опертир був на слідуючих передбаченнях:

1) Доосередковий рух крил німецького фронту відірвав ці крила від співдії з сусідами і створив небезпеку охоплення їх, та поставив в небезпеку німецьке запілля;

2) Кліматичні та теренові умовини спарадізували німецьку рухливість — танки німецькі аж до початку морозів були прив'язані до доріг, — але і в зими могла повстать поважна перешкода у вигляді снігових опадів, які в Росії є натуральним явищем;

3) Умови атмосферичні дуже обмежували дії німецького летунства. Це давало підставу передбачити, що перегруповання і концентрація советських військ до певної міри не буде спостережена німцями.

Опираючись на повищі точки, як і на те, що советські війська були озброєні у велику кількість лещат та вживали збрю з кінною тягою, дозволяло советському командуванню мати певну надію, що виконання сильних ударів на відслонені крила і запілля німецького фронту при рівночасному відсуванні висунутих рамен фронтальним наступом, буде мати успіх.

На середній частині фронту передбачалося провадити зв'язуючі операції. Командування цілим фронтом взяв на себе Сталін. Командуючим протинастулу призначено ген. Жукова.

Фронт був поділений на 3 відтинки: північний, середній та південний. Відтинок північний складався з трьох груп: генералів Лемошенки, Кузнецова і Власова.

Перші дві групи, найбільш висунуті вперед мали завдання розбити німців в районах Рогачов-Яхріма та вийти в запілля здобуваючи місто Клін. В склад цих груп входила відносно мала кількість панцерної зброй. Допомагати цим групам мала летунська армія, що одержала завдання безпосередньо підтримувати наземні війська атакуючи німців безперервними хвилями. В другій фазі дій завданням цих груп було осягнути міста Стариця — Ржев, вийти в запілля та знищити німецькі з'єднання, що знаходилися в районі міста Клім, взглядно співдіяти з сусідом з півдня під час здобування м. Волоколамська.

Група ген. Власова одержала завдання перепровадити фронтальний наступ в напрямку, що знаходився під найбільшою загрозою німців. Німецькі відділи в цім напрямі були в 27 км. від Москви.

Вихідний район для наступу цієї групи знаходився на відтинку залізниці Луговая—Красная Поляна. Першим об'єктом до опанування був район Сеньож-Озеро разом з промисловим центром Слонечногорськом.

Генерал Власов одержав досить великий приділ панцерних з'єднань та кілька відділів найкращої піхоти, сформованої у відділи «десанти автомобільників», що перевозилися на танках.

ВІДТИНОК СЕРЕДНІЙ

Відтинок середній під командуванням ген. Рокосовського одержав завдання в'язати сили німецькі в районі Істра і тим самим унеможливити дію їх в напрямку Клім. Дії групи ген. Рокосовського передбачені були в трьох напрямках: 1) Істра-Волоколамск; 2) Руза-Можайск; 3) Норафомінська-Малоярославець. Військам, що діяли в цих напрямках приділені були спеціальні відділи — «винищувачі танків», — та поважна кількість тяжкої артилерії.

ВІДТИНОК ПІВДЕННИЙ

Група південна, що вже від трьох тижнів билася з панцерним корпусом ген. Гудеріана, одержала завдання доконати остаточного знищенні цього корпусу через здобуття міст Тули і Калуги.

Група ця, була посилена з'єднаннями кінноти ген. Голікова, що були перекинуті з південного фронту. Концентрація і впровадження в дію цього угруповання рівно ж не було заважене німцями.

Дії цих груп були передбачені в трьох напрямках:

1) Серпухов-Калуга: група ген. Бондіна;

2) Кашира-Тула: група ген. Белова;

3) Зарайск-Тула: група ген. Голікова.

Всі ці три групи мали тісно співпрацювати для знищення панцерного корпусу ген. Гудеріана, та намагатися захопити район на захід від міста Калуги, що дало би можливість оточення німецьких військ, оперуючих в напрямі Малоярославець.

Советські війська мали розпочати дії на світанку 6. грудня 1941. Був це дуже відповідний момент для наступу, тому що німецьке військо переживало тоді найбільшу кризу в постачанні та знаходилося в окресі переварювання, а більшість панцерної зброй, самобіжної артилерії та засобів транспортових було унерухомлено задля недостачі бензину й за кліматичних умов (по кількох днях відлити почалися знова 30°-ві морози).

Протинаступ советський почався точно у визначеному часі. Був він попереджений кількогодинним артлінським приготованням. Хотіть за скочення німців було цілковите, але советські надії на близкавичний успіх не сповнилися, бо на цілому фронті натрапили на надзвичайно сильний спротив німецьких військ, ба навіть на окремі спроби протинаступу. Крім цього, советські війська, помимо крашого приготовання до зимової кампанії та ліпшого ознайомлення з тереном, зустрілися з тими самими труднощами, що й німці.

В північному напрямкові, де операції групи генералів Лелюшенка і Кузнецова, совети спромоглися, при надзвичайно сильній допомозі летунства, що атакувало близьке за пілля і комунікаційні лінії, зломити спротив та обійти німців із півночі. Німецьке командування вже на третій день було зрозуміло, що не утримає цього терену і тому намагалося забезпечити свій відступ оборонюю м. Клін.

Відділи советської армії в п'ять днів просунулися на 45 км. вперед і 11. грудня оточили м. Клін.

Здобування міста Кліна продовжувалося до 16. грудня, що затримало просування советських з'єднань. Німецьке командування використало цю затримку та відтягнуло свої головні сили з цього району, і тим уникнуло оточення й знищення. Але помимо цього, німецькі втрати в людях і виряді були дуже значні (згідно сов. даних було 13 тисяч забитих).

Група ген. Власова, при помочі двох сильних панцерних з'єднань, — проломила німецький фронт і випустила в за пілля піші відділи — «танкові десанти». Ці відділи, що просувалися навпротець, переривали німецькі комунікаційні лінії, і тим спричиняли велике заміщення і паніку. Марш советських військ і в цьому напрямі не мав характеру близкавичної дії, і

тому Слонічногорськ*, що був метою наступу, удається осягнути лише 15-го грудня. Відділи ген. Власова на протязі 9-и днів пройшли 40 км.

Здобуття Слонічногорська з погляду оперативного мало важливе значення, тому що воно полегшало виконання завдання групі ген. Рокосовського, що діяла в напрямі Волколамськ.

ВІДТИНОК СЕРЕДНІЙ

Група ген. Рокосовського попередила свої дії широкою пропагандивною акцією, кидаючи серед бійців гасло «один стрілець — один танк». Для боротьби з танками було організовано багато груп, так зв. «винищувачів танків», що були виряджені в різного роду середники для нищення танків. Головним чином відноситься це до угруповання ген. Ревякіна, яке діяло в напрямі Александровськ-Волколамськ (гвардійська панцерна бригада, відділи піхоти і бригада кінноти ген. Кукліна). Проломлення фронту в районі залізничних станцій Александровськ і Крюкова вдалося завдяки двосторонньому оточенню.

Північне крило, де діяла піхота, зміцнена 1. гвардійською бригадою танків, виконала своє завдання. Воно здобуло залізничну станцію Александровськ і вийшло в запілля міста Крюкова, що було обсаджене великими німецькими панцерними силами. Натомість кінна бригада ген. Кукліна, що діяла з півдня, зустрілася з сильним протинаступом німецьких резервів та була відкинута до своїх вихідних підстав. Таким чином в цій районі советські кліші не замкнулися. Це дозволило німецькому військові відступити в південнозахіднім напрямі. І тільки після впровадження в дію в цій напрямі II. гвардійського кінного корпусу німецька оборона заламалася. Військо ген. Рокосовського дnia 12. грудня захопило місто Істра і до 15. грудня відійшло на віддалі кілька десятків кілометрів до міста Волколамська. Група ця на протязі 9-и днів пройшла 90 км.

Тому, що на напрямку Руза-Можайськ німецька оборона була дуже сильно розбудована, до поважніших бойових дій дійшло тільки тоді, коли успіхи советських військ на північному відтинкові фронту почали бути небезпечними для німецьких військ. Бої в цьому напрямі мали характер фронтальний. Наступ советський просувався по обох берегах річки Москви, і пройшовши напротязі 9-и днів 40 км, наблизився 15. грудня до міста Руза.

В напрямку Нора-Фомінська-Малоярославець наступ з'єднань ген. Голубєва зустрівся з іще більшим німецьким спротивом, бо тут не загрожувало німцям оперативне оточення або обхід. І тільки 15. грудня вдалося червоним зробити прорів в німецькій обороні та впровадити в дію групу ген. Ефремова (2 див. піхоти), що була стягнута з глибоких резервів. Швидкість руху советських відділів в цьому напрямі не перевищувала 2-4 км. в день.

ВІДТИНОК ПІВДЕННИЙ

До дня 6. грудня кіннота ген. Белова спромоглася сфорсувати річку Оку і утворити сильний мостовий

*) Або Солнічногорськ (на карті дуже невиразний напис).

причілок на захід від міста Серпухова.

Положення панцерного корпусу ген. Гудеріана вже й перед тим було надзвичайно тяжке, бо червоні розділили його військо на дві частини, що дуже утруднювало зв'язок і командування. Праве крило ген. Гудеріана тримало свої попередні становища біля міста Кашира. Фронт цей був загнаний на південний захід і опертій о важливий оборонний вузол — місто Михайлово. Флянговий удар советської кінноти ген. Голікова, що прямував з району Зарайська, був несподіванкою для німців. Відділи червоної кінноти для свого маршу використовували полеві доріжки, а в багатьох випадках посувалися манівцями. Кіннота ген. Голікова одержала наказ, не рахуватися зі стратами і швидко проскакувати вогневі загороди артилерії, мінометів та заміновані площи. Советський наступ був перепrowadжений рівночасно в трьох напрямках: на Калугу, Тулу і Михайлово. Групи генералів Белова і Голікова, що тісно з собою співпрацювали, зовсім знищили праве крило ген. Гудеріана і 15. грудня здобули місто Михайлово.

В тім самі часі угруповання ген. Бондіна і полк. Сіясова, що наступали з мостового причілка біля Серпухова, здобули місто Таруса і просунулися на половину дороги до міста Тули. Німецьке командування впровадило до акції свої глибокі резерви, що виконали кілька окремих противідірів, але руху советської кінноти не могли задержати.

15-16. грудня була закінчена перша фаза бою.

У висліді першої фази операції, советське командуваннясяся з мостового причілка біля Серпухова, здобули місто Таруса і просунулися на половину дороги до міста Тули. Німецьке командування впровадило до акції свої глибокі резерви, що виконали кілька окремих противідірів, але руху советської кінноти не могли задержати.

Друга фаза операції носила характер боїв переслідування. Советське військо на всіх відтинках фронту намагалося опанувати визначені ним об'єкти та проникнути якнайдалі на захід.

В перших дніх січня 1941 р. наступові дії советів завмерли.

Як вже було сказано попередньо, советському командуванню, помимо їх успіхів, не вдалося оточити і знищити головні німецькі сили. За війнятком панцерного корпусу ген. Гудеріана про німецьких сил вийшло з оточення, щоправда зі значними втратами, але заховала свою бойову здібність.

Советське історичне опрацювання битви під Москвою підкреслює слідуючі моменти:

1) Вмілий вибір часу, в якому почався протинаступ, а саме; в моменті коли німецька армія переживала кризу;

2) Відірання ініціативи німецькому командуванню в моменті, коли воно було певне своєї перемоги;

3) Швидке поповнення в людях та виряді;

4) Переведення концентрацій, переврупованих, і приготування матеріальних для майбутніх битв в таємниці від ворога. Це було заслугою советських штабів і командирів, що з надзвичайною докладністю виконали всі зарядження;

5) Використання помилки німецько-го командування, що не провадило глибокої летунської розвідки;

6) Організація спеціальної охорони запілля, що знищила всі німецькі розвідувальні групи, які були скинуті на парашутах в запілля советського фронту;

7) Скоординовання в часі і просторі окремих наступлів на 525 км. фронти;

8) Доконання советським військом поважних знищень в кінцевій фазі свого відступу навіть в тих напрямках, в яких вже передбачався протинаступ. Це усунуло у німців всяки підрозріння, що до спроможності советської армії діяти агресивно;

9) Вжиття в широкому маштабі великих мас кінноти, яка виступала кінно і була виряджена в допоміжну зброю з кінною тягою. Це дозволяло маневрувати в кожному терені. Дії цих кінних з'єднань були несподівані. Дезорганізовували німецьке запілля, та нищили унерухомлені морозом німецькі з'єднання;

10) Відповідний і на час переведений вишкіл та приготування советських військ до зимової кампанії. Організація лещетарських відділів, танкових десантів, парашутних десантів, відділів «винищувачів танків» у великій мірі спричинилися до перемоги;

11) Організація партизанських загонів в німецькім запіллі;

12) Впровадження в дію великих мас летунства, що не було виявлене ворогом, творило один із важливих елементів несподіваності.

ТАКТИЧНО:

1) Безпосередній вплив командуючих на перебіг боїв (командні становища знаходились не далі 2-3 км. від бойових ліній. Це дозволяло на швидку реакцію);

2) Безперервний зв'язок із сусідами, що утримувався всіма доступними засобами, доказав, що праця старшин зв'язку стояла на високому поземі;

3) Відповідне застосування відділів спеціальних, що до місця і часу. Швидке поповнення цими відділами поля бою. Відноситься це спеціально до відділів так зв. «винищувачів танків». Советські справоздання подають, що в часі осінніх операцій 30 % всіх знищених танків припадало на окремих вояків;

4) Широке застосування малих штурмових відділів, що складалися з різних зброй та відповідно добраніх вояків. Характерно рисою цих відділів було: ініціатива, відвага, неоглядання на сусідів, добрий вибір напрямку дії та тісна співпраця;

5) Витривалість советського вояка, і скромні вимоги в харчуванні та одязі дозволили перенести тягар зимової кампанії краще від німецького вояка.

СТРАТИ:

Советські джерела не подають про власні страти. Але беручи під увагу советське нехтування життям вояка, та сильний спротив німецької оборони, треба вважати, що страти советські були дуже велики.

Страти німецькі, згідно з советськими даними, від 6. грудня 1941 р. по 15. січня 1942 р. були такі:

Забитих та заморожених	300.000
Гармат	4.800
Тяжких кулеметів	8.000
Легкої автоматичної зброї	15.000
Танків	2.600
Автомашин (різних)	34.000
Літаків	1.100
Радіостанцій	102

Джерела:

Для цієї праці використано матеріали переважно советського походження

ня, крім деяких публікацій з німецької преси, що вимагають документарного підтвердження.

Джерела советські треба вважати за одностронні. Треба вважати, що вони наслідують тільки моменти позитивні советських дій, і тому вимагають більш критичного наслідження. Але помимо того цю працю можна вважати за загальний нарис операції, вистарчуєчий для певного уявлення метод застосованих советським командуванням в закресі операційному.

«Історичне опрацювання битви за Москву», вид. для слухачів Академії Генерального Штабу в Советській Армії.

«Боєвой Путь Советських Вооруженных Сил в Великой Отечественной Войне» — В. Євстігієн'єва.

B. Сірський (Канада) десантник 1. УД

Штабова сотня 29 п. п. під Бродами

Ще досі в моїх очах стоять стрункими рядами дебелі постаті вояків штабової сотні, яким доля призначила одного дня щезнути з лица землі. Так. З двох сот п'ятдесяти людей врятувалось не більше одного роя — решта полягла на брідських ланах у вівторок 18. липня 1944 р., через, в

«захворів» на наказ німців сот. Нікітін і війхав лікуватись. На його місце призначено німця. Тимчасово сотенного заступав чотирий чоти зв'язку пор. Тіфенбахер.

28. червня по полуничні штабова сотня у відкритих вагонах війхала з Нойгаммеру в напрямі на схід.

Архів „Вісті“

Спільне фото краянів перед Бродами — для більшості з них останнє

п'єршу чергу, брак відповідальності з сторони командира сотні пор. Вайса. Тоді, коли ціла Дивізія остаточно опинилася в окруженні, вояцька доля на один день раніше на скривавленому хресті виписала нове ім'я штабової сотні, ім'я «НЕІСНУЮЧОЙ».

Ще тільки тому три тижні, проходили рівним кроком обгорілі постаті чоти піонерів, марщували молоденькі гімназисти піхотної чоти, іржали ко-ні кінної чоти, пробігали візки справної чоти зв'язку. Нетерпеливо чекали всі на від'їзд під Броди. Думками пробігали аж до Золотоверхого...

Штабова сотня 29. полку піхоти почала формуватись при кінці березня 1944. Сюди призначено найбільш надійних та найкраща вишколених вояків. В половині червня сотня була готовою до бойових дій.

Перед самим від'їздом на фронт

В суботу 1. липня, о год. 6 ранку, сотня почала вивантажуватись на стації Ожидів. Негайно впав наказ маршувати в північному напрямі, в лісисті околиці лісничівки Мостки. Назустріч вилетів большевицький літак. Цілій день сотня відпочивала. Того ж дня вечором, через Юськовичі-Олесько-Підгірці-Ясенів сотня відійшла до села Дуб'є. На другий день, в неділю, сотня входила до Ясенова. Багріли заквітчані червоними маками шоломи, дзвеніли бойові пісні, ясенівці із сльозами в очах кидали воякам на дорогу цвіти...

Кілька днів сотня перебувала в Ясенові, а потім розтаборилась на схід від згаданого села. Розпочато негайно копати оборонні бункри на схилах височин, звідки можна було бачити добре автостраду в напрямі на Броди.

Піхотна чета постійно повнила службу при штабі полку, телефоністи розбудовувати дротяний зв'язок із сотнями висуненими на схід від Ясенева, кінна чета перебувала в постійних розвідчих роз'їздах, піонери будували оборонні становища.

Тоді з'явився новий командир сотні пор. Вайс. Того самого дня згинув від розриву «панцерного п'ястука» чотиричоти піонерів (німець).

В кожну вільну хвилину підстаршини штабової сотні вишколювали членів УПА в Ясеневі. Тоді ж і прийшло до двостороннього договору, на основі якого всі молоді люди в цьому районі, що з будь-яким військовим вишколом, мали негайно перейти в ряди УПА, а невишколені — повинні бути ряди Дивізії. Одного тільки дня в штабі 29. полку зареєстровано понад 120 добровольців, яких відтранспортувано на вишкіл в околицю Красного.

В понеділок 17. липня, о год. 1 по полуничі, альарм. Сотенний Вайс з'ясовує загальнє положення на фронти: «Ворогові вдалося вдерти в оборонні становища 1. куреня. Завданням нашої сотні — очистити вломи. Відхід за десять хвилин».

Маршуємо через Гаї Дубецькі, в східному напрямі. По дорозі стрічамо вози з раненими і вбитими. Мінувши Гаї Дубецькі, дійшло до гострої виміни слів між пор. Вайсом і новим командиром чотири піонерів, якому пор. Вайс заборонив їхати кінно. Обидва старшини сягали по пістолі. Після приходу до становищ II. куреня пор. Вайс звільнив його з посту чотового і наказав лишитися при штабі II. куреня. Чоту піонерів пе-ребрав дес. О. Левко.

Ще заки дійшли ми до становищ II. куреня, большевики, знищивши цілковито I. куреня, доходять аж до становищ штабу II. куреня. Критично становище рятует пор. Яськевич, який на чолі 8. тяжкої сотні відбиває ворожий наступ. На наших очах ворог поспішно відступав на схід. Маршуємо на південний схід і займаємо оборонні становища I. куреня. Зайнявши оборонні рови, пор. Вайс наказав дес. Левкові перевізнати команду сотні, а сам, взявши з собою частину піхотної чети в силі 22 людей, подався в напрямі на Жарків. Пройшовши добрий кілометр через густі корчі ми почали густі постріли. Через десять хвилин входимо на край лісу. Заходяче сонце багряними лучами освітило цілу поляну. Тут відбувався нерівний бій поміж невеликим відділом I. куреня і двома сотнями большевиків. Під крик «у-р-р-а» наступали п'яні большевицькі лави одна за другою навіть не падаючи час від часу на землю. Підпустивши большевиків на віддалі сто метрів, несподівано для них як і оборонці, з фланку відчиняємо вогонь із семи скорострілів МГ 42. За десять хвилин большевицькі лишили на полі бою з п'ятдесятику вбитими, панічно втікають в ліс. Це був перший і останній переможній бій відділу штабової сотні.

Пройшовши ще з двісті метрів стаємо нав'язати зв'язок з відділом, який відбивався від большевиків. В міжчасі зайшло сонце і настав вечір. В темряві ми тільки надткнулися

несподівано на адютанта I. куреня. Він запевнював пор. Вайса, що в горбовинній частині ліса, на ліво від Жаркова перебуває ціла сотня пор. Германа, з якою за всяку ціну, ми повинні нав'язати зв'язок.

Продираємося обережно крізь корчі з добру годину та підходимо нарешті на горб покритий високим збіжжям. Повзemo на черевах до гори. До моїх ух доходить підохрілій шелест. Повзemo ще з десять метрів і розпізнаємо сліди «Максима». Пор. Вайс наказує мені кричати по-українськи до пор. Германа. Кричу: «Поручник Герман!» Нараз із усіх боків розриваються над нами большевицькі ракети, та починається скажена стрілянина. Проповзши ще зо сто метрів повторюю голосно: «Поручник Гер-

меню, ад'ютант I. куреня заслонює світло плащем і Вайс починає скоро писати звіт до полку. Хтось почав стріляти по нас. За кілька хвилин стріли притихли, пор. Вайс каже мені стояти на стійці, а обидва з ад'ютантом кладуться спочивати. Промінуло зо пів години і знову почались кроки. Негайно штоваха ногою обох уже сплячих, і знову три автомати готові до стрілу. Кроки наближаються. Пор. Вайс кричить по-німецькому: «Гальт!» По кличці ми пізнали Васкану, який звітував Вайсові, що він мусів відступити, бо його відділ почали обходити большевики. Дає наказ Васканові лишатися з відділом, де й лишається ад'ютант I. куреня. Зовсім не турбуючись долею сотні, в силі 130 людей, поліше-

Архів „Вісмі“

«КАВАЛЕРІЯ РУБАЄ...»
Відділ дивізійної кінноти на вправах

ман!» Тоді вже летять на нас стріли з віддалі десяти метрів. Як вужі повзemo чимнайскоріше назад. Відступивши з двісті метрів, пор. Вайс наказує чотовому піх. чотири Васканові готуватися до оборони, сам пише звідомлення до полку, куди висилає свого «пушера» штурмана Соловея. Наказавши Васканові боронитися за всяку ціну, в трійку, Вайс, курінний ад'ютант і я вибираємося на розвідку до Жаркова. По дорозі надибумо віз із канцелярією, мабуть, 5. сотні пор. Зінкевича. Забираємо з собою пор. Зінкевича і машинову пістолю. Підходимо до крайніх хат Жаркова. Підкрадаємося до першої крайньої хати та обережно стукаємо до вікон. Ніхто не відповідає. Недалеко від хати відкриваю замасковане вантажне авто з відзнакою дивізійного лева. Заледви я виліз на авто, як з лівого боку почулися кроки і декілька московських слів. Залігаємо коло коліс авта з готовими до стрілу автоматами. У віддалі 20 метрів від нас проїшов відділ большевиків (яких з 50 бійців) і подався в село. Негайно відходимо в напрямі Ясенева, шляхом на Гаї Дубецькі. Дійшовши до ліса пор. Вайс каже мені світити електричною лам-

під командою хороброго, але без будь-якого досвіду дес. Левка, пор. Вайс бере тільки мене і поспішно відходимо в сторону Ясенова. В лісі, коло Гаїв Дубецьких, де стояв обоз II. куреня, надибумо з апаратом одного телефоніста, який сказав, що обоз вже від'їхав до Олеська, а він повинен чекати дальнього наказу. Змучені доходимо до нашого обозу. Пор. Вайс каже чотовому телефоністу пор. Тіфенбахерові, що в околиці Гаїв Дубецьких є багато поліщених тачанок. Цей бере старшого стр. Криська і обидва вибираються в напрямі Гаїв Дубецьких «організувати» тачанки. Вайс сідає на коня та іде до полкового штабу. За доброї півгодини вертає назад і зі словом «шайсе» лягає в бункрі спати, стягнувши навіть чоботи. Пройшло ще з півгодини. Приблизний час 5,30 ранку. Перебираюся в сухі черевики і сукнійний однострій. На південь від Ясенева починається стрілянина. Біжу до бункра і буджу пор. Вайса, який копас мене і не хоче встати. Я починаю кричати до нього. Нарешті він неохоче підводиться, бере декілька вершників із кінної чети та іде до Ясенова. Тимчасом стріли дохоко-

дять щораз ближче. Пройшло зо три чверті години, а пор. Вайс не вертався. Питаю бунч. Масляка, чому не відступає наш обоз. Цей відповідає, що немає наказу. На власну руку беру з собою групу стрільців під проводом Красія, беру ровер і поспішно відходимо до полку розвідатись, що сталося із командиром сотні. У віддалі 200 метрів від полкового штабу, кажу Красієві йти навпротець, а сам з'їжджаю крутою дорогою з гори. Довкола мряка, не видно дальше двадцяти метрів. З'їхавши з гори, до того місця, де дорога скручує на право, нагло я побачив вежу танка. Думаючи, що це німецький, під'їжджаю до нього. Став у віддалі п'яти метрів і заглядаю з поза танка. І нараз наявне не пам'ятаю, як це сталося. Ровер щез спід мене, а я стрілою опинився на верху вивоза. Виглянувшись з-поза танка я побачив відкрите большевицьке авто з кулеметом і чотирма бійцями. Спиняю групу Красія. Підлазимо до краю вивоза з наміром знищити танк. Однаке, мабуть, із по-денервованням стрільців панцерного п'ястука губиться при ладуванні половини запальника. Рішаємо непомітно відв'язатися від ворога і поспішно вертаємо до обозу. В двох словах голошу бунчужному Маслякові: «В Штабі большевики». Цей кричить «Втікайте», сідає на коня і мчить в сторону Кадлубиськ. Між полищеними людьми паніка, бо не стало кому командувати. Більшість починає втікати на південь до ліса. З групою Красія, з двома кулеметами починаємо поспішно відступати в сторону Кадлубиськ. Молоденький гікавий гуцул Слизок рішає рятувати сотнену канцелярію, яку повинні були спалити в так безвихідному становищі відповіdalні за це люди, і на ліво від Ясенова, заїздить просто большевикам в руки. А на возі потрійні списки кожного члена сотні, місце й дата народження, близькі інформації про рідню...

Зрошеними полями доходимо до автостради, та одинцем, крізь кулі большевицьких кулеметів проскакуємо її, щезаючи в густім збіжжі. Добиваємося до південного краю села Кадлубиськ. Затривожені мешканці виносять нам воду. Більшість села в большевицьких руках. Знайомий мені дядько показує нам вузенку стежку в напрямі Чижків. Попадаємо поміж огонь німецько-большевицьких кулеметів. Недалеко високої могили, при дорозі з Кадлубиськ на Чижки, яких сто метрів від перших хат (Чижки) падає перетягій кулеметом на двоє стр. Смік, який тільки перед трьома тижнями зголосився до дивізії, де вже перебував старший брат. В кінці німці пізнали нас і перестали стріляти. Разом ми відкрили вогонь по большевиках, які наступали із села Чехи.

Що ж сталося з цілою штабовою сотнею? В околиці Олеська я припадково надткнувся на одного стрільця піх. чоти Ч., закривленого і переліканого до краю, який в коротких словах сказав мені, що полищена Вайсом сотня, не дідждавшись ніякого наказу, почала під натиском большевиків відступати на власну руку, коло Ясенова її тісно оточили большевики, і там вона поголовно загинула. В головному кітлі та по прориві з

Ф. Кордуба (Німеччина)

МАЙБУТНЯ ВІЙНА з перспективи сучасності

ВСТУП

Питання, як буде виглядати майбутня наземна, повітряна і морська війна, хто її розпочне і де впадуть перші її стріли, які запалять протистоянні одне одному сили і ідеології Заходу і Сходу, вже від давнього часу не сходять із сторінок військової і загальної преси. На цю тему вже віддано багато томів, тому й нам, українцям, які пов'язуємо наші надії з вибухом нової світової війни, треба й цим питанням цікавитись, щоб нас не заскочили воєнні події несподівано. Ми призвичасні жити характерною нашій душі романтикою минулого та нездійсненими ілюзіями, тому найменше в нас прив'язується ваги до тієї дійсності, яка на наших очах відбувається. При цьому в нас найменше того реалізму, яким керується сучасна стратегія та справа ведення війни. Тому, щоб хоч загальнничково здати собі справу з-того, до чого йде в найближчій майбутності, постараемось показати майбутню війну з перспективи сучасності, на підставі відомостей визначних фахівців воєнної штуки Заходу.

На наших очах розіграється перший етап третьої світової війни, т. зв. холодна війна, яка проходить під двома рисами. Перша, це існування по різних країнах вільного світу заміщення, за допомогою якого Москва намагається захистити політичну й господарську рівновагу по тих країнах. Цю акцію переводять передусім комуністичні партії, які поки безкарно гуляють по державах вільного світу. Друга риса цієї війни полягає головно в тому, що під плащиком націоналізму по деяких країнах вже ведеться гарячу війну. Цю війну проводять деякі народи під кермою і за сталою допомогою Москви. На увагу заслуговують такі країни, як Індокитай, Бурма, Малая і Корея. Рівночасно по всіх країнах Заходу комунізм за допомогою своїх замаскованих організацій, яких у кожній державі є дуже багато, намагається приспати чуйність вільного світу та зламати в народів волю протиставитись його експанзивності. В парі з тим по обох сторонах, Заходу і Сходу, ми бачимо перегони

нього, мені не довелося стрінути ані одного стрільця. Там полягли між іншим дес. О. Левко та дес. Пархуць.

Чому в такому грізному положенні пор. Вайс опустив сотню? Чим оправдувався перед командиром полку, коли з'явився без жодного вояка поміж Підгірцями і Олеськом? За такий вчинок чекає на кожного польовий суд. На жаль, в дивізійній дійсності це проходило німцям безкарно. Зате після приходу на Закарпаття, в селі Лінцах, пор. Вайс відмовився навіть перебувати з недобитками штабової сотні (всього сім чоловік) під одним дахом, називаючи їх боягузами. А все ж таки, замість кулі в лоб, пор. Вайс одержав за хоробрість Залізний Хрест.

в озброєнні, тому, мабуть, ще ніколи не було таким актуальним гасло: *sī vis rasēt, para bellum*, як це є сьогодні. Живемо в часі збройного миру, великого зусилля дипломатій ворожих між собою світів. Під теперішню пору, на фоні психологічної війни, обидві противництві одне одному сили змагають до одного, а саме — за допомогою мирових засобів та, моральної деструкції довести противника до розкладу всередині і до заломання його моралі. Не будемо застосовуватись над методами, якими послуговуються дипломатії обох світів у психологічній війні, займемось найперше справою, в який спосіб працює стратегія в теперішній стадії, а далі, на підставі джерельних відомостей знавців воєнної штуки застосовимось над ролею, яку відграватимуть наземні війська, повітряні й морські сили в майбутній війні, з узглядненням застосування найбільш руйнівної сили — атомової зброї. При цьому застосовимось і над характером грядучої війни, з рівночасним устійненням України, як оперативної бази в часі її дій.

СУЧАСНА СТРАТЕГІЯ І ЇЇ ЗНАЧЕННЯ ДЛЯ ДЕРЖАВИ

Дві світові війни, які гураганом перекотились понад світом, показали нам, який великий був їх вплив на всі дослівно ділянки народного життя кожної країни. Той час, коли на полі бою зводили битви тільки противництві армії, мабуть, безповоротно вже промінув. Перша, а ще більше — друга світова війна мала наскрізь тотальній характер і свою грозою перевершила колишні тотальні війни. Тотальність двох світових воєн полягала в тому, що в них брали участь цілі народи, застосовуючи одне проти одного всі засоби з метою, аби перемогти свого ворога. При цьому на окрему увагу заслуговує й те, що в другій світовій війні тотальність, в порівнянні до першої світової війни, зросла десятикратно. В майбутній гльобальній війні, до якої світ наближається, ця тотальність ще більше зросте з причини кладення найбільшого натиску на технізацію збройних сил і на досконаління різних нищівних засобів ведення війни. Рівночасно треба мати на увазі ще й те, що в сучасних модерніх війнах бере участь цілий народ не тільки тим, що дає своїх найкращих синів для боротьби, обмежує свої життєві потреби, віддає свою працю збройній боротьбі. В парі з тим активно веде диверсію і розвідку проти ворога та поборює ворожі того роду дії у власному запіллі. Потреби сучасної війни є дуже великі, тому, коли збройні сили мають перемогти ворога, вони мусять бути дуже сильно пов'язані з запіллям і власним громадянством. В цьому напрямку тепер розвиває свою працю стратегія.

Сучасна стратегія не обмежується тільки до поборювання збройних сил ворога на теренах бойових операцій,

вона найглибше запускається в його запілля, маючи на увазі те, що для повної перемоги над ворогом окончаним є знищити передусім його джерело, яке відмолоджує збройні сили. Заломання збройних сил держави — це ще не є заломання народу, тому стратегія особливу увагу звертає на заломання моралі народу. Нову армію завсіди можна виставити з народу, якщо той народ не втратив бойового духу і ідеї. Зате ніколи не вдається виставити її з народу, який остаточно зрезигнував з ідеї і боротьби. Для підтвердження слушності такого погляду може служити багато прикладів, між якими на увагу заслуговує хоч би Франція, яка під мілітарним оглядом в 2-ї світовій війні була швидше скапітулювала від Польщі, однак не піддався народ, який зорганізував відомий резистанс. Французьку армію запропстили були французькі генериали, які мали великий воєнний досвід і воєнну рутину, які були вояками 1-ої світової війни, — тільки тому, що задурювали себе слабістю збройних сил III Райху, а до справ оборони Франції підходили неречево, вважаючи, що лінія Мажино оборонить державу перед технічно переважаючими силами Німеччини. Щойно по упадку Франції вони своїми консервативними умами дивувались, як могло так статися.

З недержавних народів на особливу увагу заслуговує український народ і інші народи підбиті Москвою, які не вгнулись перед переважаючими силами ворогів, не зрезигнували з ідеї своєї самостійності та прикладно ставлять чоло посюгодні найтрізнішому ворогові людства — московському комунізму.

До війни доходить за попереднім підготовуванням держави. Таку підготову в державі переводить стратегія, яка займається справами війни, підготовкою до війни і веденням війни. До кінця 18 століття стратегія базувалася на деякій кількості воєнних підступів, при допомозі яких командуючі генериали намагалися перехитити свого ворога і тим способом перемогти його. Однак від того часу, зокрема в суспільних явищах, з'явилися різні комплікації, яких не можна поминути, бо вони мають великий вплив на цілість справ ведення війни. Тому стратегія була змушена взяти на увагу і ті невійськові фактори, зокрема економію, психологію, мораль, політику і техніку. В зв'язку з тим сучасну стратегію треба вважати не тільки за чисто воєнну концепцію, вона вже сьогодні стала дійсно складником штуки керування державою в часі миру й війни. В зв'язку з тим вже сьогодні не можна дефініювати слова стратегія, як штуку чисто військового характеру. В сучасності стратегія це штука виконування надзору і використування засобів народу або коаліції народів. Вона пов'язує збройні сили держав або коаліції держав з органічною цілістю і інтересами окремих націй, змагаючи до того, щоб життєві сили народу могли успішно безперебійно розвиватись та були забезпечені перед актуальними або навіть припускальними ворогами. За найвищий тип такої стратегії сьогодні вже вважається таку, яка пов'язує в одній цілості політику і озбро-

ення народу з метою, не допустити до війни, а коли заходить потреба — її почати і вести, щоб вона могла відбуватись в обставинах найбільших шансів на виграння.*)

Отже в зв'язку з повищеним на підготову й ведення сучасної війни складаються такі стратегічні фактори: державна стратегія, яку називають генеральною, її підлягають такі окремі стратегічні фактори: 1. політика, 2. господарство, 3. психологія, 4. збройні сили. Стратегії збройних сил підлягають окремі збройні сили, а саме: наземна армія, повітряні і морські сили.

Характерною рисою сучасності є її скомплікований життєвий механізм, тому в культурних народів, заки збройні сили будуть використані для війни, народ є змушений не раз довгі десятки років поносити тягарі, які є пов'язані з підготовою цілого господарства для цілей майбутньої війни. Відомим є, що сама тільки господарська мобілізація для цілей війни триває коло 4 років, а приготування господарського апарату для евентуальної мобілізації, а опісля для ведення війни, триває щонайменше ще стількиж. Весь час таке плянове приготування в державах відбувається під кермою тієї самої стратегічної сили, яка кермус готовуванням збройних сил для мобілізації і війни. В парі з тим закордонна політика, заключуючи перемир'я і торговельні договори, часто таким способом запобігає передвчасному вибухові війни. Все це є кермоване також тією самою стратегічною думкою, яка кермє господарською і військовою політикою держави.

В часі миру збройні сили не є жадною піддержкою уряду, протибно, вони господарчо обтяжують бюджет держави, тому від'ємно впливають на господарську політику і на концепції господарської стратегії. Трирічний плян озброєнь США є встановлений на суму 140 мільярдів дол. Трирічний плян озброєнь Великобританії є встановлений на суму 4.700 міл. фунтів або 13.160 міл. дол. Коли йдеться про бюджетові видатки на цілі озброєння ССРС, то за офіційними відомостями знаємо, що ССРС в 1952 р. видаткував 113,8 мільярдів рублів (4 рублі — 1 дол.). Відсоткове відношення видатків на озброєння до загального державного прибутку за 1952-53 в згаданих державах було таке: в США 23%, у Великобританії 9,2% і, в ССР 23,8%. Отже, як бачимо, озброєння дуже сильно обтяжує бюджети всіх без винятку держав світу. Крім цього, зброєнєве господарство змушує окремі держави й до розбудови та відповідного розміщення промислу, доставки і магазинування сировин, розбудови комунікації, організації державної адміністрації на час евентуальної війни. Все це є звичайно обійтися в бюджетах озброєння.

Крім згаданих стратегічних фактірів, доходить ще соціальна політика держави, з цілістю справ демографічних і популяційних, освіти і виховання, праці і суспільної опіки, організації народного здоров'я, психологічної підготови цивільного населення, розвитку культури, преси, пропаганди, мистецтва і т. ін. Все це вже тепер с кермоване тією самою генеральною стратегією, яка є відповідальною за господарську й військову стратегію держави.

Ганди, мистецтва і т. ін. Все це вже тепер с кермоване тією самою генеральною стратегією, яка є відповідальною за господарську й військову стратегію держави.

З повищеною бачимо, яке велике значення має для держави генеральна стратегія. Тому заки держави рішаться на війну, найперше державна стратегія мусить державу підготовити до такою важливого іспиту. Війну стратегія може розпочинати щойно тоді, коли відомості промовлятимуть за те, що вона буде виграна при юнайменшій витраті. На окрему увагу заслуговує сучасна технізація збройних сил, без якої армія в модерній війні не мала б значення. Виставлення тільки однієї панцерної дивізії без умідурування, прохарчування і еквіпування, зате вповні озброєної, коштує вже тепер 200.000.000 дол. Це відбувається на цілій господарській структурі держави та обнижує стандартний рівень життя народу. Вже сьогодні на самостійне ведення війни, в зв'язку з її дуже великими вимогами, може рішитись тільки велика потуга, яка має щонайменше 60 міл. населення та відповідні благаства. Менші держави є змущені за теперішньої ситуації в'язатись союзами, та спільними силами готовити свою оборону, або бути залежними від великорідженів сучасного політичного світу. В зв'язку з повищеними вимогами сучасної стратегії, війну можуть собі позволити тільки дві потуги — США і ССР. Інші держави вільного світу можуть бути тільки доповнюючою силою однієї або другої потуги. Доля недержавних народів, зокрема України з її війнятковим геополітичним положенням, є дуже несприятлива, бо у випадку війни вона буде в першій зоні бойових операцій, в часі яких — треба чекати — буде переведене, за допомогою різних зброй і нищівних засобів, якнайбільше нищення. На руїнах ставити державу, її закріплювати і боронити перед імперіалістичними замірами Москви — не буде для українців легкою справою, тому вже сьогодні ми мусимо бути того свідомі та реально підходити до справи нашого визволення. Сучасна стратегія в своїй роботі опирається на реальних можливостях, найменше прив'язуючи вагу до романтики. Ворог людства — ССР — є занадто поважний, щоб його легковажити.

РОЛЯ НАЗЕМНИХ ВІЙСЬК У МАЙБУТНІЙ ВІЙНІ

Коли взяти на увагу збройні приготування обох світів до майбутньої війни, стверджується, що мимо можливостей практичного застосування атомової бомби, яка є насьогодні найбільш нищівною зброєю, Захід і Схід переводять посилене озброєння своїх наземних, повітряних і морських сил. Ті приготування наявно вказують на те, що атомову бомбу вважають обидві сторони не за едину зброю майбутності, а як доповнення до інших видів зброй. З огляду на те, що зброя завсіди впливає на характер воєн, застосування над особливостями наземних збройних сил сучасних армій, над ролею окремих важливіших видів зброй в майбутній війні і над доктринах Західу і Східу.

В озброєнні наземних сил по обох

*) R. M. Early: Makers of Modern Strategy, Military Thoughts from Machiavelli to Hitler.

сторонах найважливішу увагу звертається на панцерну зброю і моторизовані з'єднання. В зв'язку з розвитком протипанцерної зброї, прилюдна опінія була тієї думки, що роль панцерів з моментом закінчення другої світової війни була закінчена, тому на їх місце повинна прийти нова зброя. Однак так не сталося, бо в Кореї, помимо гористого терену, панцери відогравали до деякого часу визначну роль, зокрема в оfenзивних операційних червоних і в противідах військ ОН. Сучасна стратегія наземних сил вважає, що тільки та держава може бути оfenзивною в майбутній війні, яка має найбільше модерно озброєних панцерних дивізій. За допомогою дефензивної зброї не можна перемогти ворога, перемогу можна дістати тільки оfenзивно-рушійною зброєю, якою й надалі є панцер. Тому панцер і на майбутнє залишився одним з важливих видів зброї. Без панцера, який є рушійною силою в оfenзивній боротьбі в наземних боях, майбутній війні не обійтися. Тому його роля, зокрема в нав'язувальній боротьбі з ворогом, намайбутнє тільки зростає, а не меншає.

Панцерна зброя в наступі, при кооперативній співдії з летунством і артилерією з тим клином, який пробивається через оборонні позиції ворога, відкриваючи дорогу для експлуатуючих цей успіх великих моторизованих з'єднань і для решти сил наземної армії. В обороні панцер с немов молотом, який вдаряє в кін ворога, щоб його розбити та противадром зльокалізувати його вдарну силу. Панцерна зброя поєднує велику силу вогню з тактичною і стратегічною рухливістю, при рівночасній слабій вразливості для вогню ворога. Слабою стороною панцерів є те, що вони не посідають здібностей закріплення здобутого терену і мають обмежені можливості в часі боїв.

Ген. Ернст Н. Гармон, один з американських панцерних командирів, а тепер ректор університету в м. Норвіч, так висловився про роль панцерної зброї на найближчій майбутній: «Найближчі роки не змінять ролі панцерів, яку вони відігравали в часі попередньої світової війни. Жадної рішальної битви не дастяється осягнути, не маючи панцерів і без попереднього знищення панцерів ворога. Для осягнення найкращих вислідів при застосуванні панцерів, конечна співдія низьколітачого летунства і моторизованої артилерії безпосереднього попертия. Коли така співдія буде добра, то піхота зможе майже без утрат осягнути предмет наступу, а коли такої не буде, або ж вона буде зла, то піхота буде наражена на дуже велике втрати. Для здобуття рішальних вислідів у битвах треба вживати панцерів у масі. Щоб перемогти ворога його муситься безупинно атакувати панцерами».

Ген. Гайнц Гудеріян, кол. генеральний інспектор панцерних військ III Райху, недавно висказався про панцерну зброю так: «Мимо великого розвитку, протипанцерна зброя не виграла перегонів з панцером, бо проти протипанцерних стрілець панцер може дістати грубі пліти з відповідними між собою відступами. Протипанцерні кріси і скоростріли, як зброя май-

бутнього, своєю дією можуть тільки до деякої міри заспокоювати нерви піхоти, а не паралізувати дію панцерів. Протипанцерні гармати, коли будуть неопанцеровані, скоро стануть жертвами самих панцерів. До поборювання панцерної зброї ворога найкраще надається панцерна зброя, зокрема швидкі опанцерені гармати. Тактичне летунство і протипанцерська оборона мусить стати співдіяючи з панцерами. Стратегічно для здобуття важливої цілі потрібна концентрація вдарної сили панцерів і летунства. Не рекомендованими є роздрібнювати панцерні з'єднання на другорядні фронти або для оборонних завдань. Тільки ревельяніна протипанцерна зброя змогла б усунути панцер із поля наземної боротьби».

Генерал Дж. Ф. С. Фуллер, знаний військовий теоретик і авторитет у військових справах, автор книжок: «Панцерна війна» і «Друга світова війна», так висловлюється про роль панцерної зброї на найближче майбутнє: «В найближчій майбутності можна буде вживати панцерів подібно того як їх вживалося в часі попередньої війни, з тим тільки, що коли організація панцерних дивізій буде гнучкіша і співдія з летунством — щільніша, то вони зможуть відіграти успішнішу роль в діях». Коли йдеться про застосування панцерної зброї в бою ген. Фуллер є тієї думки, що й намайбутнє залишилось актуальними три основні засади, зокрема: 1. Сила пролому, якої рішальним чинником є швидкість концентрації в місці вдару, забезпечення крил наступу бомбувальним летунством, вогонь для заслони з панцерів безпосереднього попертия, з тим, що ці панцери повинні мати багатодулові викидні ракет, і очищування фронту панцерниками, яке полягає в розміновуванні терену. Такий пролом у майбутній війні звичайно буде передувати вночі, щоб викликати серед ворога більше заміщення і паніку, а себе якнайменше наразити на втрати. 2. Кооперація вдень і вночі з летунством; тому при того роду панцерних операціях повинні бути щонайменше дві співдіючі лінії панцерів, виряджених подвійними залогами. 3. Постачання вимагатиме — подвійної організації — наземної і повітряної. Всі наземні засоби транспорту муситимуть бути на гусеницих, щоб бути незалежними від битих шляхів. Рівночасно всі літаки постачання муситимуть бути забезпечені мисливським летунством.

Генсон В. Болдвін, військовий редактор «Нью-Йорк Таймс» і знаний військовий автор, про панцерну зброю висловлюється так: «В кожному разі держава, яка намайбутнє матиме сильні панцерні з'єднання, матиме оfenзивні можливості, бо війни не можна виграти обороною».

Панцерна дивізія в сучасній американській армії є оцінювана, як найкращий тип військової наземної зброї. Треба мати на увазі й те, що американські стратеги вважають, що панцерна зброя намайбутнє буде найкращою охороною перед діями атомової зброї. Рухливість панцерів і багатство засобів зв'язку вможливлює керувати діями і в розпорощенні, для потрібного скупчення або для понов-

ного швидкого розпорощення. За правилом, штаб американської панцерної дивізії ділиться на два окремі відділи, тому знищення одного з них не поралізує дій дивізії. Сучасна американська панцерна дивізія розпоряджається летунським відділом армії, який слідкує за ворогом і дає заслону з повітря для цілої дивізії. («Армор», ч. 11-12 за 1952 р.).

Не меншу увагу звертає на панцерну зброю СССР. Загально на Заході вважають, що найкращі типи панцерів посідають совети, зокрема такі: Т-34 і Йосиф Сталін III. Згаданим советським панцерам Захід може пропонувати англійський тип панцера «Центуріон» і американський «Паттон». Під теперішній пору СССР має коло 60 панцерно-моторизованих дивізій. В другій світовій війні і тепер у Кореї большевики користуються з панцерників тактично, в противенстві до стратегічних панцерних операцій з часів другої світової війни, коли панцерні з'єднання своїми маневрами глибоко вдиралися в запілля ворога. В майбутній війні стратегічний стиль операції панцерів набере ще більшої актуальності, бо до панцерних з'єднань належить роля колишньої кавалерії.

Панцерна зброя в майбутній світовій війні буде хребтом наземних армій; тому без цієї зброї жадна модерна армія вже сьогодні не може обійтись. Панцерні дивізії це дуже коштовна зброя, тому не кожна держава може собі дозволити на їх виставлення. Вже сьогодні панцерна дивізія коштує коло 200 міл. дол.

ЧОРТКІВСЬКА ОФЕНЗИВА

Анонімного автора опис відомої, світлої сторінки Української Галицької Армії — чортківської оfenзиви. Пролом ворожих ліній, бравурний марш вперед за втікаючим у паніці ворогом, ентузіазм воїцтва й населення.

Видання Братства кол. вояків 1. УД-УНА, 40 стор. друку, 2 шкіци оfenзиви.

Замовляти в Адміністрації «Вістей» *

Олена Звичайна

МИРГОРОДСЬКИЙ ЯРМАРОК

(Про штучний голод в Україні в 1932-33 рр.)

Видання Ліги Політичних В'язнів, стор. 46, замовляти:

«Дніпровська Хвиля», Мюнхен 26, Фах 32, Німеччина

ЧИТАЙТЕ, ПОШИРЮЙТЕ

„ВІСТИ“

УКРАЇНСЬКИЙ ВІЙСЬКОВИЙ ЖУРНАЛ !

С. Конрад (Німеччина)
звітодавець 1. УД

НЕЗВИЧАЙНА ЗУСТРІЧ

До історії одного весняного репортажу

У квітні 1944 р. з'явився в щоденнику «Львівські Вісті», а згодом й в усіх тогоджасних українських часописах, весняний звіт-репортаж п. н. «НЕЗВИЧАЙНА ЗУСТРІЧ».*)

Репортаж викликав помітне зацікавлення українського громадянства й деяке занепокоєння з боку органів гестапо, які в цій справі інтервенювали в команді українських звітодавців, що під ту пору перебувала у Львові, та переслухала автора репортажу, який окремими документами й записами довів правдивість подій, описаных у цьому весняному репортажі. Зрештою і військова цензура, що її підлятиали звіти-репортажі всіх воєнних звітодавців німецької армії, дозволила без ніяких поправок, чи скріслень, друкувати його в часописах.

Причиною пожвавленого зацікавлення загадним весняним репортажем, так з боку українського громадянства, як і львівського гестапо, був сплив знаменого факту чи не першої, а одночасної й останньої, так мовити б, офіційної, зустрічі вояків однієї з частин 1. Української Дивізії з групою Української Повстанської Армії.

У місяці березні 1944 дістав я наказ візнати із звітодавцем-світливецем Р. Тилявським до одного куреня т. зв. 4 поліційного полку, в склад якого входили українські стрільці, що зголосились бути до Дивізії «Галичина» та вишколювалися в Франції.**)

Місце постою цього куреня було велике село Конюхи, що лежало на північний захід від міста Бродів.

Нашим завданням було утривалити письмом і фотокартиром найбільше цікаві явища в житті стрільців цього куреня та особливо підкреслити їх бойову готовість і зарадність.

Після зголошення в штабі полка, що був приміщений з Золочеві, ми ще того самого дня увечорі зголосилися в команді загданого вже куреня. Заступник команданта куреня, гавпштурмфюрер, (прізвища його не пам'ятаю) познайомив нас із положенням на фронті та, усміхаючись привітливо, запевнив нас, що мабуть, не дуже то багато матеріалу знайдемо тут для наших звітів-репортажів. Був це під ту пору чи не найспокійніший відтинок у північно-галицькому фронти німецько-большевицьких оперативних дій. Після вступної, урядової частини нашої розмови ми перейшли на інші теми, що торкалися вже більш особистих наших переживань, різних воєнних пригод і т. і. За розмовою ми й не зчуялися, коли на стінному годиннику вибила дванадцята... Північ...

— Завтра в 9-ї годині зголоситесь в команданта. Добра ніч! — закінчив розмову заступник команданта та,

*) Автор того репортажу, що у пекладах появився був теж і в деяких чужомовних журналах, був автором цьогоднішньої статті.

**) Цей полк влучено опісля в склад 1. Української Дивізії.

прикладавши службового підстаршину, приказав йому запровадити нас на приготовану вже для нас квартиру. У наступному дні, після зголошення в команданта куреня, який, вже був поінформований своїм заступником про наше прибуцтя; обмежився тільки до заявки, на що ми повинні звернути особливу увагу у нашій звіт-репортерській праці. Ми вичули що він не радо хотів би нас бачити в розмовах зі стрільцями.

— Важкий орік! — зітхнув друг Тилявський.

— Були ще важці. І це пройде! — усміхнувся я і ми пішли в напрямі вігоно за селом, що на ньому вправляли стрільці.

хлопцями, особливо вечірною порою, коли після цілоденних зайняття сходилися стрільці під церковю, кооперативо чи на цвінтари на любі розмови з дівчатами. З цих саме зустрічей і розмов я називав найбільше матеріалу до моїх репортажів, що їх опісля неофіційно під псевдонімом поміщував я в наших часописах, а друг Тилявський збагатив свій приватний архів знімками, що відбивали справжнє життя українського стрільця на постю в українському селі.

Згідно з приказом нашої команди наша звітодавча діяльність в цьому курені мала тривати три тижні та ми плянували закінчити її дещо швидше.

Та одного ранку, коло четвертої го-

Архів „Вісті“

«ГРАЮТЬ БОЙКИ ПОЛЕГОНЬКИ...»
Бойківська оркестра працює добровольців

Ми не підходили надто близько, щоб не звертати на себе уваги старшин і підстаршин, які вели військову мушту. Друг Тилявський зробив кілька-надцять знімок, я за той час гутрив з місцевими хлопцями і дівчатами, які з зацікавленням приглядалися щоденним військовим зайняттям стрільців.

— Відношення німецьких старшин і підстаршин до наших хлопців, здається, тут не дуже приязнє — завважив Тилявський, коли ми верталися вполуднє на нашу квартиру.

— Як оберменша до унтерменша! Хіба ж це тобі першина... — махнув я рукою.

Нам було зрозуміле, чому командант куреня не дуже радів би, коли би ми дозволили собі на більш інтимні розмови з стрільцями. Та все ж таки ми не могли опертися покусі по-гуторити свободіно і щиро з нашими

дини, розбудив нас сильний стукіт у вікно.

— Алярм! — пронісся вигук службового вістуна.

У команді куреня довідалися ми, що большевики прорвали частину фронту й курень отримав приказ відступити в напрямі Бродів. Наші надії закінчили швидше нашу працю й вернулися у Львів, не мали тепер вже ніяких виглядів. В осімнадцятій годині ми вишли з першою сотнею, відступаючи лісом, щоб забезпечитися перед можливим налетом большевицьких бомбардувальників або розвідчиків літаків.

Увечорі задержались ми в одному селі на південні від Бродів, де згідно з пляном мали ми сполучитись з іншими частинами цього куреня та його командою, які відступали іншими шляхами. Пізно вночі, коли весь курені був уже в цілості, покликав нас

обох заступник командаста куреня та повідомив, що о п'ятій годині ранку виїзджає перша сотня у повному воєнному вираді, щоб прочистити терен Гута-Пеняки — Гута Пеняцка від большевицьких банд і таким чином відкрити шлях для евентуального дальнього відступу. Акція повинна закінчитися у двох днях, після чого сотня вертається назад до села.

— Здається, це буде добра нагода для вас! — звернувся гавпштурмфюрер до мене.

— Іду з сотнею! — відповів я та попросив, щоб команда куреня негайно повідомила командаста акції про мою участю в ній.

Друг Тилявський залишився при курені.

Точно в п'ятій годині виїхали ми возами, бо курень не мав змоторизованого трену. На першому возі іхав командаст акції, гавпштурмфюрер з другої сотні Сайдлер, один унтерштурмфюрер з 1-ої сотні та декілька унтершарфюрерів. Всі вони були німці крім мене, який побіч обов'язків воєнного звітодавця мав, на прохання командаста куреня, виконувати обов'язки перекладача.

Без п'яких особливих пригод приїхали ми коло одинадцятої години перед полуднем до одного більшого села, де командаст виправи зарядив двогодинний відпочинок.

Село розкинене по обох берегах річки. Дороги затарасовані возами всякої роди і різних частин вермахту. Під дерев'яною церквою стирчить розбитий німецький танк. В болоті виявляються розкинені порожні амуніційні скриньки. Довкола, де оком не глянеш... вояки, помоклі, заболочені, перетомлені до краю.

— І що ж, крігберіхтер?! — почув я нечайно за собою голос. — Поле до журналістичного попису...

Я оглянувся. Перед мною стояв високий, барчистий мужчина около 60 років життя. На ковнірі відзнака маєора вермахту. Я поздоровив по військовому. З розмови, що її розпочав майор, я довідався, що він називається Арнольд Карль і походить з Відня. Дізнавшись від мене хто я, до якої частини належу і куди саме маршує, — він попросив мене до своєї кімнати, де при чаці провели ми майже годину на справді дружній і щирій розмові, повертаючи з військово-воєнних тем на політичні, порушаючи при цьому проблему ролі української нації у тій війні. Пан Арнольд добре визнавався в нашій справі і знаменою зізнав історію українських визвольних змагань. Мені ще сьогодні не зрозуміле, де взялося в нас обох стільки відваги, щоб широ і відкрито говорити на теми, що могли в той час привести до дуже неприємних наслідків.

— Я чекаю тут на делегацію українських націоналістичних партізанів, яким маю видати відповідне озброєння та амуніцію, — закінчив майор нашу розмову.

— Але прошу про це нікому ани слова! — додав він, стискаючи мою долоню.

В голові мені шуміло, від вражень з розмови живіше билось серце, і я не міг здобутись на відповідь командастові виправи, коли він спітав мене, сідаючи на віз:

— А де ж ви пропадали?!

Наша їзда продовжувалась. Десь коло 2-ої години пополудні ми замітили валку возів, що просувалася в напрямі до нас. Старшини задержали сотню та почали приглядатися через далековиди, намагаючись збагнути, що це за люди, які, не задержуючись, під'їждвали щораз ближче до нас. Дано приказ і стрільці, вискочивши з возів утворили бойову лінію, висуваючи вперед кулемети. У віддалі яких 6-8 метрів незнана нам валка задержалаась, а унтерштурмфюрер радив відкрити вогонь.

Я пригадав собі слова знайомого майора і оповів нашу розмову, не подаючи прізвища, та дораджував, щоб двох із нас підійшли ближче та просліди положення.

Гавпштурмфюрер, який зразу досить недовірливо віднісся до моїх слів, після короткої надуми скочив з воза і крикнув до мене:

— Воєнний звітодавець, ідете зі мною!

Ми підійшли на близьку віддалі і я запримітив на шапках молодих і старших чоловіків, одягнених у цивільні одяги, тризуби.

— Слава! — крикнув я.

— Слава! — відповіли вони здивовано.

Коли переклав я бажання гавпштурмфюрера говорити з провідником валки, що складалася з 5 возів і деякої кількості узброєних в кісі й гранати мушин, виступив середнього віку чоловік з інтелігентним обличчям та пояснив, що валка прямує до певного села, щоб звідтіля привести зброю та стрільна для українських повстанців. На доказ правдивості своїх слів він показав записку, видану командастом якої частини вермахту та стверджену печаткою даної команди.

— Ви правильно говорили! — сказав гавпштурмфюрер, показуючи мені записку.

«Ви маєте зголоситися в майора К. Арнольда».... — було там між іншими написане.

Гавпштурмфюрер задумався. Та по хвилині сказав:

— Ми вас пропустимо, та може б, ви нам розповіли, де ведуть свої акції большевицькі банди?

— Про це могла б вас поінформувати лише наша команда, — відповів провідник валки.

— Чи могли б ми з нею зв'язатись? — питався далі командаст нашої виправи.

Провідник валки мовчав хвилину. Він дивився на мене і гавпштурмфюрера. Я мав враження, що йому було дужко відповісти на питання німця.

— Добре! — сказав він по хвилині до мене українською мовою (бо з нашим командастом він говорив по-німецькому, хоч і слабо, і я мусів інколи встравати в розмову, щоб опісля пояснювати йому те, чого він не зрозумів).

— Але прошу сказати йому, що вас будуть супроводжувати наші стійкові, яких ми виділимо з нашої валки. Крім цього у відповідній хвилині ми будемо змущені німцям, які їдуть з вами, зав'язати очі. Українцям цього не будемо робити.

Слови провідника валки я переклав на німецьку мову. Командаст виправив згодився.

Ми вернулися до наших возів. Гавпштурмфюрер пояснив німецьким старшинам і підстаршинам наше положення та свої пляни і видав відповідні накази. Я повторив ці прикази в українській мові.

На обличях наших стрільців я бачив усміх задоволення, радості; німецькі старшини і підстаршини похмурніли. Вони не були вдоволені з рішення командаста, завважуючи, що він непотрібно вдався в цю «непотрібну для них авантюру».

А тим часом валка повстанців зрівнялася з нашими возами. Декілька озброєних молодців присіли на наш віз, держучи кріси, готові кожної хвилини до стрілу.

Ми рушили.

— Слава! — крикнули наші хлопці.

— Слава! — відповіли повстанці. Валка повстанців покотилася шляхом до села, де чекав на ню майор Карль Арнольд.

Проїхавши коло шести кілометрів наші вози зупинилися. Один із повстанців, які їхали з нами, попросив німців дуже члено, щоб вони вибрали з кишені хусточки та ними зав'язав очі. Я один, який сидів біля гавпштурмфюрера, не мав зав'язаних очей і тому мав можливість бачити все, що діялося довкола. Вправді, на запитання німецьких старшин я був примушений відповідати та пояснювати але мої відповіді та пояснення були так формулювані, що ніяк не могли давати ясного образу того, що я бачив.

Ми доїхали до першої повстанчої застави, що була влаштована перед якимсь селом. Тут задержалися наші вози. Повстанці, які їхали з нами, зіскочили з воза та з'ясували провідникові застави про що йде нашому командастові. Провідник приказав зачекати до хвилини його повороту.

Після 20 хвилин він підійшов до мене та просив передати гавпштурмфюрерові, що командаст повстанчої частини погоджується на розмову з ним під умовою, що в часі розмови буде приявних тільки двох людей з нашого боку: він і один українець. Всі інші мусять залишитися в недалекому ліску.

Наші вози в'їхали в лісок, німцям дозволено скинути хусточки з очей, гавпштурмфюрер передав команду унтерштурмфюрерові, і ми обидва в товаристві двох озброєних повстанців перейшли заставу і крутими доріжками пішли в напрямі села. Увійшовши в село на нас дивились жінки, й діти, що гралися на дорозі. Тут і там мигнула постать озброєного повстанця.

Вечоріло коли ми завернули коло школи на право і за хвилину були вже в невеличкій кімнаті сільської хати. За столом, закиненим картами, стояли два чоловіки: один, маєеть, сороклітній, інший — двадцятирічний.

Ми звіталися. Гавпштурмфюрер пояснив мету свого приходу: він має завдання очистити від большевицьких банд терен Гута-Гуціско-Пеняки-Гута Пеняцка. Довідавшись по дорозі про українських повстанців (він уживав слова «партизани»), хоче

нав'язати з ними зв'язок і запропонувати спільні оперативні дії на цьому терені.

Старший чоловік, який саме був провідником тої групи повстанців, яка після своїх дій на Волині перейшла в Галичину і тут продовжувала боротьбу проти більшевицьких банд, які складалися з більшевицьких парашутістів і місцевого шумовиння, погодився на прохання нашого команданта. Не гаючи часу оба команданти обговорили плян спільних оперативних дій, закресляючи на картах бойові становища*.

— Вимарш сьогодні вночі! 2-га година! — закінчив майже одногодину.

*) Цю розмову я записав був з повною точністю. Вона й була подана в німецькому срігіналі звіту-репортажу, висланому до цензури.

ну розмову прòвідник повстанців.

— Згоди! — відповів наш комandanт, і обидва міцно стиснули собі долоні. Пізно увечорі вернулись ми на поляну. Німці зрадувались побачивши гавпштурмфюрера між собою.

— А ми думали, що ви вже не вернетесь... — завважив один старшина.

— Мені було дуже приємно — загадково всміхнувся він, а звертаючись до мене:

— Дякую вам, воєнний звітодавче! І він міцно стиснув мою долоню.

Очищувальні дії переведено вловні згідно з наміченим пляном. Наша частина і група українських повстанців відійшли на бойові становища окремими шляхами, але в означенному часі спільно розпочали дії, що закінчилися знищеннем банд та очищеннем терену.

станція висилає в певних часових відступах, щоби таким робом «луна», що повертається до нас назад від літака, не була заглушуваною.

Приглянемось тепер, що діється з одним таким поштовхом, що його вислали радарова антена. Він летить з скорістю 300 000 км/сек так довго, доки не натрапить на якесь ціпке чи півціпке тіло. Він «відбивається» від нього і повертається до нашого приймача. Тут його скріплюється, бо він є дуже слабенький і можна б навіть почути його як звук. Скорість його однак є така велика, що вухом чи іншими простими приладами часу його лету виміряти не можемо. Такий винахід не дав би в цім разі ніяких результатів і був би впovні безвартісним. Щоб виміряти час лету радарового проміння, вживався особливий прилад, що унагляднює нам віддалу зорово. Цим приладом є знаний у телевізії осцилоскоп (лямпа катодового проміння). Це є щось в роді радієвої лампи, яка має вид флякону, з шийкою якого виходить жмут електронів. Він є спрямований на її підставу, намазану речовинами, що під впливом електронів спільно відхиляти від його нормальної дороги за допомогою електричного ладунку чи електромагнетів. За допомогою спеціально зсинхронізованих (зіграних у часі) електромагнетів, поміщеніх одних навпроти одного (див. рис. 2), рухаємо тим жмутом по екрані і зарисовуємо на ньому рисунок. При цьому скорість руху електронового променя є сталою й відомою. Але й це ще не було б розв'язкою проблеми. Вертикально (див. рис. ч. 2) належить ще третій електромагнет, який є сполучений з висильником і приймачем. Коли висильник висилає поштовх-імпульс або коли приймач зловить якусь луну, тоді на екрані появляється «вискок». Знаючи, що, наприклад жмут електронів робить дорогу 1 см в одну мікросекунду (це є одна мільйонова частина секунди), а в одну мікросекунду хвиля радару перелітає дорогу 300 метрів (туди й назад, разом взявшись), — легко з віддалі поміж «вискоками» на екрані відчитати віддалу цілі від радарової станції. Для прикладу приймім, що між виступом від поштовх-імпульсу до виступу від радарової луни віддала має довжину 10 см. Отже час лету і повороту поштовх-імпульсу є 10 мікросекунд. А що в одну мікросекунду (мільйонову частину секунди) проміння радара проходять 300 м, то виходить, що промені радару пролетіли дорогу 3000 м туди й назад, отже ціль є віддалена від радару на 1500 м. Щоб ці рахунки спростувати, на екрані є відразу поділка в метрах, кілометрах чи милях.

Про звичайне радіопроміння знаємо, що воно розходитьсь в усіх напрямах. Це було б поважним недоліком радару, бо тоді ми не знали б, в якій напрямі знаходиться ціль. Тому треба дещо зупинитися на властивостях електромагнетичних хвиль. В радіо вживався хвиль довжиною від 2 000 до 10 м. Чим коротші хвилі, тим більше вони наближаються своїми властивостями до світлових хвиль. Для звичайних радіових хвиль

Р. Гаєцький (Німеччина)
хор. 1. УД

Радар

Під таким заголовком появляються досить часто статті, які в більшій або меншій мірі стараються вяснити дії радара.

Вміщуючи цю статтю, хочемо дати нашим читачам образ дії радару так приступно й легко, як тільки можна, і тим заокруглити їх знання про один із найважливіших винаходів військової техніки, тим більше, що цей винахід був введений в дію якраз у цій війні, в якій і ми брали участь. Під час війни про нього дуже мало говорилося, бо він тоді був прислонений серпанком дуже строго береженої таємниці, хоча кожна воююча сторона в більшій або меншій мірі про нього знала і його застосовувала.

В статті немає нічого такого, що могло б бути незрозуміле для широкого загалу, бо ми свідомо не подаємо технічних подробиць. Сама дія радару є дуже проста, хоча конструкція його дуже скомплікована; але, не входячи в подробиці, її може зrozуміти кожний ляїк.

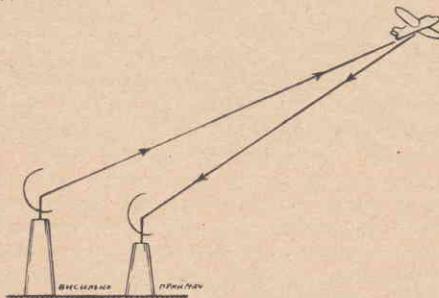
ПРИНЦИПИ ДІЯННЯ РАДАРУ

Слово «радар» походить від початкових літер англійського виразу «Radio direction and ranging», що в українській мові звучало б меншільше так: «Радієве визначування напряму і віддалі». Слово «радар» прийнялось однак так широко, що його тепер уживають в усіх мовах і воно набрало права громадянства в технічній і військовій номенклатурі всіх мов.

В основному радар базується на трьох простих феноменах, які були вже знані від давшого часу: 1) на спроможності спрямовувати вузьку в'язку радіових променів за допомогою скеровуючої антени; 2) що радіопроміння розходитьсь в повітрі з скороюстю світла, тобто робить 300 000 кілометрів на секунду; 3) що радіопроміння, попавши на якийсь предмет, напр. літак, викликають у ньому дуже слабі радіові хвилі і він випромінює частину енергії назад — «від-

бирає» її (подібно до того, як світло відбивається від дзеркала).

Радар, використовуючи ці феномени, висилає електро-магнетну хвилю у формі поштовху-імпульсу, щоб схопити її відтак як луну від якогось предмета, скажім літака, який находитися на дорозі цієї хвилі. Час лету

СХЕМАТИЧНА ДІЯ РАДАРУ (ДЛЯ УНАГЛЯДНЕННЯ — ВИСИЛЬНА І ПРИЙМАЧ ОКРЕМО)

циого імпульсу-поштовху вказує нам на віддалу предмета від радарової станції, на напрям його руху (якщо такий є), на висоту тощо.

Всі ми в більшій або меншій мірі обізнані з дією звичайної радіостанції, якої музики чи вісток слухаємо щоденно. Антена радіовисильні є наладована і промінює електричну енергію. Мікрофон перемінює звукові здригнання на електромагнетні здригнання, які наложені на електромагнетні здригнання, і ці останні висилає антена радіовисильні. З антени вони розходяться в усіх напрямках з скороюстю світла, щоб попасті на антenu нашого радіоприймача. Тут вони знову перемінюються на звукові здригнання, які вже можна чути і з нашого гучномовця.

Подібно до антени радіостанції, радар також висилає електромагнетну хвилю, але з тою різницею, що він її не висилає безперервно, а лише дуже короткими поштовхами (серіями — як у кулеметі). Ці поштовхи-імпульси, які є дуже сильні, радарова

є дуже тяжко побудувати антenu, яка висилала б лише вузький жмут променів, і до того ці хвилі не відбивались би задовільно від предметів. Досліди показали, що для радару найкраще підходить хвилі довжиною від 3 м (100 мегациклів) до 1 см (30 000 мегациклів), бо вони своїми властивостями нагадують світляні хвилі (розділяються прямолінійно, відбиваються, як світло від дзеркала, і т. д.). Крім цього, для них відносно досить легко побудувати антenu, яка висилала б їх лише в одній напрямі і була б мала.

Висилаючи з антenu вузький жмут лучів, можемо точно означити положення цілі. А щоб стало мати під обсервацією цілий круг, антenu обертається поземно і змінює своє нахилення. Наприклад, якщо антenu приймача скопила луну під азимутом 180° (або 3200 — так, як ми привикли вживати в нашій діловій) і час її лету виносить 100 мікросекунд, тоді знаємо, що предмет находитися прямо на південь на віддалі 15 км. А якщо до цього ще знаємо, що кут нахилення антenu є 30°, тоді за простим тригонометричним рахунком можна обчислити, що предмет (напр., літак) є на висоті 7 500 м. (1 500 Xsinx).

Знаючи найосновніші засади діяння радару, можемо перейти до опису радарової станції. Радар складається з передавача, приймача, екрану, синхронізатора і антenu. Це тільки найосновніші частини радару.

Передавач є дуже короткохвильним з тієї простої причини, що при антenu зсталою величиною висиланий жмут є прямо пропорційний до довжини хвилі радіевих хвиль, які висилає радар. Отже, чим коротша хвиля, тим більш скучений (як у прожектора) жмут, а з цим іде в парі гострота образу. Він передає не стало, лише

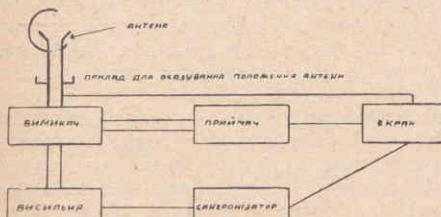

СХЕМА СТАНЦІЇ РАДАРУ

поштовхами, які тривають дуже коротко (від 1 до 2 мікросекунд). Між цими поштовхами-імпульсами передавач є вилучений від антenu, а час «мовчанки» передавача залежить від засягу, на який числимо. Звичайно він триває від 100 до 500 мікросекунд. Можна уявити собі, що радар надає подібно до радіотелеграфічної станції.

Приймач мусить бути дуже чулим, бо повертаюча луна є дуже слабою і її треба потім багато разів скріпіти і перетворити так, щоб її можна було передати на екран. Крім цього, приймач не сміє виказувати заколотів, що походили б від власних інсталяцій.

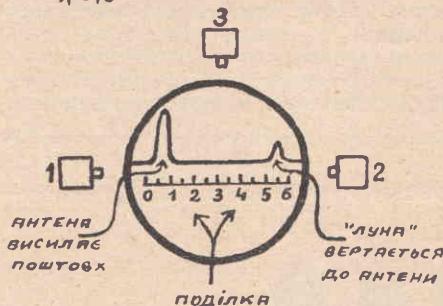
Екран. Як і в інших модернізованих застосуваннях винаходів електроніки, так і в радарі лампа катодового променів відіграє дуже важливу роль. Вона є зоровим показником віддалі (викалібровано в метрах, кілометрах або інших одиницях довжини), висоти, азимуту у відношенні до півночі і т. д.

Рух електрового променя по екран-

ні лампи катодового променія є зсинхронізований з рухом антenu по горизонталі для визначення азимуту і по вертикалі для визначення висоти. В кожному випадку екран мусить відповісти вимогам, для яких має служити. Якщо радару вживается лише для виявлення цілей, точність не відіграє такої важкої ролі, як у тім радарі, з помічкою якого по даються дані для стріляння з гармат.

Найпростішим типом екрану є т. зв. тип «A». На ньому за допомогою «виступів» можна визначити відальність цілі чи її виявити.

1,2,3 - ЕЛЕКТРОМАГНЕТИ

ЕКРАН З ЕЛЕКТРОМАГНЕТАМИ

Таким самим у принципі типом є тип «A» — підвійний, з тим що різниця, що тут на екрані приблизна покажується, де лежать цілі.

На екрані типу «B» вже подається відальність, азимут і висоту.

Найцікавішим екраном (зорово прийнятим) є т. зв. екран «PPI» Plan position Indicator (екран пляну положення). Він подає нам дані про азимут у кутах і відальність у довжині радію від центру. Цього типу вживается тоді, коли висота цілі не відіграє поважної ролі. Образ на екрані можна порівняти до простої мапи з радаром всередині. Від'ємною стороною цього типу є те, що якщо дві цілі находяться на тій самій лінії й висоті, тоді на екрані появиться лише одна ціль. Екран мусить бути того розміру, щоб образ, зарисований на ньому електронами, міг тривати кілька секунд. Антenu в цьому роді екрану обертається лише по горизонталі. Екран «PPI» вживается на кораблях і літаках для загальних навігаційних цілей. Для воєнних цілей він слугує як показник загального образу терену і ситуації.

Синхронізатор мусить бути так зіграний з екраном, щоб лінія, зарисована жмутом електронів, починалася якраз в той момент, коли поштовх-імпульс залишає антenu. Це є конче, коли візьмемо під увагу, що для осягнення докладності 5 м. треба точно визначувати час лету до 1/30 мікросекунди.

Перемикач на час висилання включає передавач на кілька мікросекунд, та знову виключаючи його, включає приймач, який в той час приймає поворот висланого поштовху-імпульсу як луна.

Антена буває різною, залежно від довжини хвилі, на якій працює радар. Звичайно вона складається з кількох подвійних штаб, відповідно уложеніх. Штаби мають довжину півхвилі. За ними на належній віддалі є устаткований рефлектор (подібно, як у прожекторі). Під антеною

находиться т. зв. «scanner» (англійський термін); це є прилад, що поєднує дані про напрям і елевацію антenu до екрана, щоб «відчитувач» відразу міг бачити, де находитися предмет чи ціль, і слідити його курс (якщо предмет рухається).

Але це не всі частини радару. Крім них, є ще багато інших, які є вже більш технічного характеру, і для загального розуміння дії радару їх опис не доконче потрібен.

Застосування радару

Вперше застосували радар британці в битві за Англію. І, мабуть, радар був одним із чи не найважливіших чинників, які вирішили цю битву. Його застосовано тоді для загальної обсервації рухів ескадріль ворожих літаків, для керування власними місливськими літаками та керування вогнем протилютуської артилерії. Пізніше радар застосовано як засіб керування вогнем корабельної і прибережної артилерії, а також для виявлення ворожих підводних човнів, але лише на поверхні — під водою човен викривано за допомогою інших приладів. Після вдосконалення радару його вживано на нічних місливцях для вишукування противника. В цьому останньому випадку радист на землі провадить так довго нічного місливця, аж цей уже на власному радарі, що має досить малий засяг, «побачить» ворога на своєму екрані.

Як засіб керування стрілянням протилютуської чи іншої артилерії, радар може подавати дані (автоматичним способом) обслугі гармат — або вже модернішими способами, за допомогою відповідних приладів автоматично наводити гармати на ціль.

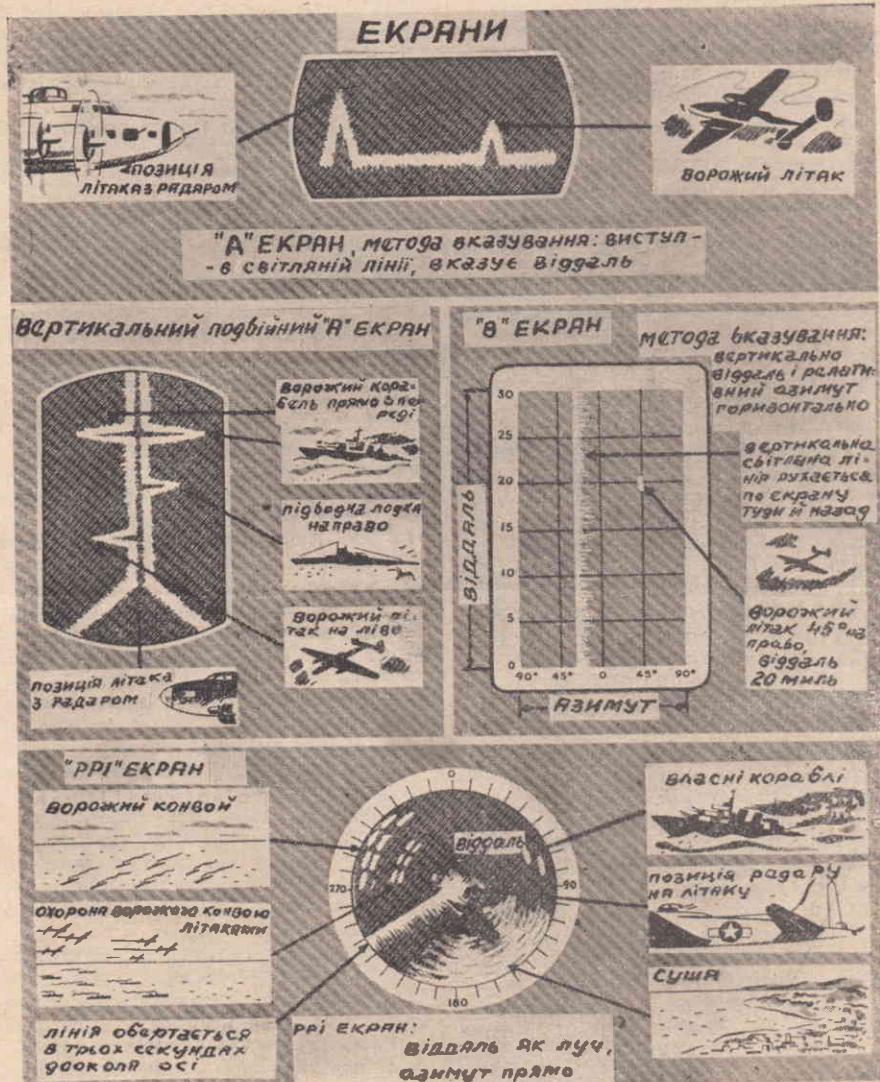
Редар найшов застосування також як «proximity fuse» — в запальнику, що розривається в найближчій віддалі від цілі. В цьому випадку треба випродуктувати дуже малий розмірами радар, який в додатку мусить бути видерхливим на потрясення при пострілі та в час лету.

Радар однак можна уживати не тільки для воєнних цілей. Він також приносить безперечно кориснішу прислугу для людства в застосуваннях його для мирних цілей. Перш за все він є необхідним для летунства при летах у мряці і визначуванні положення; важливий він також як остерігач перед невидимими перешкодами, як то гори, високі вежі, інші літаки і т. д. Подібну функцію сповіняє радар також і в мореплавстві. Про це можна переконатися найкраще, поглянувши на рисунок екрана «PPI».

За допомогою радару можна «бачити» там, де інші приладя і людське око не можуть засягнути. Для радару немає ні ночі, ні мряки, ні диму.

Недоліки радару

Радар є все таки технічним приладом і, як такий, ніколи не може заступити людину. Як технічний прилад, радар є обмежений також у своїх спроможностях. Він виявляє лише те, що стоїть на його дорозі, і навіть може підлягати тим феноменам, які впливають на радіове проміння. Це найкраще спостерігалося при нагоді «літаючих тарілок» в Америці. Тоді радар також раз реагував на ці дивні явища. Але фізики доказали, що в

Архів „Вісті“

лябораторійних досвідах радар також «реагував» на певні явища-феномени, що не були цілкими чи півцілкими тілами. Один пілот раз тільки чудом уникнув смерті, бо радар провадив його замість на ціль прямо на землю.

Радарове проміння має властивості

світла і, як таке, не може проникати цілкіми перешкод (як наприклад гори). Засяг його діяння з також обмежений випуклістю землі і якщо хочеться осягнути максимум засягу, іх, як і телевізійні станції, приміщується звичайно на найвищій точці.

Проти радару можна застосувати

ком. А. Мікулин (Аргентина)

Червона армія (Р.К.К.А.). — Советська Армія (ПРОДОВЖЕННЯ)

Еміграційна російська військова доктрина

Попередньо ми згадали про ленінську військову доктрину, заторкнули також частинно структуру і організацію червоної армії, особливо справу політвиховання. Щоб все було нам зрозумілішим про червону армію — мусимо з'ясувати її російську військову еміграційну доктрину, бо російські еміграційні військові кола, мріючи про створення в майбутньому так званої «Російської Освободітельної Національної Армії» (РОНА) покладають величезні надії на червону армію, яка, мовляв, поступово всі перейде на бік РОНА, незалежно від її націо-

нального складу. Різні російські еміграційні генерали розпочали на сторінках своєї преси «поглиблювати доктрину Клявзевиця». Шоправда, те поглибління має стільки відношення до доктрини Клявзевиця, як африканська мавпа до північного бігуня, але на ту теорію спираються в своїй практиці російські військові кола.

Генерал Хольмстон викладає такі засади своєї доктрини: — «Наша не-примиренність супроти червоного режиму в філософічній аналізі вимагає дії. Але релігія вчить прощати все. Ми ж, російські військовики-націоналісти, пішли іншою дорогою, дорогою боротьби без ненависті, бо там, в

різні протидії. І так уже в другій світовій війні скидано з літаків станілові стрічки довжиною близько півхвили радару (інтерференція, як при світляних променях). Робиться це для того, щоб на екрані радару, крім цілі (в цьому випадку — літака), появлялися також і луни, що походять від станілових стрілок. Однак радарові обслуги скоро навчилися елімінувати ці заколоти. Певнішні, хоч складнішим способом, є включитися на хвилю ворожого радару і власним «заключочучим» радаром «заглушувати» ворожий радар. Американці мають тепер прилади, за допомогою яких вони можуть викривляти ворожі радарові станції. Очевидно, вони були б першою найважливішою ціллю, що її під час війни намагатимуться знищити.

Радар не можна застосувати в наземній обсервації вже з тієї простій причини, що там де людське око не засягає через природні перешкоди (гори, ліс за горизонтом), радар не працюється також.

Важливим недоліком радару є теж і те, що радар являє собою все таки досить скомплікований прилад і вимагає багато і дуже добре вишколеної обслуги. Це дається головно відчути при застосуванні радару для цільових цілей.

Ворожі літаки можуть уникнути радарового стеження, летячи бриючим летом — низько понад землею. Тому крім радарового стеження введено в США також стеження зорцями.

Треба падіти, що при дальшому розвитку радару та при дослідах над ним будуть одночасно винайдені щораз досконаліші засоби поборювання радарового стеження і контролі.

Література:

- Keith Henney & Glen A. Richardson: «Principles of Radio» John Wiley & Sons Inc., New York 1952,
- Orrin E. Dunlop: «Radar. What Radar is and how it works» New York, Harper 1946,
- «Radar System Engineering» Edited by Louis N. Ridenour McGraw — Hill Book Company, Inc. 1947,

СССР, за залізною заслоною, живе наш російський народ, який становить численністю 200 мільйонів. Там наша нація, без національних різниць, веє російська нація. Ми, військова еміграція, не є консерватисти. В боротьбі проти сил інтернаціональної революції ми пішли дорогою революції національної. Наша майбутня російська армія буде захищати всі народи Росії, щоб під охороною російського багнета народи Росії свободно виявили свою волю...

Справа церкви проповідувати науку Христової любові, а наша справа — виконувати обов'язок перед Родиною незалежно від церковної науки. По-

літика і армія йдуть однією дорогою, доповнюють одна одну і виконують місію нації. Армія веде війну тоталітарно, тобто вишукує всі можливості для знищення ворога, але політика не має права вбивати палю в державне тіло переможного ворога. Переможений противник **мусить продовжувати власне державне існування...** **Неможна порушувати геополітичні і історичні закони...**

Ось якраз у цьому й зарита собака московської воєнної еміграційної доктрини. На їх то думку, коли б РОНА перемогла большевизм і червону армію то... большевизм в Росії «**мусить продовжувати власне державне існування,**» бо ж «**не можна порушувати геополітичні і історичні закони...**» Тут бачимо, що російські військові верховоди для майбутньої РОНА вже тепер у своїх військових концепціях просмикають неподільності Росії «**історично і геополітично.**» Чи с тут якийсь зв'язок з доктриною Клявзевиця? Зв'язок той, що й большевики, тобто червоні російські імперіялісти, і біла російська еміграція силоміць за волосся притягають славетний вислів Клявзевиця — «**війна є продовженням політики іншими середниками**» — до своїх імперіялістичних зазіхань, мрій і цілей. Зрештою сам Сталін по другій світовій війні взявся «**поглиблювати**» військову доктрину Ксявзевиця.

Советський воєнний історик полковник Розін листовно запитує Сталіна, чи залишається в дії і по другій світовій війні ленінська оцінка доктрини Клявзевиця. Запитує... бо ж Сталін був «**главковерхом**» військових сил СССР під час 2. світової війни, плюс до того ж і... генералісимус! В журналі «**Большевик**» за 1947 р. Сталін пише: «Ленін ніколи не вдавав себе за спеціаліста військової штуки... (а військову програму большевицької держави опрацювали таки Ленін! — **заувага М. А. Ю.**), а тому цікавився Клявзевицом лише під поглядом пов'язаності стратегії з політикою. Під поглядом інтересів нашої військової науки та потреб часу мусимо критично ставитись не лише до Клявзевиця, але також і до Мольтке, Людендорфа, Шліффена і Кайтеля. Всім відомо, з якою повагою весь світ, а також і СССР, ставились до німецької військової науки. Але з тими скінчили. Німецька військова ідеологія не здала іспиту. Наші советські військові науковці перевищили Клявзевиця, і він більше нам не може бути взірцем.» Така відповідь Сталіна полк. Разинові стверджує, що большевицькі військово-наукові сили мусить відкинути всі доктрини, що до цього часу існували, і опрацювати свою власну советську. За ними, ім в унісон, пішли й білі москалі. То ж ген. Хольмстон і розпочав опрацювати або, як він пише, «**поглиблювати**» доктрину Клявзевиця, змішуючи праведне з грішним. За Хольмстоном, за його «**доктринами**», виходить, що: «**жахом наших епох** були не тоталітарні війни, а тоталітарні мирні договори...» I білогвардійці пишуть далі ось таке: «**Ніякі політичні доктрини, філософічні системи чи релігії не знищуть воєн. Війна — закон життя. Цей закон відвічний, бо сильний перемагає слабого. В лісах заглушується ріст дерев. Тваринний світ нищить один од-**

ного. А людство на всьому своєму історичному шляху існування не дало ще доказів, що воно підкоряється не тим, а іншим законам Природи... («**доктрина**» абсолютно вульгарного матеріалізму — **М. А. Ю.**). Було рабство на світанку нашої людської культури, залишилось воно в добі середньовіччя, існує й тепер, в епоху найвищого прогресу людства...

Війна — боротьба двох воль. Війни — частина нашого життя. Без них ми не можемо жити. Пацифізм — це хвороба окремих націй. Кожна нація, зауваживши віщий дзвін, мусить зійти з арені світової історії... Політика мусить бути — так, як і стратегія — агресивна й активна. Стратегія оборони наперед призначена на поразку. Так само й оборонна політика. Поділяй і володій — фундаментальний принцип політики. А щоб політика правильно, за допомогою армії, вирішувала свої завдання — потрібно підходити з погляду вирішення політичних цілей власної нації, виходячи з національних інтересів її загального, плянетарного й історичного завдання та з діяльності ворожих до нас націй... Наш російський народ, народ-богоносець, щукає Правди Божої. Соцістська революція навчила правильно вирішувати історичні задачі Росії... А ми шукатимемо рівноваги між Небом і Землею. Советській військовій політиці є чим похвалитись. Вона сьогодні вже підготувала стратегічні пляцдарми для майбутніх випадків.... Ми не вчимося у советів, а лише використовуємо їхній досвід — досвід стратегічного наступу. Нашу майбутню РОНА виховуємо лише в сугубо-агресивному дусі, в дусі наступу. Операційним самогубством є думати про оборону... За наші російські ідеали ми завжди пам'ятаймо: «**Горе переможеним!** — «**Переможця не судять!**»

Ось у таких загальних рисах виглядає сьогодні «**доктрина**» білої російської еміграції. Коли ми проаналізуємо і порівняємо з большевицькою доктриною — ми побачимо її логічну ідентичність. Бо ж і в більш і в червоних росіян війни СССР чи та Росії виходять із заложень «**історичних, геополітичних і загальних**» завдань російської нації. Як червона армія виховувалась лише в сугубо-агресивному дусі, та і майбутня РОНА мусить бути лише сугубо-агресивною і перебирає лише досвід РККА.

В процесі політпідготови червоноармійці весь час комісарсько-політруківські сурми сурмили про велику дружбу всіх народів СССР, про те, що, як в СССР, так тим більше в РККА немає ніяких національних різниць — є один «**вооружений соцістський народ**». Те саме твердять і сурмлять російські білогвардійсько-емігрантські сурми. Хольмстон пише, що під охороною російського багнета народи Росії свободно виявлять свою волю. Як виявляють тут волю під російським багнетом, ми сьогодні знаємо. Вже виявили «**свою волю**» литовці, лотиші, естонці, поляки, румуни, мадяри, альбанці, чехи, словаки... «**Виявляють**... вже й німці і австрійці. Муравйов на російських багнетах «**приніс волю**» на Україну, Фурман — до Середньої Азії, Чапаєв — в Сибір, Беля Кун у Криму, (розстрілявши за півроку 25 тис. населення).

Таку ж саму «**волю**» несли російськими штиками генерали і адмірали «**білого руху**» — Корнілов, Брангель, Деникін, Колчак, Міллер, Каппель, Дутов, Краснов, Шкуро тощо.

В майбутньому той самий досвід бажає повторити і ген. Хольмстон із своєю РОНА яка, за його передбаченням, цілковито буде в процесі війни зформована з РККА — натепер советської армії, з усіма її генералами та маршалами.

Ми подали до відома наших читачів, якою військовою доктриною нині живе й «**годується**» російська військова еміграція. Нехай кожний наш старшина-українець, від наймолодшого до найстаршого сам особисто проаналізує обидві військові доктрини, як советську, так і білоемігрантську. І кожний приде до одного виноку, що вони ідентичні, а глибший зміст їх містить одну й ту саму ціль — єдина неподільна Росія, її світовий геополітичний засяг, світове панування, росіяни — пани, інші — раби. Во ж якраз це ген. Хольмстон у своїй доктрині підкреслює якскраво. Чому маємо якраз таку співзвучність сталінської і хольмстонівської «**військових доктрин**»?... Відповідь ясна. Російський імперіалізм у своїх червоних чи біло-шовіністичних формах переслідує тільки власні цілі, від яких нікели і ні за яких обставинах не відмовиться — доки буде імперіялістичним шовінізмом. Росіяни мають принципову засаду нікому не дозволити зробити з себе середник для інших, але навпаки — підкоряють собі всі інші середники.

В попередній статті про політпідготову РККА ми торкались усієї советської системи політзайнять у червоній армії. На політпідготову звертаємо особливу увагу, бо большевицька Москва політроботою в РККА формує психологічне обличчя, вірніше, дух, ідеологію своєї советської армії від рядового вояка до найстарших старшинських рангів. В майбутніх воєнних сутичках з вояками червоної армії, з її старшинами, підстаршинами, політруками, комісарами, адміністративно-технічним персоналом, медиками і т. і., а рівно ж із полоненими червоноармійцями, ми якнайдокладніше мусимо знати оту політично-психологічну сторону справи. **Не робімо собі фантастичних ілюзій, начебто советська армія вся як один наставлена проти большевизму, проти червоної доктрини.** Такими ілюзіями заколисують себе лише різні російські емігрантські угрупування, мовляв, коли їхня РОНА дійде до кордонів залишеної заслони то 200-мільйоновий російський народ кинеться радісно її в обіми.

Сталінська політпідготова червоної армії перейшла також низку реформ та процесів. В часи існування т. зв. «**РККА**» був принцип, що червона армія є за своїм характером армія інтернаціональна, як твердиня збройних революційних сил усього світу. По другій світовій війні того вже немає. Тепер прищіплюють червоноармійцеві новий дух. Нині вже говориться про советську «**едину націю**», з усіх «**народів**» СССР. Коли ще в 1930-40 роках навіть не було розмов про пагони, бо пагони вважалось за буржуазну вигадку або за царський контрреволюційний атрибут, то тепер

советський вояк дивується, що офіцер міг не мати пагонів. Ми вже згадували, що в роки 1924-1933 червона армія вірила, що вона в майбутній війні матиме до діла з ворогом, який до певної міри морально вже знищений завдяки советсько-комуністичній пропаганді в середовищах капіталістичних армій. Таке переконання привело до недооцінки сил ворога, до надмірної самовпевненості, мовляв, «Красная армія всіх сильней», до зазнайомства, верхоглядства, ігнорації військової підготови ворога, до віри в передову техніку СССР, в міць «радянської» зброї, в талановитість советського командування.

Дуже часто різні «далекозорі» політики сушать собі голову над тим, чи червона армія років 1924-1933 мала стратегію оборони, а чи наступу. Коли до наступу — то чому тоді в червоній армії на політзайннях говорилось: «Ми чужої землі не хочемо, але й своєї ані цаля не дамо...» Або: «Ми провимо чужу капіталістичну свиню, щоб вона не ліза своїм писком в радянський город...» Стратегія червоній армії була стратегією наступу, доктриною війни на чужій території. Тактику ведення оборонного бою вивчали лише, як один з елементів наступу. До другої світової війни ні одне тактичне навчання в червоній армії не переводилося на відступ. Навіть при штабових розграхах «червоні» й «сині» завжди наступали, зударялись, «бились», але ані ті, ані другі не відступали. Лише потім оголошувалось, що в офензивних боях «сині» зазнали поразки і були «червоними» знищені. Певно, що стратегія наступу могла б дати червоній армії величезні шанси тоді, коли б ворожа армія мала за основу своєї стратегії оборону. Але надалі виявилось, що вже в 1929 році в конфлікті на китайсько-маңжуурському кордоні, в боях на озерах Хасан, пізніше в советсько-фінській війні червона армія своєю стратегією наступу «прорізала». Тим більше вона «прорізала» в перших сутичках з добре здисциплінованою та організованою німецькою армією в 1941 році. Бо ж коли розглядали причини перемоги над Німеччиною — можемо прийти до висновку, що Німеччина програла війну в першу чергу політично. Правда — чим більше він був переможений ворог, аби він був переможений. А тому, що Німеччина була переможена, і червона армія волами притягнула свої гармати аж у Берлін, — це дало право і Сталінові і советському командуванню твердити, що червона армія «всех сильней...»

Навіть «бойовий устав піхоти советської армії» (1942 р. — коли вже генеральний штаб советської армії мав досвід із першого року другої світової війни) говорив, що «відступ є лише за частину чи елемент майбутньої підготови до наступу. Відступ має лише тимчасовий характер, щоб військові частини сконцентрували свої сили, перебуваючи в ар'єгардних боях з ворогом, а потім вогнево-тактичним п'ястуком проломили фронт ворога і пішли в наступ». Отже ані кроку назад, лише вперед. «Вбитий советський вояк падає не назад, а вперед, із простягнутими вперед руками» — ось така була засада військового виховання в червоній армії.

(Продовження буде)

майор Л. Годлеускі (США)

Білоруські збройні сили в другій світовій війні

Вибух німецько-російської війни в 1941 році не був несподіванкою для білоруського політичного проводу на еміграції. На провесні німецькі війська великими колонами і переважно вночі почали наблизатися до «спокійного» кордону на річці Буг. Офіційно говорилось про те, що втомлені військові частини перекидаються з західного фронту на схід для нового формування і відпочинку. Але в підпільних військових колах білорусів і українців на еміграції було відомо, що готовиться вибух. Два майо-

ніж можна було сподіватися. Фактична адміністраційна влада попала до рук місцевих поляків, які мали приховані адміністраційні апарати з 1939 року і, бувши переважно галицького походження, ще з австрійських шкіл знали німецьку мову. Польські донеси спричинилися до того, що німецьке СД трактувало білорусів як комуністів, що й потягнуло багато кривавих жертв. Становище змінилось аж тоді, коли (за деякий час) слідом за німецькою армією почали прибувати білоруські емігранти, що в

Архів „Вісті“

НА ЛЕКЦІЇ
Вояки БКА та інших національних відділів на підстаршинському курсі, осінь 1944 р.

ри німецького «абверу» звербували коротко перед вибухом конфлікту три групи білоруських добровольців і перекинули їх вночі з 20 на 21 червня через зелений кордон в район міста Білосток. Дві з них попалися в советські руки, третя врятувалася, втративши лише одного вояка. Зрештою і ця група попала до рук советського НКВД увечорі 21 червня, але два дні пізніше була звільнена наступаючими німцями з тюрми в місті Білосток. Сталося так через небажання німців передати цю акцію до рук самих білорусів. У висліді — ще до початку вибуху згинуло кільканадцять ідеалістів — партізан.

Натерпівшись під 20-річною польською окупацією, білоруські народні маси у вересні 1939 року з полегшою зустрічали червону армію, що прийшла тоді їх «визволити». Проте радість була коротка, а большевики «визволили» західну Білорусь іще далеко послідовніше, ніж поляки. Почалася приспішена советизація «воздінаних» територій. Тому й нічого дивного, що в хвилині вибуху німеcko-советської війни всі симпатії білоруського населення були по боці німців, яких маса населення пам'ятала з 1918 року. Однака дійсність під німцями також показалася іншою,

1939 році втекли на Заход, до окупованої Польщі й Німеччини. Вони зайніяли адміністраційні посади в Менську і зробили все можливе, щоб вияснити німцям їхні дотеперішні помилки. Так послідовно адміністраційний апарат перейшов до білоруських рук, але й такий стан не потривав довго. За кілька місяців військова адміністрація слідом за фронтом пішла на схід, а на Білорусь прибув з велетенським апаратом т. зв. генеральний комісар Білорусі гавлятер Кубе. Почалася відома і на Україні «політика витискання хліба у унтерменшів». У вересні 1941 року білоруські активісти зробили таємну нараду в Менську і почали шукати якогось виходу з трагічної ситуації. Вони рішили організувати нову білоруську адміністрацію у формі так званої Самодопомоги. З тієї Самодопомоги постала згодом Білоруська Центральна Рада, яку після вбивства Кубе руками підісланої советської агентки затвердив новий генеральний комісар генерал-лейтенант СС фон Готберг. Вибраний президент ВЦР проф. Радослав Островський з великими труднощами одержав у німців дозвіл (1943 року) на скликання Всеблоруського Конгресу і на створення білоруських збройних сил виключно для боротьби

проти большевизму. Діставши дозвіл, Острівський видає наказ про мобілізацію населення в армію, яка дістасе офіційну назву Білоруської Краєвої Оборони (БКА). Вся країна стас на ноги. Протягом першого тижня зформовано 60 батальйонів, приблизно по 600 всяків. Всі ці батальйони дістали німецьку зброю. Однаке на решту мобілізованих, приблизно 40 тисяч вояків і старшин, німці зброї не хотіли видати, і мобілізованих довелось розпустити.

Головне командування новоствореної білоруської збройної сили було в руках Воєнної Управи і Штабу БКА при Білоруській Центральній Раді. Батальйони БКА, які ще перед офіційною мобілізацією завзято боролись проти партизан, поруч батальйонів Українського Визвольного Війська, підлягали БЦР аж до хвилини евакуації, що настала 2 липня 1944 року. Потрапивши на територію Німеччини, білоруські збройні сили підлягли основній реорганізації. Тут зформовано Першу Білоруську Дивізію, чисельністю в 22 тисячі вояків. Далі — Другу Штурмову Бригаду генерала Езавітова — приблизно 12 тисяч вояків — і СС-Бригаду «Зіглінг» — приблизно 10 тисяч всяків. 2 останні бригади бились на східному фронті проти червоної армії, а Першу Білоруську Дивізію, без згоди президента БЦР, німецьке верховне командування перекинуло на італійський фронт, на відтинок Монте-Кассіно, проти другого польського корпусу під командуванням ген. Андерса. Настала трагічна ситуація, бо в наземних польських частинах було дуже багато білорусів, колишніх польських громадян. З тих причин Перша Білоруська Дивізія відмовилася іти на фронт, і за це німці розстріляли її штаб. Після цієї трагічної події командування дивізії передано майорові Мікулі, а саму дивізію з італійського фронту перекинуто на Райн до тих німецьких частин, що мали затримати посування американців. Білоруський командувач ген. Езавітов увійшов у контакт з американським командуванням і доручив майорові Мікулі договоритись з американцями про умови капітуляції. Мікула наказав відкрити вогонь проти німців, щоб дати зможу американцям зфорсувати ріку. Але і ця вимушена «зрада» білорусів не врятувала. Американці відвідали всю дивізію до табору полонених, звідки багатом вдалося утікти. Більшість, однаке, була видана на поталу сталиським катам і, мабуть, згинули в льохах НКВД.

Старшини й вояки Білоруської Краєвої Оборони, так, як і вояки УВВ і Української Дивізії, боролись у тому переконанні, що вони складають кадри відроджених національних збройних сил свого народу. Формування більших з'єднань білоруських збройних сил у Німеччині, під командуванням генерала Езавітова, на віт ентузіастично привітав орган Українського Визвольного Війська — трихденник «За Україну» (в Берліні), що підкреслював існування українсько-білоруського братерства зброї. Батальйони БКА носили спершу чужу, переважно видану німцями, уніформу, але мали червоні петлиці і на шапці хрест Ярила — «Ярилов криж».

На проголошенну мобілізацію білоруська молодь відповіла масовим вступанням в ряди БКА, але цей ентузіазм до військової справи перелякав німецьких гебітскомісарів, які свідомо саботували формування білоруських батальйонів. Зрештою сила з'єднань БКА полягала не в їх зброї, а в їх політичній потенції. Вже в перших днях після виступу наших з'єднань, як самостійних білоруських частин, до 4 тисяч совєтських партизан з білоруської території перейшли із брою в руках до нас, і ті батальйони дефілювали перед своєю національною владою на чолі з президентом Острівським.

Під час відступу влітку 1944 року частину білоруських батальйонів на східному фронті ворог відрізав, і вони пішли в лісі батьківщини робити партизанку. З тих батальйонів, що пробились були до Німеччини, старшини й всяки зорганізували між іншим кілька партизанських з'єднань, що під командуванням визначних бойових старшин повітряним шляхом повернулися в лісозону району батьківщини. Вони швидко дали про себе знати очайдущими наскоками на ворога. Єся європейська преса писала про них, як про партизан, що

називають себе відділами організації «Чорний Кіт». В ряди партизан пішли переважно колишні старшини й воїни з польської, литовської і латвійської армій, всі — члени підпільної білоруської визвольної партії. Між іншим один із командувачів, не діставши транспортної допомоги літаками, реклямованого німецького офіцера Скорцені, пішов із своїм відділом на Білорусь, у хвилині катастрофи Німеччини, окружною дорогою через Карпати. В Карпатах стрінув він побратимів з УПА і згодом щасливо добився сміливим рейдом до лісів центральної Білорусі.

Білоруські партизани проводять свою акцію далі, а маса білоруського воїцтва, що їй доля дозволила лишитися живою по цей бік залишеної захопленої, працює, подібно, як і українська, по заводах в Англії, або шукає заробітку в США і Австралії. Білоруська політична еміграція розбита покищо на два табори, Абрамчика і Острівського, але білоруські старшини й бояки мають одно спільне бажання: дочекатись того часу, коли із зброю в руках можна буде продовжувати незакінчене в другій світовій війні національно-визвольне діло.

A. Кобрин (США)

АМЕРИКАНСЬКИЙ РЕКРУТ

Американський рекрутський вишкіл триває зasadниче повних 16 тижнів. Перейти його мусить кожний вояк армії за підтримкою артилеристів, військової адміністрації, корпусу постачання, фінансів і т. і., що проходять скорочений восьмитижневий вишкіл. Вишкільний матеріал розложений строго по тижнях («сеніорат» рекрута числиться згідно з тижнем його вишколу). Кожний предмет має точно вказану кількість годин і припадає в означеному тижні. Скажім, перша гостре стріляння припадає в третьому тижні.

Коли порівняти рекрутський вишкіл в американській армії з тим у нашій дивізії, що проходив за німецьким зразком, різниці є такі: німецький вишкіл рекрута змагав до того, щоб привчити вояка до сліпого послуху й до виконання всякого наказу. В американському вишколі акцент кладеться не так на сліпий послух як на ініціативу, розум і сприт вояка. Попри групові вишколи, американський рекрутський вишкіл передбачає багато часу й вправ на індивідуальний вишкіл. Тут теж куди більше часу, ніж у німецькій армії, присвячується картознавству, орієнтації в терені, розвідковим діям (патруля), вивченю різних родів зброї й гострому стрілянню. В німецькій армії наука зв'язку (телефон, радіо), медична допомога, мінування — були предметами навчання спеціальних частин (піонірів, зв'язку, сан-частин), в американській армії ці дисципліни проходять кожний рекрут піхотинського вишколу.

Стріляння т. зв. сліпою амуніцією майже немає. Наука стріляння відбувається гострими набоями, що їх не жалується. Прямо немає порівняння з

німецькою армією, коли йдеться про кількість гострих набоїв, вистріляних підодинок рекрутом. Головну вагу кладеться на кінцеве стріляння (на пункти) з півавтоматичної гвинтівки (М-1, кал. 30), та все ж рекруті доводиться стріляти з усіх родів піхотинської зброї, отже: автоматична гвинтівка (ВА, нагадує чеський скоростріл), легкий і тяжкий скоростріл, карабін, пістоля, базука, гвинтівкова граната, ручна граната, 60-мм-гранатомет, 57-мм-гвинтівка (своєрідна гарматка без заднього поштовха) і т. і. Скільки при цій науці стріляння витрачається амуніції, годі собі прямо уявити; але по такій науці кожний рекрут таки навчиться стріляти й обслуговувати всі роди піхотинської зброї. Треба ще зазначити, що під час дуже частих групових вправ господаря стріляння треба добре берегти голову, щоб не «зачепило». Нещасливих випадків, однак, є мало бо велике число інструкторів пильно стежить за кожним вояком.

Інструктори-вишкільники в американській армії — це окрема програма в системі вишколу. При штабах дивізій і полків є різного роду «комітети» (так вони офіційно називаються). В засаді вони не є членами штабів і як такі діють тільки при вишкільних частинах. Отже є комітети для гвинтівки, скоростріла, рухранки, легкоатлетики, картографії, наступу і т. і. Такий комітет складається з старшин і підстаршин з довголітньою вишкільною практикою й фронтовим досвідом. Їх завданням є відбути з групою приділених рекрутів стільки-то годин теоретичної практики даного предмету. В цей спосіб кожний предмет, ба, що більше, кожний рід піхотинської зброї має свій «комітет», зложений із правдивих фахівців, що роками, для

приміру, вишколоють рекрутів тільки в стріляні скорострілом. Чисельне відношення інструкторів до рекрутів дуже велике, на кількох рекрутів один інструктор. Як далеко посунена спеціалізація вишколу, хай покаже факт, що наступальна техніка має аж чотири комітети (наступ взагалі, здобування ворожих позицій, розвідка, забезпечення здобутих становищ). Не треба додавати, що такий вишкіл юштує кольосальні суми грошей. За американським підходом, однак, куди важливіше є життя вояків, ніж гроші, і тому їх не жалують і докладають усіх можливих зусиль, щоб дати воякові якнайкращий вишкіл і в цей спосіб уможливити їому рятувати на фронті своє життя. І ще одне характеристичне для американського вишколу: тут ніхто не вимагає від вояка «особистого героїзму», залишаючи його припадкові й вийнятки, а лише сповнення конечного обов'язку. Цей підхід найкраще характеризується щодо наступу, де між іншим, вчать рекрутів такого: не можна починати наступу на укріплений становище ворога, доти, доки власна перевага над ворогом не мас стосунку 3:1. На кожному кроці вчать, що не вільно з'явуватись з ворогом, доки немас певності його перемоги або, принайменше, відступити без утрат. Все це вказує, як високо ціниться тут людина й її життя, Але, і це теж дуже чітко підkreслюється, сповнення обов'язку — свята річ.

Відношення старшин і підстаршин до рекрута різиться дуже від дотепер мені знаних стосунків в німецькій армії. Старшину треба обов'язково поздоровити, виконати його наказ, звертатись до нього через «пане» (сер). Але все це тільки під час служби. Натомість вечером, по службі, коли стоять під кіном велика черга рекрутів по квитки й проходить майор чи полковник, нікому павіть на думку не прийде здоровити його, чи в якийсь спосіб показати чи віддати свою пішану. В цей час він нічим не різиться від рекрута — такий самий чоловік. Цікавий стосунок старшини до підстаршини. Для нього все одно, чи це рекрут, чи підстаршина, для старшини обидва вони — «ЕМ» (енлістід мен-покликані до служби). Під час вишколу, на службі, підстаршина є для рекрута великою шишкою, і його накази треба виконувати. Все ж не є він, як то в деяких арміях буває, «друга особа по Бозі». Поза вишколом, різниця є хіба в долірах, і тому кожний старається так справуватись, щоб і собі дістати «зірку» й більше грошей.

Відмінна теж від німецької є американська система кар. Гонити вояком строго заборонено. За малі провини дас інструктор «помпування», цебто підношення себе, сперши руками об землю. За більші провини доводиться мати зайняття у вільних годинах, досить часто практикується марші з обтяженням (75 фунтів), що припадають часто вночі, в неділю чи взагалі у вільний від служби час. Даліші кари — арешт, в'язниця, обтягнення платні. Всі ці, однаке, кари не залежать від сотенного, а тільки від суду. Суду тут боїться кожний, як вогню. Мати справу в суді це пляма на цілі життя. Хто частіше потрапляє

під суд, може бути звільнений за «погану поведінку» або, ще гірше одержати «нечесне звільнення». В тому випадку тратить пскараний не лише всі привілеї ветерана, але й усі двері до якоїсь кращої праці, евентуальну допомогу раз назавжди замкнено. Таким робом вдернують тут дисципліну, що, до речі, є висока і зберігає людську гідність. Вояка не вільно ображати, щоб він не зробив. Від того є суд, і він вимірить йому кару.

Пошанування людської гідності йде так далеко, що вояк покараний старшиною може не прийняти кари й відкликатись до суду. Інша справа — що ніхто цього не робить, бо всякий боїться суду й уникає всякого контакту з цією установою. Вимір кар суже справедливий, і ніхто не карає вояка більшою карою, ніж він собі заслужив.

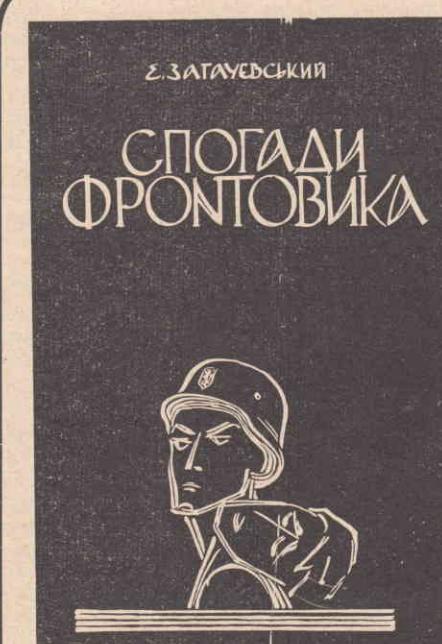
Поважне місце в американському війську займають священик і Червоний Хрест. В кожному полку, а деколи й у курені, с два священики, католицький і протестантський. В штабі дивізії — рабін. В неділю, а для жидів — суботу, де б ви не були й що б не робили, ніхто не має права відмовити вам участі в Богослужбі. Релігійні почуття шануються тут дуже, точнісінько так, як про це говоре-

ться в американській конституції.

Червоний Хрест — це та інституція американської армії, що завжди старається допомогти, коли вояк до неї звернеться в абицій потреби. Отже родинні справи, хвороба чи смерть рідних, всякого роду приватні справи — це поле діяння Червоного Хреста. Якщо священик або Червоний Хрест не допоможе, це значить, що або просяча маловажна й необгрутована, або ж це справа того порядку, що вже жодна земна сила не допоможе.

Коли вояк звертається до священика, то аж ніяк не важить, чи католик звернувся до свого католицького священика, чи до протестантського, а чи до рабіна. Якщо священик може допомогти, він зробить це. Найвище — спитає чи той ходить до своєї церкви на Богослужби, і тоді, коли справа успішно полагоджена. Помагання тільки «своїм», «одновірцям» чи «однодумцям», тут невідоме.

Під час вишколу немає жодної різниці, чи хтось покликаний чи доброволець, громадянин чи ні. Різниця наколи добровольці мають першінство ступає щойно по закінченні вишколу, у виборі всякого роду дальших вишколів і школ, а негромадяни не можуть вступати до старшинських школ або до спеціальні вишколи.

Спішіть з замовленнями
книжки

„СПОГАДИ ФРОНТОВИКА”

Видання Братства
кол. Вояків
Першої Української Дивізії

Книжку можна замовляти в представників «Вістей» або в Адміністрації Братства. Ціна книжки:
Австралія — 8/6, Австрія — 18 шил.,
Англія — 6/0, Бельгія — 35 фр.,
Франція — 240 фр., Канада —
1,40 дол., Німеччина — 3 нм., США
— 1,40 дол.

Розшуки

Хто знати про долю хор. Богдана, Осипа Гачкевича, ур. 12. 1. 1920 р. у Львові, остання вістка від 5. 2. 1945, останнє місце побуту, правдоподібно, в околиці Грац, прошений подати вістку на адресу матері: Anna Haczkewycz, Sacred Heart Hospital, Allentown, Pa, USA.

Висоцького, Михайла, з П'янович, пов. Самбір, працював в Гамбурзі, шукає брат. Хто знати про долю, просить писати на адресу: M. Wusockyj, Main St., Kapunda/SA, Australia.

Проситься п. Василя Рожиковського, кол. вояка 1 УД, до 1949 в таборі Трефлінг (Австрія) негайно зголоситись на адресу:

Muchajlo Medynskyj, Ried i. Innkreis, O. Ö, Sicdlug 701, Bl. 4/II.
Важна справа!

Хто знати би про долю моого сина Лонгіна Харчука, урод. 1923, по скінченні гімназії в Тернополі вступив до 1 УД і пропав без вісти під Бродами, проситься повідомити:

Stepan Charczuk, 3215 Humboldt Ave, So., Minneapolis, Minn., USA

ВІЙСЬКОВІ НОВИНИ

МОДЕРНІЗАЦІЯ ШВЕДСЬКОЇ АРМІЇ

ЕВК. — Стокгольм. Для модернізації шведської армії в рр. 1953-1958 є визначена сума 1650 міл. корон, з якою суми на етатовий рік 1953-54 визначено на цілі модернізації озброєння 890 міл. кор. На особливу увагу при модернізації армії заслуговує: змінення важкої артилерії, збільшення кількості гранатометів кал. 12 см., виміна легких протипанцерних гарматок на більш нинішні протипанцерну зброю, збільшений виряд протипанцерної ручної зброї, впровадження зенітної артилерії 12 см., вирядження панцерних з'єднань, новими панцерами, перебудова піхотинської артилерії чот на самохідні ляфети, виміна автомашин на трактори й тягачі на гусеницях, відновлення засобів зв'язку, побудова артилерії і зенітної артилерії з радаровим устаткуванням.

Збройні сили Швеції не перевищують свою кількістю 50.000 вояків. Кадрових старшин шведська армія має коло 15.000. Річно покликусь Швеція 35.000 новобранців. Військові експерти Заходу оцінюють, що Швеція є в стані, у випадку війни, змобілізувати коло 400.000 вояків для виставлення 35 в цілості споряджених бригад. Крім того, Швеція може змобілізувати дальші 350.000 вояків і озброїти їх легкою піхотинською зброєю. До повищих мобілізаційних можливостей доходить ще 100.000 чоловік внутрішньої охорони фабрик, мостів і т. і., яка є вишколена для поборювання парашутістів і диверсантів.

Шведська військова флота є мала, але модерна і високоцінна. В її склад входять такі морські одиниці: 4 легкі крейсери, 19 винищувачів, 2 супроводні винищувачі, 24 торпедоносці, 24 підводні човни, 3 старі бойові кораблі для оборони побережжя.

Повітряні сили Швеції з 1.000 тактичними літаками займають друге місце в Західній Європі. Вони посідають коло 600 реактивних літаків британського типу «Вемпайр». На увагу заслуговує те, що шведи випробували новий тип реактивного літака «Літаюча бочка» (Й-29), що відповідає советському МІГ-15.

В усіх трьох збройних частинах є дуже багато висококваліфікованих вояків. Швеція має коло 1.600 пільотів.

По советській стороні проти Швеції є насторожених коло 20 дивізій і 3.000 літаків (в більшості реактивних). Згадані сили стаціонують по прибалтійських державах. Дальші 5 советських дивізій містяться при фінсько-советському кордоні. Советські морські сили, що стаціонують у Балтійському морі, є такі: 6 крейсерів, 24 винищувачів і понад 100 підводних човнів.

ЗБРОЙНІ СИЛИ НОРВЕГІЇ

До 1954 р. Норвегія матиме виставлені 4 комплекти дивізій. Військова флота Норвегії складається з таких одиниць: 5 великих винищувачів, 8 підводних човнів, багато торпедоносців, моторово-торпедних човнів і портових кораблів.

Летунство Норвегії складається з коло 100 літаків американського типу «Ріпаблік Ф-84».

ЗБРОЙНІ СИЛИ НІДЕРЛАНДІВ

ЕВК. — Збройні сили Нідерландинів тимчасово є такі: наземна армія 74.637, військова флота 22.235, летунство 16.026.

До кінця 1954 р. Нідерланди мають виставити, замість передбачених 5, тільки 3 дивізії.

ЗБРОЙНІ СИЛИ БЕЛЬГІЇ

ЕВК. — Під кінець 1952 р. Бельгія мала під зброєю 146.300 вояків. Наземні війська Бельгії поки є зорганізовані з 3 дивізій (два піхотні 1 панцерна), що складають бельгійський 1-ий корпус. До 1954 р. Бельгія має замір виставити т. зв. територіяльні частини для охоронної служби всередині держави (100.000) і для протилетунської оборони (43.000).

Повітряні сили Бельгії становлять 19.000 вояків. Однак із причини дуже поганого летунського виряду боєздатністю є тільки одна летунська ескадрилья, що має модерні літаки. Метою бельгійського уряду є, щоб до кінця 1954 р. виставити активну летунську силу з 500-600 літаків, яка б була зорганізована в 4 повітряно-оборонних, 3 тактичних і одній транспортовій ескадрильї.

Військова флота Бельгії складає 3.300 моряків, що диспонують дуже малою кількістю воєнних кораблів.

У випадку війни Бельгія буде в стані змобілізувати коло 450.000 вояків.

СОВЕТСЬКА ЛЕТУНСЬКА АРМІЯ

ЕВК. — Найбільшою советською летунською формациєю є летунська армія. Така армія складається з багато дивізій, яких кількість міняється в залежності від положення і завдань. При дуже сильній концентрації повітряних сил між армією може бути башльтований летунський корпус.

Летунська дивізія є зорганізована нормально з 3 полків, а кожний полк з 3 штафлі по 30-50 літаків. Кількість літаків в дивізії міняється і виносить 270-450 літаків.

Советські повітряні сили є підпорядковані наземній армії за віймком стратегічного летунства. В засаді летунська армія є приділена до армійної групи наземних сил. До самостійних армійних корпусів або панцерних дивізій звичайно є приділені летунські дивізії.

УДОСКОНАЛЕНИЙ СОВЕТСЬКИЙ РЕАКТИВНИЙ ЛІТАК

СССР має окремий тип реактивного літака «151», який є значно менший від МІГ-15, більш маневровий і розвиває більшу швидкість.

Советський бомбардувальник ТуГ-75 розвиває швидкість 830 км/год., радіус дії 16.700 км, ладовність бомб 10.000 кг. Цей бомбардувальник від 1952 р. знаходиться в серійній продукції.

КОШТИ ЛЕТУНСЬКОГО ВІШКОЛУ

Кошти вішколу одного летуна реактивного літака виносять 15.000 анг. фунтів. Вишикіл старшини летуна реактивного літака виноситьколо 98.000 анг. фунтів.

СОВЕТСЬКІ ЛЕТУНСЬКІ ПЛОЩАДКИ В СЛОВАЧЧИНІ

В Словаччині совети вибудували 27 летунських площацок для військового летунства. Площацки є побудовані по таких місцевостях: Пресбург 3, Тренчин 1, Банска Бистриця 2, Голец 1, Маяцке Трнава 1, Комрно 1, Луценес 1, Партізанка 1, Нітра 1, Жилина 1, Крізна 1, П. Бистриця 1, Бардейов 1, Нова Вес 1, Попрад 1, Прешів 1, Іржна 1, Тисою 1, Гуменне 1, Ружомберек 1, Мартін Врутки 1.

ЧИ ДІЙСНО ТІЛЬКИ 70.000 ЛІТАКІВ В РІК?

«Вестнік Воздушного Флота», офіціоз советських повітряних сил подає що продукція літаків в ССР до 1960 р. може дійти до 70.000 літаків в рік.

РЕКОРДИ ШВІДКОСТИ В США І ССР

Американський журнал «Aviation Magazine» подає до відома, що Совети доконують пробних летів ракетним літаком, який розвиває швидкість 2.720 км/год. і осягає висоту до 30.500 м. В будові находитися ще сильніший ракетний літак, який буде в стані розвивати швидкість 4.000 км/год. на висоті 61.000 м.

Швидкість і висота американського літака маринки «Дуглас Скайрокет» в рекорді за 1951 р. є устійна така: Швидкість 2.000 км/год. і висоту 61.000 м. Згаданий літак має реактивні мотори.

СОВЕТСЬКА ПРОТИПАНЦЕРНА ЗБРОЯ

ЕВК. — Советська армія диспонує такою противітанцерною зброєю: 1. Протипанцерна гармата 37 кал. 45 мм, вага стрільна 1.43 кг. 2. Протипанцерна гармата 41-кал. 57 мм, вага стрільна 3.1 кг. З віддалі 1 км. стрільно перебиває панцерну плиту грубості 80 см. Ця гармата є введена в Кореї. 3. Протипанцерна гармата 42 313 3-кал. 76.2 мм. Вага стрільна 3.04 кг. Ця гармата є головною противітанцерною зброєю Советів. Крім цього для поборювання панцерів ч. а. вживає і інших гармат, але з окремою муніцією. До таких гармат належить: 4. Гармата 39-кал. 85 мм. Стрільно пробиває з віддалі 1 км панцерну плиту грубості 90 мм. 5. Гавбіца 38-кал. 12.2 см. на ляфеті Ч. 34. 6. Гармата 31-кал. 12.2 см. на ляфеті КВ. 7. Гавбіца 37-кал. 15.2 см на ляфеті КВ.

Піхотинська противітанцерна зброя

8. Протипанцерний кріс ПТРД/41-кал. 14.5 мм. 9. Скоростріл Горінова, кал. 7.62 мм. Для поборювання панцерів вживається спеціальною муніцією. 10. Протипанцерні крісові гранати. 11. Панцерні міні. 12. Протипанцерні ракети (Базука). 13. Коктайл Молотова (запальні пляшки).

Летунська противітанцерна зброя

14. Штурмовики-ракети. 15. Напальм-запальні бомби (впроваджені в Кореї). 16. Спеціальна муніція для бордової зброї.

ЛЕТУНСТВО СССР І ДЕРЖАВ САТЕЛІТІВ

За даними американського журнала «Форчен» ССР випродукував за час від закінчення другої світової війни близько 40.000 літаків різних типів. Таким чином совети вже сьогодні мають понад 20.00 фронтових літаків, тоді коли США мають всього 10.000. Крім того треба числитися з тим, що ССР має резервових літаків близько 20.000. Річно ССР продукує близько 10.000 літаків різних типів.

Чотири держави сателіти ССР, Мадярщина, Румунія, Болгарія і Альбанія власні повітряні сили майже тричі збільшили. З 22 дивізій наземних військ і 4 дивізій повітряних сил, вже сьогодні згадані держави мають понад 60 наземних дивізій і 12 дивізій повітряних сил. Згадані держави мають близько 200 летунських площа-док з того коло 20 для реактивних літаків.

ПОВІТРЯНІ СИЛИ СХІДНОЇ НІМЕЧЧИНІ

Військове Міністерство Східної Зони Німеччини приступило до організації східнонімецького повітряного корпусу, якого окремі летунські з'єднання є розкинені по таких місцевостях: Котбус, Каменц і Баутцен.

ЖОЛД В АРМІЇ, МАРИНАРЦІ І ЛЕТУНСТВІ

Конгрес США встановив в 1952 р. жолд для армії, флоту і летунства в такій місячній висоті:

ранга	основний родин.	жолд додаток
рекрут	82,50	110,10
вістун	90,75	110,10
старший вістун	105,11	110,10
підстаршина	129,36	110,10
десятирік	153,62	110,10
старший десятирік	185,96	110,10
хорунжий	218,30	110,10
поручник	235,13	128,70
надпоручник	274,32	136,80
сотник	344,85	145,20
майор	423,23	161,70
підполковник	501,60	178,20
полковник	627,00	178,20
бригадний генерал	846,45	211,20
генерал-майор	1018,88	211,20
генерал-поручник	1018,88	211,20
генерал	1018,88	211,20

Генерал-поручник крім того в рік одержує одноразово 500. — дол., генерал 2.200. — дол., як надзвичайний додаток. Вістун-моряк одержує місячний додаток 8. — дол.

З збільшенням років служби збільшується жолд. По 6 роках служби одержує десятирік, як основний жолд 177,87 дол., по 12 роках служби одержує 202,13 дол.

По 30 роках служби всі ранги підлягають емеретурі в такій висоті: підстаршина одержує 157,66 дол., хорунжий 242,55 дол., сотник 364,45 дол., полковник 576,06 дол., генерал 787,67 дол. місячно.

За кожний день служби поза ЗДА одержує вояк додаток 2. — дол.

Жолд у червоній армії є такий: вояк одержує 30 рублів в місяць, майор 2.300. — рублів, а генерал 9.000. — рублів.

Генеральський жолд в ч. армії в порівнянні з жолдом вояка є аж 300 разів більший. Жолд майора ч. армії в порівнянні з жолдом вояка є 76 ра-

зів більший. В армії США це відношення є багато менше, бо жолд генерала у відношенні до жолду рекрута є всього 10 разів більший, а майора тільки 5 разів. Це відношення яскраво відзеркалює капіталістичну державу від «соціалістичного раю» в якому, як голосить советська пропаганда є всі рівні.

Рекрутський жолд в н. м. по країнах ЕОС є такий (за вилученням різних додатків):

США	10.—
Великобританія	4.—
Бельгія	4.—
Голландія	3.—
Франція	0,30
Італія	0,30

НЕКОМУНІСТИЧНІ ЗБРОЙНІ СИЛИ НА ДАЛЕКОМУ СХОДІ

ЕВК. — Згідно з новими звідомленнями Головного Командувача 8. американської армії, антикомуністичні збройні сили на Далекому Сході є такі:

Збройні сили ОН в Кореї	500.000
Збройні сили США	
в Японії	75.000
на Окінава	20.000
на Філіппінах	12.000
Британські збройні сили	
в Гонконгу	10.000
в Малайї	42.000
Французькі збройні сили	
в Індокитаї	235.000
Південно-корейська армія	400.000
Нова японська армія	180.000
Збройні сили національного Китаю на Формозі	400.000
Збройні сили Індокитаю	200.000
Збройні сили на Філіппінах	54.000
Поліційні сили в Малайї	60.000
Р а з о м	2.188.000
З цього американців і европейців	894.000

АМЕРИКАНСЬКА ДЕСАНТНА ДІВІЗІЯ

ЕВК. — Американська десантна дівізія складається з двох частин: повітряної і сухопутної груп. Повітряна група є властивою десантною частиною. Вона транспортується літаками. Така десантна частина складається з таких елементів:

1. дивізійна штабна квартира,
2. 3 піхотні полки,
3. дивізіон артилерії, який складається з

- a) штаб,
- b) штабна батарея,
- c) 3 дивізіони, кожний по 3 батареї, а кожна батарея по чотири 105 мм. гармати. (Транспорт відбувається спеціальними типами літаків).

- d) 1 дивізійон зенітної артилерії (32 гармати різного калібру).

- e) 1 батальйон з 3-ма сотнями,

- f) 1 батальйон санітарної служби, який складається з штабу, 1 сотні і 1 перев'язочної сотні.

- g) 6 дивізійні частини складаються з дивізійної штабної сотні, в якій є 1 розпізнавча чета і 1 чота з 9-ма гранатометами кал. 9 см.

Сухопутна група складається:

1. Панцерний відділ, що має:
- a) 4 легких панцерників M 24 (75 мм гарматки),
- b) 126 середніх панцерників M 26 (90 мм гарматка Першінг),
- c) 12 середніх панцерників M 45 (105 мм гарматки Першінг),

2. 1 розпізнавчий відділ з 7-ма легкими панцерниками M 24,

3. 1 артилерійський дивізіон кал. 155 мм,

4. 1 сотня загального вкомплектування,

5. 1 сотня постачання.

Сила десантної дивізії сягає 13.890 осіб, з чого на сухопутну групу припадає 2.679 чоловік. Десантна дивізія має комплект озброєння, яке важить 5.500 тонн. Для транспорту така дивізія потребує:

транспортних літаків типу	
C-82 —	1190
літаків-глятерів по 5,5 тонн	
вантажності —	310
літаків-глятерів по 4 тонн	
вантажності —	242
Р а з о м літаків	1742

Крім того потрібні є потягові літаки т. зв. (Schleppflugzeuge).

Сухопутна група підсилює десантну групу на суходолі, як тільки здобуто зв'язок десантної групи на лінії цілого фронту.

ВІЙСЬКОВІ ПОВИННОСТІ В ОКРЕМИХ ДЕРЖАВАХ

Край	вік поклику	Час повинності
США	19 років	24 місяці
ССР	19 "	24-60 "
Великобританія	18 "	24 "
Червоний Китай	18 "	36 "
Франція	20 "	18 "
Італія	18 "	18 "
Еспанія	20 "	24 "
Бельгія	19 "	21 "
Норвегія	19 "	12 "
Швеція	20 "	9 "
Данія	19 "	12 "
Фінляндія	20 "	8 "
Швайцарія	19 "	4 "
Туреччина	20 "	24 "
Австралія	17 "	36 "
Німеччина в ЕОС	18 "	18 "
Португалія	20 "	22 "
Голландія	19 "	18 "
Люксембург	20 "	12 "

(За «Frontsoldat»)

НОВІ ФРАНЦУЗЬКІ ПАНЦЕРНИКИ

ЕВК. — Під кінець 1952 р. у Франції з'явилися два нові панцерники, а саме:

1. Опанцирений розпізнавчий віз, який має 8 колес гумових. Чотири сидіння складаються зі заскленою ланцюговою шинами. Швидкість воза 48 км/год. в терені і близько 99 км/год. по дорогах. Сила мотору 200 PS. Озброєння: гармата кал. 75 мм, або протипанцерна зброя, або 3 скоростріли кал. 7,5 мм.

2. Легкий панцер, маневровий і добрий для маневру в різному терені. Особливо надається до поборювання панцерів. Найбільша швидкість 44 км/год. в терені і близько 70 км/год. по шляхах. Озброєння: гарматка кал. 75 mm.

НОВИЙ АМФІБІЙНИЙ ТРАНСПОРТОВИЙ ВІЗ НА 60 ТОНН

ЕВК. — Американська армія випробує нового амфібійного транспортного віза, яким можна перевозити 60 тонн вантажу. Згаданий віз є 18 м. довгий 8 м. широкий і 4,5 м. високий. Віз є вивінваний в 4 дізельмотори, кожний силою 165 PS, і великі гумові колеса. В часі показів на цей віз ладовано за одним разом 35 тонного панцеря і 35 тонновий кран. Обслуга віза складається з 3 осіб.

Кожному слово

«СТАРА ГВАРДІЯ»

На сторінках «Вістей» розгорнулася цікава і ціна своїм змістом дискусія. З цієї повчаючої виміни думок буде можна в прийдешньому неодні перевести в життя. Думаю, що редакція не замкне ще місця у «Вісіх» для дальших статей, з цим застереженням, щоб дискутанти висловлювали свої думки і погляди, а не повчали своїх противників, бо це непотрібно послаблює сам стиль дискусії.

Дозвольте й мені, що носив на собі однострої трьох армій, висловити кілька думок. Безперечно, оба «головні промовці» мають рацію, але права лежить, мабуть, по середині. Стара «гвардія» — ця з-перед першої світової війни — пригадує собі, мабуть, добре, який вплив на нас, молодих хлопців, мало військо. Жовняр, звичайно австрійський, бо ж жили ми тоді в Австро-Угорщині, а тим більше старшина, був для більшості з нас якимсь божком; не говорю вже про старшин украйнців, як тодішній хорунжий Степанів, капітан Тарнавський чи полковий лікар Маланюк (пізніше булавні старшини УГА), мали в наших очах більше значення чим усі професори з директором включно. З яким захопленням приглядалися ми повертаючись з маневрів військовим частинам, військовим стійкам при Божому Гробі, чи парадним сотням в часі Воскресної Утрени, Свята Божого Тіла, Йордану. Ми всі тоді як стій були б пішли в ряди армії, якщоб тільки були нас туди пустили. А масове зголошення до УСС-ів в 1914 р., втеча молодих хлопців з домів в ряди УГА, масовий наплив до Вільного Козацтва, чи ці усі прояви не були проявами романтизму? романтичного захоплення військом? Бо годі це приписувати тільки патріотизму, чи холодному роздумуванню про потребу оборони Батьківщини. Спитає хось, чому ж не було у нас фахових старшин, що так сильно відбилося в часі наших визвольних змагань? Так, цей молодечий запал до військової служби гасили наші старші товарищи «поступовці», котрі вважали службу в австрійській армії тільки примусом, а добровільну службу в армії, як фахову, вважали «австрофільством», чимось подібним до пізнішої «коло-братії». Старше громадянство дивилося на австрійських старшин як на меншеваргістичний стан, мовляв, офіцер це ніяка «кар'єра». Ніхто не думав про те, що нам треба буде військовиків, що прийде пора кривавого змагу за свободу народу, бо воріженки самі не згинуть і ніхто не подарує нам Української Держави з любові до нас. Не було кому використати цього романтичного захоплення військом, не було кому подбати, щоб використати цю романтику і витворити кадри фахових старшин для майбутнього змагу.

Як довго світ є світом, як кажуть у нас, так довго молодь буде тяготіти до однострою, до криса і шаблюк, бо це притаманне більшості кожної молоді, не з холодного роздумування, а з романтизму. А втім хто ж має більше значення у дівчат — «цивіль», чи військовий? За ким більше ллечиться

сліз, кого оспівують у піснях? І сільські дівчата не хотіли виходити заміж за хлопця, що «навіть у войську не служив».

Це одна сторінка медалі — романтична, — і ми не потребуємо цього стидатися, коли хтось хоче верувати до війська романтичним підходом. Виховати молодь так, щоб вона розуміла свій обов'язок супроти нації чи держави, обов'язок жертви життя, не просто справа і на це треба дового державного виховання. А втім чи може хто заперечити, що навіть у підпільних організаціях романтична сторінка не відограє помітної ролі.

Цей романтичний запал молодої людини і так довго не триває. За ним приходить вжиття у військову службу, приходить вояцька гордість, охота давати прикази, надія на підвищення військового ступня, на відзначення і под., і бувший романтик еволюціонує до справжнього вояка, навикає до твердого вояцького життя і стає тоді свідомим свого завдання. А час проходить, молода людина дозріває, змінюється погляд на життя і поки дійде він до старшинського ступеня, з його когніції романтики залишається тільки спомини. Во старшина не сміє бути романтиком. Цей, що наказує, мусить брати життя реально, бо він відповідає за свої накази і за їх виконання. Військова служба не сценічна гра, а жорстока дійсність. Старшині вільно бути романтиком з дівчиною у парку при місячному сяйві, або у вирі вальса на балевій залі, а ніколи у службовій дії. У службі він радше має бути «собакою» (говорячи військовим жаргоном), але не такою, що кусає, а такою, що вірно служить військовій ідеї, є обов'язковим і невгнутим. Ми не хочемо переживати ще раз романтики Базару чи Крут, бо ця романтика тодішнього командування кощувала забагато молодої крові, не хочемо романтиків, котрі жалували моста на Сяні в Перемишлі в 1918 р., не хочемо романтика командира батерії, котрий не хотів обстрілювати бівакуючого польського куреня в Старім Самборі (травень 1919), бо гарматні стрільни можуть розбити церкву, читальню «Прорвіти» чи міщанські domi. Хто хоче виграти битву, не може числитися з жертвами, які мусять бути. І якщо хоче у таких моментах кермутатися сентиментом, то нехай не нарікає, що наші воріженки не хочуть гинути. Самі вони не згинуть, їх треба знищити, вперто і послідовно.

О. Залеський
четар УГА

КІЛЬКА ДУМОК

В теперішній час тотальні воєн армія надалі задержала свою першорядну ролью. У нас, у відповідний час, тягар визволення пересувається до якоїсь міри на бійців. Але хто ж вони? Це громадяни зі всіх прошарків населення з своїми цінностями і примхами.

І тут насувається питання, як сцементувати їх, щоб кожний якнайкраще виконав свій обов'язок. Чи захоплення «козаченьками» серед тем-

ненької ночі» має мати вирішальний вплив на виховання і дух бійців? Чи свідоме розуміння «чому» й «зашо»?

У першій світовій війні, на центральних та східніх українських землях, які стояли під безпосереднім впливом козацької романтики, вирошло романтичне число отаманів і загонів. На західніх землях, дальших від цього впливу (багатьом імпонували «цісарські вулани»), цього не було, але в початках мобілізації, як казали йти за Україну — для загалу «русинів» неясне поняття — вони воліли вибрати неромантичних 25 буків, як романтичне ризико смерті (дезірірів було чимало). Пізніше, під впливом доцільного вишколу і розуміння цілей, УГА стала найкращою бойовою одиницею.

А Туреччина, зірвавши з деякими недоцільними традиціями, промостила собі дорогу в громаду модерних націй.

Тут варто навести ще один приклад. У 1945 р. один козацький відділ дістав завдання відтягти загрозу окруження над Плятензе. Вони вирішили «поїхати до ворога в гості». На коні та гальюном на дротяні засіки, заміновані поля і... скорострільний вогонь, самі стріляючи з хребтів коней з МГ 42 у гальюпі (Богові у вікна). Хоч вони осягнули ціль на короткий час, побоєвище виглядало цілком не романтично. (Це факт про який я чув від очевидця).

Цей малий приклад нерозумного замаху, у невідповідному часі й невідповідному місці, говорить за себе...

...Як і всюди, так і в нас є люди, які люблять життя ризика, пригод і небезпек. У час війни вони мають найкращу нагоду виявити себе й можуть осягнути, що пересічному бійцеві виглядає неможливим. Одні йдуть для слави і вертаються героями, другі тихо провадять шпигунську роботу. Але й вони мусять користуватися теперішніми засобами вишколу, і нерідко їхні успіхи залежать від холоднокровності й реальної оцінки положення.

В літературі знайдемо чимало вихнового, тільки ми склонені оминати це. Шевченко, хоч ідеалізує козаччину, проте в нього знайдемо чимало цінних думок. Застановімся над змістом політичних поем. Франко вірить, що син його народу — пролог — перед ним будучність. Хвильовий цілком зірвав з етнографізмом...

...Виховання бійця не починається і не кінчиться у армії, а має коріння перед нею і овочі по ній. У війську бійці приготовляються морально, фізично і політично зустрінути ворога та цими якостями перевищити його. В жодній армії не вважають наступу «гулянкою», але кожного заправляють до обставин найбільше подібних до реального стану і досвіду війни. Ба навіть «корейський вишкіл» ніхто не вважає повним образом модерної війни (брак атомової зброї, одностороння летунська перевага, нема морських, ані великих танкових битв).

Це все не значить — заборонити читати Кащенка чи Чайківського. «Вони потрібні для козаків усякого віку (від 18 до 80 років)» — писав Шерех, але кожному треба вміти розрізняти реальне від недійсного. І не вмовляймо в себе, що раціональний підхід не для нас...

Підсумки дискусії

Це справа свідомої своїх завдань публіцистики спромогтися завжди сміливо відчинити вікно, коли атмосфера в громаді задушлива, вміти підходити й висловити ті думки й ідеї, що то «висять у повітрі». Такі влучно підхоплені й зформульовані думки завжди знайдуть у здоровім гурті відгомін, стають його ж власними поглядами. І на тому завдання публіцистики кінчиться: хвилі відкинутого у воду каменя вже самі від себе роблять все дальші круги.

Розпочата колись на сторінках «Вістей» дискусія до теми «за який стиль нашої військової традиції» чи навіть «за який стиль модерного українця» — привела до з'ясування поглядів двох таборів на це питання, до з'ясування більш чи менш темпераментного. Що це таки дуже актуальна проблема, то про це свідчить самий склад дискутантів: колишніх військовиків (старшин, підстаршин, стрільців) і не-військовиків, чоловіків і жінок, 25-літніх і 70-літніх, з Європи й зпозда океану. При тому декім з-поміж дискутантів було сміливо заторкнено й неодне наше національне «stabu».

Після взаємної виміни думок чітко виринуло, що йдеться про виелімінування деяких перескравлено чуттєвих первів із нашого вже навіть не військового, але й загальнонаціонального виховання й замінення їх інтелектуальними, раціональними. Ставлячи таку вимогу при військовій педагогіці, наші дискутанті ніби підсвідомо прочули, що тільки на такій основі можливо в майбутній українській державі будувати збройну силу, в якій кожний 4-ий вояк-громадянин буде неукраїнської національності, подібно зрештою як і кожний 4-ий громадянин. Національно романтикою й чуттєвістю тут армію (й державу) можна тільки розвалити або довести до поліційного нагляду одних громадян над іншими.

Далі ж ішлося про те, щоб силою інерції («традиції!») не накидувати до-зрілим людям тієї самої педагогіки, що придається при виховуванні юнаків. Це відрух віповні зрозумілій: що намагання зробити місце в нашому житті людині дозрілій, яка в житті керується розумом і доцільністю.

Нам пригадуються відносини в західноукраїнському селі в 1930-их роках: молоді, динамізовані націоналістичною ідеологією, вдалося по черзі опанувати всі громадські установи й надати їм свій тон. Але це й відштовхнуло від тих установ «статечних газд»; звідси й стало з часом звичаєм у селі, що т. зв. «політикою» займалися тільки нежонаті, які оженившись теж «статечніли» і відтягалися від дальшої участі в громадському житті, бо їм переставав підхоп-

... Як ми вважаємо себе за пролог, ідімо в реальне життя. Будьмо морально, фізично і політично приготовані вступити в останній марш нашого стану. Хай нас наступний шанс не заскочить, а вичікуймо його. Бо цей шанс буде, мабуть, останній.

Р. Колісник
хор. І. УД

дити замашистий але й не все серйозний тон «молодих». А до такого довела відкрита війна проти «старих» (ведена тоді, до речі, в загальнонаціональному маштабі на ЗУЗ!) і наголошування ролі «молоді» та тих психічних елементів, що з молодістю пов'язані. Ніхто нині не стане твердити, що це було добре.

А що багато ще з тих поглядів (не все, правда, усвідомлених їх носіями) живе ще й нині — виявила дискусія. Її мі підняли були теж з метою очистити наше колективне уявлення щодо колишнього «романтичного борця» — військовика від наївних атрибутив сантиментальніщини, а в дальшому й саме поняття українства від отого комплексу «парубоцтва», згідно з яким добре служать Україні тільки гімназисти, дорослі ж назагал стають опортуністами... Характеристичне, що за нашим ставленням питання заявилися були молодші дискутанті. Відрадним теж при тому слід уважати ї цю обставину, що загалом при їх аргументуванні не було посилань на наше гарне письменство, а радше на загальну фахову літературу: хіба врешті ми таки вже вийшли з того стану, коли тези з економії напр. обґрунтують цитатами з праць економістів, а не з поезії Шевченка чи Л. Українки, й коли гарне письменство зватимуть і в нас дуже влучним англійським словом «fiction», коли при військовознавстві оперуватимуть тактичними поняттями, а не цитатами з прекрасних зрештою з мистецького погляду Шевченкових поем «Івана Підкови» чи «Гамалії». Воно дуже відрадно, що так схильні вже говорити саме молодші старшини. Це бо свідчить, що українська історія це не буде тільки історія української літератури (оцієї англійської «fiction»!) та літературно-мистецьких напрямків, їх декларацій і дискусій, але ж буде така сама, як історія кожного нормального народу; в ній має місце і знаходить зацікавлення не тільки літературознавець чи «нежонатий», але й «статечний газда».

Те, на нашу думку, виявила дискусія. І папір тому зужито не даром (як це побоювалася достойна анонімна «учасниця Близволін Змагань!»), бо розворушену думку людей за фабричними станками Англії й США чи Канади, ставлячи на всю широчину перед ними проблеми, від яких — як слушно висловилася одна з-поміж дискутанток — залежатиме, чи нам відома бути чи ні.

Всяка, вчорашнього й завтрашнього, від якого вимагають наші «романтики» (-чки) «йти погуляти», бо, мовляв, «море грас», — ці «прокляті» питання до живого обходять: бо він і не втікав (і не вткнеться в майбутньому!) студіювати в Грац медицину тоді, як обов'язок усіх чоловіків кликав до зброй. Для нього наша дискусія це не розливання друкарської фарби від нічого робити: це зачасні заходи, щоб якнайбільше заощадити зайвої і безвідповідального розливання української крові в майбутньому по думці засади, що краще один живий герой, ніж десяток убитих герой.

Редакція

ЗА РЕАЛЬНУ ДІЮ!

Переглядаючи кожне нове число «Вістей», зупиняюся завжди дещо довше при сторінці «З діяльності Станіць». Це здебільша короткі, сухі кількарядкові повідомлення, які для сторонньої людини майже нічого не кажуть. Для нас однак — це коротка історія Братства, це перегляд його праці й доказ його живучості, що є охота й можна працювати в одній громаді, для одної цілі навіть тоді, коли нас розділяють океани й кожному приходиться жити й працювати в дуже різних умовах, в різних країнах з їх своєрідними притаманностями.

Ще сьогодні, майже три роки від створення Братства, читаемо, що ще постають нові Станіці, що «загублені» друзі включаються до праці, а «старші» Станіці розгортають щораз ширше свою діяльність, добуваючи моральний капітал між своїми й між чужими.

Хочеться однак, щоб праця дала ще кращі успіхи, щоб ми не зупинились на чому стоїмо, якраз тепер, в часі вагітному на вирішальні події. Тому призадумаймося над питаннями: як повинна виглядати праця Станіці і їх членів, що можна, що треба зробити щоб не попасті в стан інерції чи «забальзамовання».

Наша діяльність не повинна починатися й кінчатися на влаштуванні раз до року Академії в пам'ять по-ляглим під Бродами та під Фельдбахом. Це замало! При витривалості й дрібці посвяти, та створивши — де можна — відповідні передумови, можна поставити працю куди краще. Без сумніву, кожна станиця різниться одною від одної і кількістю членів, і їх інтелектуальним рівнем й іншими специфічними обставинами, але на віть в малому гурті можна зробити дуже багато.

Всі знаємо, що однією з передумов успішної праці є **достатня й здорова фінансова база**. Грошеві засоби є по-трібні і для піддержання праці Головної Управи і Станіцям для різних цілей, починаючи від періодичних допомог інвалідам, хворим, вдовам та сиротам, почерез публікаційні видання до інших внутрішньо-станичних, потреб і видатків, як заснування власної домівки, бібліотеки, влаштування свят, рефератів і т. п. Ці засоби треба й можна здобути, все залежить у великій мірі від спрітності та вкладу праці фінансових референтів й Управ Станіці.

Якщо «матеріальна» діяльність дас добре успіхи, тоді вже легше провадити й «духову» діяльність. Кожна громада повинна старатися придбати **власну домівку**. Власна домівка — це «щось», що в'яже членів станиці, їх не треба тоді «стягати» — вони самі напевно, бодай раз в тижні зайдуть туди, щоб зустріти знайомих, заграти в шахи чи прочитати журнали та вислухати доповіді. Маючи власну домівку, хоча б малу й невідагливо влаштовану. Ви зискаєте дуже багато. В ній можна закласти бібліотеку своїх і чужих видань, запренумерувати декілька газет і журналів та створити відповідну атмосферу, щоб члені Станіці відчували потребу, після важкої щоденної праці, шукати духового відпочинку в кругу знайомих.

Ми повинні дбати й про те, щоб

гопомагати редакції «Вістей» цікавими матеріалами до журналу, як теж багато з нас, що більше пережили й сачили, повинні, ще поки ці речі залишились свіжими в пам'яті, списувати переживання, історію частин та інші та висилати до редакції. Ці матеріали придадуться до написання історії нашої дивізії і кожний з нас може багато причинитися до повного й невикривленого наслідження всіх по-дій, бо багато речей ще й сьогодні не повно, а то й зовсім не висвітлені.

В парі з цим **реферати, доповіді, дискусійні вечори** — оживляють життя Станиці. Їх можна вести на різні теми, запрошуваючи докладачів та гостей. В останньому часі з'явилися на видавничому ринку цікаві книжки та журнали в англійській, німецькій, польській та інших мовах, старшин тих армій про їхні спомини, спостереження й висновки за час другої світової війни й після неї. Станиці повинні пригадати якнайбільше такої військової й напіввійськової літератури та інформувати своїх членів, у формі рецензійних вечорів, про цікавіші речі.

Є доцільним обмінюватися цікавішими рефератами та набутим досвідом з праці з іншими станицями. Взагалі ж, обмін думок, чи у формі листування, чи на сторінках «Вістей» — це конечна й бажана річ, що в великий мірі причиниться до покращання праці.

Цих кілька наведених думок — це в скороченій формі програма праці Станиць, це вказівки для їх Управ. А ми, члени? Не будьмо тільки глядачами, які приходять на доповідь, чи академію «бо випадає». Ні! Берімо активну участь у всіх задумах і починах станиці, бо співпрацюючи активно з ними, ми працюємо рівночасно й над собою самими, поширюючи й поглиблюючи свої політично-військові знання. Будьмо свідомі того, що на нас, на молоде покоління, дивляться і наші батьки і наші сини, одні, щоб передати кермо в наші молоді руки, другі, шукаючи прикладу — то ж не розчаруймо їх.

Е. Шипайлло

*

Приклад гідний наслідування!

Краєва Управа Братства в Канаді перебрала з днем 1. 6. 1953 опіку над українською школою для дітей залишениць, в таборі Оеррел, Мюнхен, Німеччина. Кожномісячно висилатиме Краєва Управа Братства відповідну дотацію в грошах як теж опікуватиметься дітвою всіма доступними засобами.

Краєва Управа в Канаді кличе всіх тих кол. вояків, що ще не включились до клітин Братства, негайно це зробити й таким чином причинитися до реалізації цього шляхотного почину. Пожертви слати на адресу Референта по справах опіки над школою, п. Б. Кальбі, 676, Баттурст ст., Торонто, Онт.

ЧИ ВИ ВЖЕ ВИРІВНАЛИ

ПЕРЕДПЛАТУ?

ЯКЩО НІ, ЗРОБІТЬ ЦЕ
НЕГАЙНО!

З и з о м

Люблю веселих і дотепних людей. Люблю жарти. Не тому, що знаю приказку „сміх — то здоров’я“, бо особисто знаю дуже багато хворих людей, що сміються і навпаки: багато м’їх усміхнених приятелів — хворіють.

І не тому люблю жарти, що я опиняється в країні, де засадою успіху в житті є «keep smiling» і «take it easy» в кожній ситуації.

І також не тому якраз, що так радить своїм скавтам Бейден Пауль — а прямо тому, що веселих людей у нас мало.

Річ відома, що тужимо за тим, чого нам мало, або недостас.

Може тому я не тужу за Америкою...

Не люблю однак чомусь першевітневих жартів. Маю до них якесь упередження. Звичайно вже в березні обіцюю собі, що не дам набратися! В календарі перше квітня в мене підчеркнуте червоним.

Позатим люблю жарти, хоч з ними, як із жінками треба бути обережним у підборі: є гарні, є невинні, є легкі, природні й лаідні, добрі і симпатичні, але бувають і пошанні й прикри та несимпатичні жарти. Іх, як жінок, нераз важко зрозуміти. Треба радше відчути...

Зрештою тут теж усе залежить від обставин, настрою, віку, пори дня і наслідків. Сказано: зовсім як з жінками.

Часом юди вирішили куди їх заразувати, бо навіть і ті з датою першого квітня не все є Prima Aprilis. Можуть бути приміром шевські, або... Але про це вже на кінці.

От мав я доброго знайомого. „Мав“, хоч він ще живе, тільки, що вже не „добрий“ і не „мій“, знайомий...

Минув рік з таком, як ми бачилися. Минув теж рік, як він взяв тоді у мене кількінадцять (мав записане) календарців Українського Вояка на 1952 р., виданих Братством, бо конечно потребував їх для своїх знайомих і приятелів. (Знаєте котрих календарців. Тих, що як згадав О — як в статті п. н. „Пройдений

шлях“, в поперець „Вістя“, розійшлися повністю в 4000 примірників!], Гроші обіцяють сейчас вислати поштою

Радий, що позувся клопоту з колпою рта жою, бо в Мюнхені аж „пищали“ за центом, ще таки того дня заложив я свої ґроши в вислав на Дахауерштрассе. Хай там „герой“, думаю, не „світить оком перед друкарнєю „Ціцеро“

Та довго прийшло мені ждати. Минало місяців може три, а мій добрий знайомий не відівівся, Написав я до нього, легко напікнув, і даліше ждав.

Проїшло знову чверть року. Ні дуду! Написав би я, але задумався. Може „не впадає“. Готов напівзатися. Чайже знайомий... з Америки не вийде... Зрештою мі змінив адресу, або прямо хвилюємо призабути. Пригадає собі й више. Коби хоч не хворий...

Тому й втішався я його листом прийшовши з роботи. Навіть не сідаю, а таки стоячи читаю:

Дорожий Друже!...

Пише богато про себе, про свою працю, про те як всюди „уділяється“, бо треба... Пише про це й те. Вкінці „Веселих Свят“ з Великоднем бажає, про Київ і Львів згадує, а про календарці ні-словів! Дійсно забув.

Та ні! На кінці листа під P. S. дрібним письмом в поспіху мала дописка: „Ага! Був би чисто“ забув! Вибач, що так довго тянув з тими каландарцями. Вір, мав, найкращу волю. Та вони в мене в порядку не пропадуть. При найближчі нагоді по святах відошлю.

Твій...

Читаю щераз, бо не вірю. Чиж би?? Ні, таки так: „Вони в мене в порядку, не пропадуть...“

Хіба жартую, бо є і кінські жарти!

А може... Може це тільки невинна Prima Aprilis, бо лист з датою I-го квітня 1935 р.

Бувають різні жарти...

Підіжду з чверть року, побачу...

Славомир Кошар

КОМУНІКАТ

Капітула пропам'яткових відзнак 1-ої Української Дивізії Української Національної Армії та битви під Бродами доводить до загального відома про появу відзнаки битви під Бродами.

Згідно з 10. точкою правильника Капітули, відзнаку битви під Бродами можуть одержати лише її участники, а у випадку їх смерті, або пропадення без вісти, одержує на ім'я участника найближчча родина, без права нащеної.

Разом з відзнакою видається кожному участникові грамоту і дві стяжки. Односантиметрову стяжку можна носити на лівій вилозі цивільної блюзи, перетягнути через дірку вилоги.

Щоб одержати відзнаку битви під Бродами, треба виповнити заяву, в якій повинні бути слідуючі відомості:

1. Військовий ступень, прізвище і ім'я.
2. Дата народження.
3. Полк.
4. Прізвище сотенного.
5. Які одержав відзначення за участь у битві під Бродами.
6. Число відзнаки 1-ої УД-УНА.
7. Ручителі (ручителями повин-

ні бути члени Управ відділів ОбВУ на терені В. Британії, а в інших країнах — Управ Станиць Братства 1. УД-УНА).

Відзнаки проситься замовляти через відділ ОбВУ та станиці Братства 1-ої УД.

Ціна відзнаки у В. Британії 10 шилінгів, в Австралії 15 шил., в Австрії і Німеччині 6 нм., в США і Канаді 3 долари, в інших країнах рівновартість 3-х ам. долярів.

Заяви враз з належністю висилати на адресу: Капітула 49, Ліндцен Гарденс, Лондон, В2. В Німеччині на адресу: В. Козак, Мюнхен 2, Дахауерштр. 9/II.

По одержанні заяви і належності Капітула вишле відзнаку разом з грамотою і стяжками.

За Капітулу:

Голова: М. Дліябога

Секретар: М. Карпинець

З КНИЖОК І ПРЕСИ

СПОГАДИ Е. ЗАГАЧЕВСЬКОГО ТА НАША ДИСКУСІЯ (Думки військовика)

Це випадок, що саме в розгari дискусії, яку викликала коротка, але ядерна та змістовна стаття д-ра О. Горбача «За яку традицію», — вийшла з друку книжка Е. Загачевського «Спогади фронтовика». Філософ твердять, що властиво випадків немає, а все діється закономірним порядком. Під цим оглядом спогади є незаперечними, закономірними аргументами того твердження, яке висунув д-р Горбач та його однодумці в дискусії. Але розгляньмо перш усього спогади Загачевського.

Спогади ці є незаперечно специфічним, своєрідним твором на тему, яку досі ніхто не порушував, або ж зачіпали її побіжно, доривочно. Вони є великим і цінним вкладом у нашу військову мемуаристику, на яку ми такі бідні. Чим саме цінні спогади Загачевського?

Перш усього своєю правдивістю, ширістю, простотою та свіжістю. Ми знаємо, що чимало подібних спогадів із часів визвольних змагань 1917-21 років (хоч би «Холодний Яр» Горліс-Горського та багато інших, дрібніших спогадів), були писані більш «романтично», ніж правдиво. Автори описували події та факти так, якими вони хотіли б їх бачити, а не якими були в дійсності. Коли ж ми, головно дівізійники, читаемо спогади Загачевського, то переживамо їх так сильно, немов би дії знов повторилися. Це тому, що спогади свіжі, правдиві, ширі, і тому, що тисячі нас ѹще недавно переживали те саме.

Українська критика в США назвала в пресі ці спогади «На сході без перемін», в противагу до спогадів Ремарка «На заході без змін». Формально, може, воно й слішно, але по суті назва, яку дав автор, та ще з іронічним, може, підзаголовком «Одисея сірого коляборанта», є найбільш відповідна і властива, а в той самий час скромна та безпретенсійна. Ремарк був цинік, комунізуючий тип, представник негативної верстви суспільства, «спролетаризованої» інтелігенції, яка в результаті 1-ої світової війни пішла манівцями та попала або в комуністичний, або в гітлерівський табір.

Наш автор, натомість, є представник ідеїної, воюючої української молоді, яка в результаті програмої визвольної боротьби, в епоху «чорної реакції», не сходить на манівці, а в найгірших обставинах шукає виходу з трагічного положення.

Не берусь писати рецензії на спогади під оглядом літературно-мистецьким, бо автор цих рядків — лише вояк, але жден літератор, тим більше — жден критик. Оцінюю ці спогади як читач та як військовик. Адже ж кожна річ пишеться для читача, і як один із таких я забираю голос. Ця книжка мені дуже зрозуміла і тому дуже близька. Вона правдива і тому дуже цінна. Кожен вояк-читач, ба навіть не вояк, вживається в описані події і живе ними дов-

гий час. Жива, страшна, часто специфічно трагічна дійсність, змушує кожного читача думати та робити висновки. Під оглядом ідейно-моральним, це трагедія нашого молодого, покоління, що, виховане романтично, шукає реального виходу з «вогненно-го кола», гартується в обличчі смерті, та на базі «реального інтелектуалізму» перетворюється на безкомпромісового, зимного борця за свій найвищий національний ідеал. Тут конденсована історія, радше, теза короткого етапу в період 2-ої світової війни — цієї ланки в ланцюгу безнастаниго визвольного змагання нашого народу.

Під оглядом військовим, ці спогади — неоцінений матеріал для нас у двох аспектах: 1. в аспекті психології вояка взагалі, а українського зокрема, 2. в аспекті виховання вояка, згайдно, — яким мусить сьогодні вояк бути. Розвиток військової техніки змінив кардинально ріло вояка, як одиниці, а разом з тим і його психологію. У військовому житті за останні десятиліття з'явилась нова теорія: психологія вояка, яка ще в 1-шій світовій війні була предметом лише генеральних штабів та академії, а сьогодні мусить стати предметом навчання в сотні. Як іще перед винаходом вогнепальної зброй, ба навіть у 1-шій світовій війні, окремий вояк не грав будької функціональної ролі, а правив за ударний кулак (гарматне м'ясо), так сьогодні кожен вояк є невід'ємною частиною великої і малої воєнної машини, є і мусить бути думаючим, ініціативним функціонером. Сьогодні вояк є паном величезної вогненої сили, яка заступає колишню масу «гарматного м'яса». Отже психологія вояка стала невід'ємним складовим чинником цілої системи його вишколу виховання.

На превеликий жаль, цей вирішальний предмет залишився поза увагою нашого вояцького життя. Позитивним явищем є факт, що в наших «Вієтнамах» цю тему порушив наш молодий старшина хор. Ф. Кордуба. Ця тема, проте пройшла мимо уваги наших військових теоретиків, мимо, уваги старого та молодого генералітету.

Спогади Загачевського є незаперечно чудовим матеріалом для цього предмету. Вони є серйозним матеріалом, бо є продуктом обserвації молодого, здібного вояка та щирого патріота. Вони є цінним матеріалом ще й тому, що по суті це перша праця в цьому напрямку. Деяких критиків вражас «холодно-інтелектуальний» опис фронтових дій автором. Воно, може, не зовсім естетично звучить: «...знову гармати ригнули вогнем», головно, коли всі страхіття вчоращеного дня лишились позаду, чоловік якимось чудом виніс свою голову, яка хоче трохи відпочити та зажити сяким-таким мирним життям. Але реальне «пекло» сьогоднішнього було наявність не снілось учасникам 1-шої світової війни та тим, що пережили страхіття недавнього бомбування. І мимо всього, сьогоднішній вояк мусить пережити це пекло, звінкнутись з ним і далі боротись, аж поки не бу-

де осягнена мета, для якої ведеться війна. Найлегше згинути в цьому пеклі, але далеко важче — жити в ньому без відиху, без відпочинку, будучи свідомим своеї мети та ідеї. А що буде, коли на полі бою розриватимуться атомові гарматні стрільни, малі авіа-atomбомби, які — як показує практика — не завжди мусять усе нищити і вбивати, а діють також в застрашуючих розмірах паралізуюче та деморалізуюче на вояка? Романтизм та чуттєве виховання вояка нічого не вдіює на такому полі бою. Лише зимний інтелектуалізм, важкі, втомлюючі вправи, постійний гарп тіла і духа, постійні, майже механічні (на перший погляд — безцільні) вправи — зроблять вояка відпорним, гнучким, безстрашним. Досвід 2-ої світової війни показав, що лише так вишколена армія має мінімальні втрати в людях.

Спогади Загачевського є живим аргументом цього твердження, і в цьому є їх велика практична ціна. Вони разюче правдиві, наче зфотографовані на побоєвиці. Мені доводилось чути від наших кваліфікованих публіцистів, журналістів та критиків таку оцінку спогадів: «Спогади» написані широ, правдиво і досить майстерно коли взяти під увагу їх специфіку. Але для автора не існує зовнішнє оточення. Начебто за 2 роки фронту не зустрічав населення». Це слухна зуваха, як би мова йшла про якийсь літературний твір. Але ж автор перебуваючи весь час у своєму загоні, не бачив навіть шпиталя при поважних ранах. Його лікували безпосередньо за фронтом, а запілля для нього, як приреченого на загибел, не існувало. Для нас неоціненне те явище, що автор — і тисячі його товаришів зброй — не зломився, не втратив своєї головної мети, заради, якої одяг чужий однострай. Воля згинути на цьому світовому побоєвиці, нехай із чужою зброєю в руках, але обороняючи свою ідею, ніж бути «зарізаний як баран» (дослівно), з резигнацією безоборонного. Така є психологія вояка сьогодні воюючої України, і в тому чи не найбільша її сила.

Накінець, особлива цінність спогадів для кол. вояків-українців, головно, для дівізійників 2-ої світової війни, полягає в тому, що автор сміло і правдив з'ясував причину нашої військової співдії з німецькою армією проти спільногор ворога в тих обстановинах. Роздумування автора над ситуацією підходять усім тисячам і кожному, зокрема тим, що взяли зброю в руки.

Така нова риса нинішнього учасника визвольних змагань, якої надала йому жорстока, далека від справедливості дійсність. Так я розінью спогади Загачевського з позиції вояка, що брав участь у 1. та 2. світових війнах, головно у визвольних змаганнях. Літературну критику нехай наводять фахівці. Зрештою, спогади не є літературним твором, та автор й сам на це не претендує. Проте він може цього добитись, якщо буде далі працювати в цьому напрямку. Важне, що С. Загачевський став на добрий ґрунт.

полк. Р. Долинський
Нью-Йорк, 10. травня 1953.

GEN. MARIAN KUKIEL: ZARYS HISTORII WOJSKOWOSCI W POLSCE,
5-е видання, Лондон 1949 стор. 242.

Ділянка історії військовика й військової справи на Україні належить, мабуть, до найменше розроблених в українській воєнній і загальній історіографії. Справу тут бодай дещо рятує «Історія українського війська» (Львів, 1936), праця 5 авторів (І. Крип'якевича, Б. Гнатевича, З. Стефанова, О. Думіна й С. Шрамченка), сико-тако заповнюючи що прогалину. Але й ця праця не вільна від недоліків і, що більше, від — прогалин: військову справу на Україні у ній по-трактовано тільки як історію **українських** збройних формувань, і ніяк не як історію **військової справи на українських землях**. Тим самим і випали з неї проміжні періоди, коли Україна входила в чужі військові системи: польську, частково мадярську, російську, австрійську тощо, не говорячи вже хоча б про такі питання, як от українців і українських формувань у Червоній Армії. Характеристичне, що наше попереднє покоління та-кий підхід внесло було і в розділ «Військо» в Українській Загальний Енциклопедії (Коломія-Станіславів, 1932) і що аж в «Енциклопедії Українознавства» (Нью-Йорк-Мюнхен, 1949) таку концепцію закинуто врешті. У стосунку до історії польського війська саме таке вужче розуміння тієї історії представляє собою й рецензована нами праця польського генерала: вона цікавиться тільки військовими справами незалежної польської держави або вузьконаціональними військовими польськими формуваннями.

Убога теж і українська монографічна військовознавча історіографія: маємо на думці історично-військові аналізи зводжених боїв, походів чи війн. І не дивниця, бо ж така аналіза вимагає від автора відповідної історичної військової підготови одночасно. А в нас загалом на істориків посуха, то звідки вже взяти воєнних істориків-військовиків. У державних народів при воєнних академіях діють відповідні категорії військ: на аналізі тактики зведених боїв, на аналізі стратегії окремих полководців виховуються власні штабовики, вивчаються особливості військового мішлення власного і чужих народів. Ця ділянка у нас, сміло можна сказати, занедбана майже вповні: поза спробами військовиків після програных Визвольних змагань повести того роду працю в рамках своєрідної таборової «воєнної академії» в Тарнові-Каліші (а в висліді того, мабуть, — декілька розвідок-монографій у міжвоєнних наших історично-військових журналах «Табор», «За Державність», «Червона Калина» чи «Працях Українського Наукового Інституту» в Варшаві!) — вона, ця ділянка, лежить облогом. Як не врахувати декількох давніших советських популярних брошур із воєнної історії України (до речі, по-російськи!) то серйозніше дослідження воєнної історії княжої доби пожавилося аж після останньої світової війни і його результати еміграційному читачеві майже не відомі, навіть із наголовків праць. На жаль, увага всіх наших військовознавчих журналів на еміграції аж надто виключно полонена модерною військо-

вою технікою й історією — в найкращому випадку ще хіба — Визвольних змагань, якщо не виключно тільки самої 2-ої світової війни, — щоб знайти місце й на реєстрація, хоча б у формі рецензії, того, що з історії військовознавства появляється іншими моєма. Спеціального ж історичного журналу наша еміграція не має. То ж щоб звернути увагу наших військовиків і на цей відтинок, хочемо поділитися — хай і спізнено на декілька років — нашими думками з приводу названої в наголовку праці польського історика-військовика. Це тим більше, що через згадувані вже попередньо причини прийдеться українським військовикам таки довго-ще, мабуть, зазирати і в сусідську літературу, щоб повністю вивчити історію військової справи на Україні.

В особі автора оцієї книжки маємо відомого серед польських істориків дослідника польських військових формувань післявійської Польщі (кінець 18-ї початок 19 ст.) як теж і польсько-большевицької війни 1918-21 рр. Сама ж праця це власне вже 5-те справлюване і змінюване видання книжки ще з половиною 1920-их рр. Тому й її зміст закінчується власне аналізою польсько-большевицької війни, 1921-им роком. Від розглядання дальшої історії автор стримався аж до опублікування матеріалів для історії польсько-німецької війни 1939 р., як загалом матеріалів до участі поляків у 2-ї світовій війні. Книжка написана легко й популярно, тут і там не без зайвого патріотичного патосу, який, як зрештою скрізь так і тут, заваджає тоді об'єктивізму. Все ж подає автор на вступі теж і общирну бібліографію спеціальних і загальних опрашувань воєнної історії Польщі. Вражає при тому однак — поза однією советською позицією! — повне зігнорування позапольських опрашувань тих самих тем. Виходило б, що нібито таких опрашувань загалом не було, або ж що не були вони відомі достойному авторові. Нам однак здається, що й тут заважали авторові «патріотичні почування» (інший ще їх наслідок побачимо згодом!), які й не дозволили йому відсилати польського штабовика ще й до інакших можливих з'ясувань тієї справи: німецьких, російських, чи хоча б навіть — українських. Звідси то в нього тут і там, при нагоді от хода б польсько-козацьких воєн — пересадні цифри повнозбройного козацького війська тощо. Сама ж популярна форма викладу дозволяє йому цитувати той чи інший вислів, оцінку, не називаючи джерела; а це для критичного читача не вистачає.

Історію військової справи в Польщі автор подає в такий спосіб, що найперше характеризує систему військової організації її озброєнням кожного з періодів, враз із розвитком окремих військових інституцій та — причин, які викликали дотичні зміни в організації війська, а далі і в тактиці загалом у воєнній доктрині. Кожному такому розвою етапові додані ще потрібна аналіза окогось характеристичного бою, що його звели польські чи польсько-литовські полководці. Хіба тільки «патріотично-віховні» міркування привели автора до того, щоб для такої аналізу підібрати єди-

но переможні для польської сторони бої (Грунвалд 1410, Обертиц 1531, Кірхгольм 1605, Берестечко 1651, Віденський 1683, Рацлавіце 1794, Сомосєєва 1808, Рашин 1809, Вавер 1831, Грохів 1831, Варшава 1920). Історію польської весної стратегії автор свідомо виключив із свого нарису й залишив її вповні для політичної історії Польщі. На нашу думку, це помилкова, бо ж її елементи тісно сплетені з історією війська й воєн та з їх, воєн, характером, як от хоча б у козацько-польських війнах.

До великих позитивів оцього нарису належить тісне пов'язання історії польської військової справи із історією війська на Заході Європи: на тому виклад дуже виграс. Це варто затягнути собі й українським історикам війська.

Українського читача цікавитиме у книжці все, що якось пов'язується з історією й українського війська. Сюди — крім загального з'ясування військової організації литовсько-польської й польської держав, яка стосувалася й наших земель у цих державах — слід заразувати аналізу битви під Берестечком (поданий теж ситуаційний шкіц). Авторове з'ясування тут нітрохи не відбігає від традиційних польських і різничається немало від того, що про цю битву кажуть українські джерела й дослідники. Близьче однак на цьому місці в критику його з'ясування не вдаватимемося: саме про бої Б. Хмельницького, а в тому й про берестечську битву, готовиться до друку праця інж. Ю. Крохмалюка в В-ві Братства кол. воїків 1 УД, то там український читач знайде подрібну аналізу цієї битви й її значення). Зрештою ж, то, як не враховувати коротких авторових згадок про козацьку військо, самих українців автор згадує ще при нагоді українсько-польської війни 1918-19 (в Галичині) й принагідно в ході польсько-большевицької війни.

Щодо першого — українсько-польської війни — то автор (і це треба признасти йому як полякові за великий плюс!) не згадує вже оклепаних байочок про «австрійську зраду поляків і допомогу галицьким українцям» (правда, декілька сторінок перед тим він при згадці про берестейський мир таки не може стриматися від зайвого, навіть у патріотично-популярних книжках, епітету «ганебні!»). Виявляє однак коротку пам'ять, забуваючи про польську «тактику переговорів і делегацій» у критичних для поляків хвилинах під Львовом, як теж про застережене Антантою призначення Галлерової «синьої» армії: воювати з большевиками, але не з українцями. Успіх української Чортківської офензиви виясняє відтятненням польських сил із того відтинку, а її спиненням стягненням польських сил з інших відтинків, і ніраз не бралом стрілива в українців.

З большевиками ведуть у 1920 р. війну («вітрава кійофска!»), очевидно, тільки поляки (і ще «20.000 українців на правім крилі над Дністром!» — а про українських повстанців, армію Зимового походу й б-удивізію Безручка якось забув!). Двома приблизно реченнями згадано й про участь частин армії УНР в боях (Докінчення на стор. 31)

Ми повернемось!

(В десяту річницю Дивізії.)

Маршово.

Сл.: О.Лисак.

Муз.: Ю.Лаврівський.

The musical score consists of four staves of music in common time, key signature of one sharp (F#), and a tempo marking of 'Маршово' (Marching). The lyrics are written below each staff in a cursive script. The first staff starts with a rhythmic pattern of 'ta-ta-ta-ta - ta -'. The second staff begins with 'Да-ле-ка Ти' and continues with 'та близька і є-ди-на о, Батьків-'. The third staff starts with 'та - та - та - та -' and continues with 'ща - но в зе - ле - ні стелів' and 'дон-ба-су шах - ти, Ки-їв, Вер-хо-'. The fourth staff starts with 'та - та - та і най - 90 - ро - щевесні - ті міс - то львів . ми в'иг' and continues with 'ви - на' and 'те - бе в'иг - хо - ги - ли з бо - я - ми і в бо - ях ми по - вер - не - мо - ся'. The fifth staff starts with 'знов за - зве - нить наш за - ліз - ний крок шля - ха - ми за - го -'.

во - рить в цей день і сталь і кров ни від те - бе від - хо - ги - ли збо-

я - ми і в бо - ях ми по - зер - не - мо - ся знов за - 938e -
 нить наш за - ліз - ний крок шля - ха - ми за - го - во - рить в цей день і сталь і

кров .

Б. Г. Т.

Ми повернемось

I.

Далека Ти, а близька ієдна,
о Батьківщино, в зелені степів,
Донбасу шахти, Київ, Верховина
і найдорожче в світі місто Львів!

Ми від Тебе відходили з боями
і ми в боях повернемося знов!
Задзвенить наш залізний крок шля-
[хами
заговорить в цей день і сталь і кров!

Ми від Тебе відходили з боями
і повертаємося в боях ми знов!
Вже дзвенить наш залізний крок
[шляхами,
вже зному промовляє сталь і кров!

II.

Вкрилися могилами простори
за верх Говерлі і за Чорне Море
і Броди бачили нас у бою,
Дивізія віддала кров свою.

Ми від Тебе відходили...

III.

Із хмародерних міст, з лісів Канади,
з замрячених британських островів,
зійдемось знов в дивізії й бригади,
і Ти почуеш наш у марші спів.

КОМУНІКАТИ ГОЛОВНОЇ УПРАВИ

До кол. вояцтва 1. УД

В ці дні припадає 9. річниця великої битви під Бродами. Всюди де тільки існує хоча б найменший гурт кол. вояків 1. УД відбуватимуться святкування цеї дорогої для нас дати. Та не лише для нас вояків, вона вже стала сьогодні дорогою й близькою всім українцям, вона стала національною датою.

Трагічний був вислід брідської битви. Тисячі полягли на полі бою, тисячі караються по тaborах в Сибірі, що й до сьогодні шукають на сторінках нашого журналу осамітнені матерії своїх синів, що то: «останньо був з сонетою під Олеськом», жінки своїх чоловіків, діти батьків...

Та незважаючи на ці болючі моменти, а може саме тому, брідська битва має свою віймку велич. Во завдяки їм, завдяки цьому безмежному болеві тисячі українських людей, вона піднесена до категорії національної дати; пишним килимом встелюється побагрянілий від української вояцької крові підбрідський чорноzem, криштально чиста слеза матері здобить його великим орнаментом болю й приготовляє до приходу її, української Волі!

Броди це не лише річниця смутку й жалоби, це в куди більшому ступені дата української мужності, горда дата нашої генерації.

До 1. УД а з нею під Броди пішли тисячі української молоді щоби за свідчили свою готовість служити Батьківщині, щоби задокументувати, що сини не гірші батьків! Не вина українського вояка, що вислід битви під Бродами був трагічний. Значення її не лежить в технічно-військовому успіху чи неуспіху. Броди це в першу чергу вияв босової готовості українського народу й його молоді. Тому й тільки тому святкуємо цю дату, тому ми горді за неї!

З нагоди дев'ятиріччя битви під Бродами, кличмо все кол. вояцтво 1. УД гідно відсвяткувати роковини великої дати нашої найновішої вій-

Z A R Y S...

(Докінчення з стор. 28)

періоду «чуда над Вислою» (серпневої битви за Варшаву в 1920 р.). З-поміж рядків вичитуєте, що причиною провалу «кіївської управи» була слаба політична свідомість українців, на повстання яких і розраховано, і які однак свого уряду не підтримали. А про польську політику на Правобережжі з поверненням туди обшарників-польськів, про польські перемальювані вивіски в Проскурові й Кам'янці — якось сердга забув згадати... Там саме хибна політична «стратегія» заважила на програній мілітарній. Тому то й годі її промовчувати в таких випадках, відсилаючи читача до політичної історії, як теж — промовчувати чужі джерела до того самого питання. Так робили в сумній пам'яті військовий Польщі. А на еміграції автор хіба б повинен був зревідувати такий підхід, що уважався добрим за часів сумної слави пасифікаційного «14-го полку язловецьких уланів».

О. Горбач

ськової історії й належно віддати пошану нашим поляглим товаришам зброй.

Вітаємо всіх учасників битви й бажаємо їм багато успіхів в дальшій службі для добра України. Наши думки й відчуття линуть в першу чергу до тих наших товаришів-учасників битви, що ще досьогодні караються по більшевицьких засланнях. Ми не забули за Вас дорогі друзі. Ми молимо Всешибинього, щоб скоротив Ваші терпіння й щоб врешті ми спільно могли відсвяткувати велике свято української Волі. Більш як колиненеть перед тим ми впевнені в тому, що вже скоро ми таки дочекаємося його.

Вітаємо все наше членство, всіх кол. вояків 1. УД, і кличмо: ставайте в наші братські ряди, маршуймо спільно й згідно до нашої мети. Хай пам'ять наших поляглих товаришів, хай свідомість того що тисячі їх караються тепер у сибірських каторгах, дозволить побороти нам незгоду й обоятність, розбрат і зневіру. У великий і сильний згодою й працею сім'ї Братства кол. вояків 1. УД, маршуймо однією лавою, як колись під Бродами, як згідно лягли трупом за вою України тисячі наших друзів у стін Маркіянової гори. Дорожім і бережім нашу братську єдність, бо в ній запорука нашого успіху, бо вона тільки дозволить нам осiąгнути наші намічені завдання на військовому відтинку нашого емігрантського побуту.

Головна Управа Братства
кол. вояків 1. УД-УНА

ЗАКЛІК

Головна Управа Братства й Редакція «Вісті» звертається оцим з проханням до читачів нашого журналу, перевести під час цьогорічних святкувань 10-річчя постання 1. УД й дев'ятіліття бою під Бродами одноразово збірку на пресовий фонд Братства. Фінансові труднощі не дозволяють нам поширити нашої видавничої роботи. Тільки з трудом й завдяки посвяті малого гурта людей вдається вести роботу в дотеперіших розмірах. Мабуть, всі ми згідні в тому, що наші видання потрібні й корисні. Вони хоч в деякій мірі виповнюють багату на білі плями нашу військову літературу, вони, в міру можливостей, плекають так дуже занедбане в нас військоznавство, вони врешті словничають виховну ролю, передаючи нашій молоді українські військові традиції.

Кол. вояків 1. УД! Дорогі читачі! За Вами слово! Докажіть чином, що дорога Вам наша видавнича робота, що розумієте її значення для сучасності й майбутності. Переводіть збірки на пресовий фонд, поширяйте видання Братства, поширюйте наш військовий журнал «Вісті».

З ЖИТТЯ БРАТСТВА ВЕЧІР ВОЯЦЬКИХ СПОМІНИВ В ДІТРОЙТІ

Заходами Станиці Братства в Дітрейті й при активній співучасти Об'єднання б. Вояків Українців в Америці й Т-ва б. Вояків УПА відбувся дні 26. 4. 1953 дуже вдалий «вечір вояцьких спомінів», що залишив на присутніх незвичайно міле

враження. З доповідями-споминами виступили пп. сот. Мелодія-Крук (голова Т-ва б. Вояків УПА) і мігр. О. Городиський (голова Краєвої Управи Братства в США). По доповідях численно зібране членство згаданих трьох організацій і гости оглянули виставку експонатів з Архіву 1. УД, що їх привіз з Чікаґа п. Городиський.

Того ж самого дня, по докладах й виставці, відбулись ширші сходини Станиці на яких обговорено ряд актуальних проблем.

НОВА УПРАВА СТАНИЦІ БРАТСТВА У КЛІВЛЕНДІ (США)

Загальні Збори Станиці Братства в Клівленді вибрали дня 25. 2. 53 нову Управу Станиці, що до неї увійшли: голова — І. Руденський, м-голова П. Полянський, секретар — Я. Пацлавський, фін-референт — Т. Загасевич.

ЗАГАЛЬНІ ЗБОРИ СТАНИЦІ ФІЛЯДЕЛЬФІЯ

В присутності 31 члена Станиці Братства кол. вояків 1. УД-УНА у Філіадельфії, відбулися чергові річні Загальні Збори. Загальні Збори привітали усно представники ЗУАДК, ОбВУА, УПА і УКК. Звіт з діяльності Станиці складав дотеперішній голова інж. І. Скірка. Діяльність Станиці проявлялась у слідуючих діяннях: допомогова, розповсюджування видань Братства, імпрези, товариські зустрічі, архівальна, нав'язування контактів з іншими комбатантськими організаціями, відчитова.

За звітовий рік Станиця уділила 805 дол. допомоги інвалідам і хворим, влаштувала сама, або при участі інших організацій 5 імпрез, дві великі товариські зустрічі, переслава до Архіву Краєвої Управи матеріали про діяльність Станиці й знятки, відбуто ряд розмов й зустрічей з представниками братніх комбатантських організацій, головно з представниками ОбВУА.

Особливу увагу присвячувала Станиця поширюванню видань Братства. Збільшено число кольпортувань Станицею примірників з 22 до 100 прим., продано 132 примірники книжки Є. Загачевського «Спогади», кольпортувано збірник «Броди». Доцінною велике значення видавничої роботи, Станиця зложила 145 дол. на пресовий фонд Братства. Поведена поживавлення акція за поширення видань Братства дала вже поважні успіхи й треба сподіватись, що круг передплатників «Вісті» в майбутньому ще збільшиться. Влаштовано 5 доповідей на військові теми й ряд дискусійних вечорів.

За звітовий час відбуто 14 ширших сходин, 26 засідань Управи, здобутки виносили 2054,60 дол., витрати — 1681,41, сальдо на день 2. 5. 1953 — 373,19 дол. По вислуханні звітів дотеперішніх керівних органів Станиці уділено уступаючій Управі абсолютну й вибрано нову Управу в слідуючому складі: голова — інж. І. Скірка, заступник голови — В. Зуляк, секретар — З. Рубчак, скарбник — Е. Левицький, вільний член — Б. Артишин. Контрольна Комісія — М. Ліщинський, В. Лотоцький, Б. Стефанішин.

СТАНІЦЯ БРАТСТВА В АДЕЛЯІДІ ПРИ ПРАЦІ

Заснована в 1952 р., 31. 5. Станіця Братства в Аделяїді (Австралія), не зважаючи на помітну обоятність деяких членів, все ж таки зуміла розвинути немалу діяльність. Нав'язано звязки з існуючими на терені Австралії Станіцями Братства, відбулося кілька сходин, влаштовано святкування річниці битви під Бродами, поведено енергійну акцію за поширення видань Братства. За час своєго однорічного існування відбула Управа Станіці 10 засідань й одні ширші сходини, влаштовано дуже вдалу вечірку, що в ній взяло членінну участь українське громадянство Аделяїди.

ЮВІЛЕЙНА ЗУСТРІЧ

Для відмічення 10-ї річниці постання I. Української Дивізії УНА та 9-ї річниці бою під Бродами влаштовує Ювілейний Комітет Братства кол. вояків ІУД

ЮВІЛЕЙНУ ЗУСТРІЧ

кол. вояків ІУД з теренів Канади й США. Зустріч відбудеться в днях 18 і 19 липня 1953 р. в Торонто.

До численної участі в Зустрічі запрошуємо всіх кол. вояків ІУД й українське громадянство.

**Ювілейний Комітет
Братства кол. вояків 1. УД УНА**

АНКЕТА

До цього числа журналу залучений опитовий листок-анкета. Просимо всіх читачів точно виповнити її й негайно вислати до Редакції. Як зазначено в анкеті, йдеться про затіснення відносин поміж читачем й Редакцією, про думки, побажання, критику нашого журналу широкими кругами нашого читатства. Виповнюючи її пересилаючи до Редакції анкету, допомагаєте нам в редактуванні, в рості журналу «Вісті». Пишіть щиро й відверто, якщо Вам щонебудь в них не подобалось, давайте Ваші сугestii, пишіть, якими хотіли б Ви бачити наш військовий журнал. Редакція доложить всіх зусиль, щоби взяти до уваги Ваші побажання. Тому негайно виповніть анкету й шліть на нашу адресу. Анкету не треба підписувати, нам ідея виключно про Вашу думку а не про підпис! До участі в анкеті просимо не лише кол. вояків 1. УД чи інших військових формаций, але всіх читачів нашого журналу.

РЕДАКЦІЙНЕ

27. 5. 1953 відбулось чергове засідання Редакційної Колегії за участю всіх її членів. Продискутовано й одобreno проект анкети, матеріали слідуючих номерів журналу й порішено збільшити об'єм «Віостей» до 32 сторінок, при задержанні дотеперішньої ціни журналу.

ВІСТІ

Братства кол. Вояків 1 УД УНА

УКРАЇНСЬКИЙ ВІЙСЬКОВИЙ ЖУРНАЛ

Редактор:

Колегія

Головний Редактор:
д-р Л. О. Ортинський

Статті, підписані прізвищем чи ініціалами автора, не завжди відповідають поглядам Редакції.

Редакція застерігає собі право скорочувати статті і правити мову.

Адміністрацію веде:

П. Поліщук

*

Передплату журналу і замовлення наших видань просимо висилати на адреси представників Братства:

Австралія: Е. Бойчук,
232, Hope St., W. Brunswick, Melb.,
Vic.

Англія: К. Роснецький,
89 Bannerman Rd., Bulwell-Nott-
tinghamham.

Аргентина: Братство к. в. 1 УД.
Fraternidad de los ex-comb. de
la 1 UD, Curapalíque 760, Buenos
Aires.

Бельгія: Федір Ткаченко,
9, rue des Brasseurs, Louvain

Бразилія: Exmo. Snr. Andre Uhry, Caixa
Postal, 8103, Sao Paulo S. P. Brasil.

Еспанія: Т. Барабаш,
Donoso Cortes 63, Madrid

Канада: В. Білан,
106 Givins Ave., Toronto, Ont.
Tel.: Ke — 1397.

Німеччина: д-р Л. Ортинський,
München 37. Schließfach 56, Ger-
many.

США: мір. О. Городиський,
1235, N. Artesian Ave, Chicago 22, Ill.

«Вісті» виходять раз на два місяці й коштують:

в США і Канаді 0,40 дол. 2,40 дод.

в Бразилії 6.— кр. 36.— кр.

в Німеччині 0,80 нм 4,80 мн

в Англії 1 ш. 6 ш.

в Австрії 3 ш. 18 ш.

в Австралії -1/4 ш. 8 ш.

в інших європейських країнах рівновартість 0,80 нм., в заокеанських рівновартість 0,40 дол.

Адреса Головної Управи Братства,
Редакції й Адміністрації:

Dr. Lubomyr Ortyński, (13b) Mün-
chen 37. Schließfach 56, Germany.

Друковано в друкарні:

Druckerei „Cicero e.G.m.b.H.,
München, Dachauer Straße 9/II

Увага!

ВЕЛИКА НОВИНА!

Кожний повинен прочитати!

О. ЛИСЯК

„За стрілецький звичай“

ЗА СТРИЛЕЦЬКИЙ ЗВИЧАЙ

РОМАН

Замовляти в представників Братства або в українських книгарнях.

Ціна книжки: Австралія — 10 ш., Англія — 7/6, Бельгія — 54 ф., Франція — 375 фр., Канада — 1,75 дол., — Німеччина — 4,50 нм., США — 1,75 дол.

A H K E T A

Дорогий Читачу „Вістей“,

хочемо просити Тебе взяти участь у нашій анкеті-опиті її відповісти на питання, що їх знайдеш в оцьому листі. Може Тебе дещо здивувє це прохання, може, подумаєш, що непотрібно турбуємо Тебе її заставляємо відповідати на запитання, що заторкують виключно Твої приватні справи. Зразу вяснюємо: нам ідеється про затіснення зв'язку по-між Тобою — Читачем, і нами — Редакцією.

Першусього хочемо знати, як подобаються Тобі наші „Вісті“, яка тематика, заторкувана в них Тебе цікавить найбільше, які Твої завваження щодо змісту журналу взагалі його зовнішньої форми. Далі, нам дуже цікаво почути Твої критичні застереження, відмічення недоліків, які, на Твою думку, існують і що їх треба б усунути. Одночасно ми хотіли б почути від Тебе про Твої побажання, сугestії й поради. Все це потрібне нам, щоб у майбутньому наш журнал Тебе справді задовольняв, щоб Ти знаходив у ньому щось для себе.

Наша анкета-опит тільки тоді матиме успіх, коли якнайбільше число читачів візьме участь і пришло свої відповіді. І ще одне, дуже важливе: відповіді повинні відзеркалювати Твої справжні погляди! Хочемо почути правду про себе як теж довідатись дещо про того, хто ці думки висловлює, себто про Тебе. Тому теж поставили ми декілька запитань, що допоможуть нам зорієнтуватись про Тебе. Дуже просимо, дай відповідь і на ці питання. Коли з якихсь причин не бажаєш дати своєю прізвища, подай любі ініціали або відповідай щиро і, по змозі, виповнену анкету перешли якнайскорше.

Питання, що на них просимо відповісти, такі:

Місце народження (повіт, область)

вік теперішнє місце побуту (країна)

освіта (народня школа; середня, вища освіта; фаховий вишкіл)

яку працю виконуєте тепер (фізичну, умову)

чи працюєте в своїй професії

чи читаете українську пресу й яку (назвіть орган)

чи читаете чужомовну пресу і в якій мові

чи маєте власну бібліотеку й яку велику

яку літературу читаете найрадше (наукову, белетеристику, спогади)

яка з українських книжок, що з'явилася після 1945 р., Вам найбільше подобалась

як довго читаете „Вісті“,

яка іншомовна книжка з часу після 1945 р. Вам найбільше подобалась

які інші видання Братства Ви читали

які ще видання (періодичні й неперіодичні) з військоznавства (військової справи) Ви чита-

ли чи читаєте: а) українські

б) іншомовні

які статті у „Вісٹях“ Вам подобались і чому

які статті Вам не подобались і чому

яка тематика повинна бути поширена, а яка зменшена, чи навіть взагалі занехана

чи бажаєте щоб „Вісті“ появлялись: місячно, двомісячно, квартально

які інші завваження, побажання, сугestii маєте до нашого журналу

які завваження до об'єму й зовнішньої форми

чи служили в 1. УД й від коли (рік) рід зброй

в яких битвах 1. УД приймали участь

в яких інших українських чи неукраїнських військових формacіях Ви служили й як довго

які військові відзначення одержали

чи вступали б іщераз до української військової формациї, якщо б така творилась на еміграції, і чому

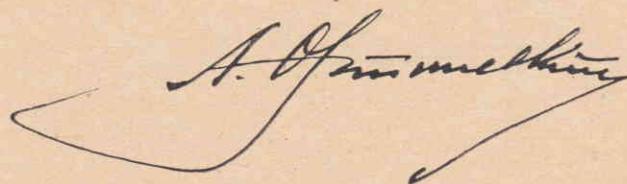
чи хотіли б присвятитись активній військовій службі
в якому роді зброї

яка ділянка туртвої сомодіяльності Вас найбільше цікавить (спорт, шахи, хоровий спів,
тощо)

в яких того роду туртках берете активну участь

Дякуючи Вам за ласкавий труд, просимо прийняти вислови правдивої пошани

За Редакцію «Вісти»

П. С.

Чітко виповнену анкету слати на адресу:

D-r L. ORTYNSKYJ, München 37, Schließfach 56

Мюнхен, 1. липня 1953 р.

Додаткові завваги: